दुई शब्द

प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना कृषि कर्मको आधुनिकीकरण गरि निर्बहमुखी खेति प्रणालीलाई व्याबसयिकारण र औद्योगिकरण गर्ने र लाखौं युवाहरुलाई रोजगारीको सिर्जना गर्न कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व बृदि गर्न १० बर्षको लागि स्थापना गरिएको परियोजना हो । यो परियोजना २०७३, पौष देखि नेपाल सरकारको स्वीकृतिमा सञ्चालनमा आयो ।

नेपालमा फलफूलको उत्पादन करिब १२ लाख मे टन रहेको छ भने उत्पादकत्व १० मे टन/हेक्टर को हाराहारी मात्रै रहेको छ। स्याउको मात्र उत्पादन हेर्दा वार्षिक ४५ हजार मे ट छ भने उत्पादकत्व ९.५ मे ट प्रति हेक्टर को हाराहारीमा छ । तर अन्तराष्ट्रिय स्तरमा हेर्ने हो भने स्याउको उत्पादकत्व झण्डै ४० मे ट प्रति हेक्टर भन्दा बढी रहेको पाईन्छ । साथै नेपालमा वार्षिक झण्डै रु चार अर्ब भन्दा बढीको स्याउ विदेशबाट आयात गर्नु परिरहेको अवस्था छ । यसै तथ्यलाई मध्यनजर गर्दै आगामी १० वर्षमा फलफूलमा आत्मनिर्भर हुने लक्ष्यका साथ शुरु भएको यस परियोजनाको लक्ष्य प्राप्तिको लागि प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना अन्तर्गत मुस्ताङ जिल्लामा पनि २०७५ श्रवण देखि स्याउको व्यवसायिक उत्पादन तथा प्रशोधन केन्द्र (जोन) को रुपमा स्याउ खेतिमा आधुनिकीकरण, व्यावसायिकरण र औद्यागिकीकरण गरी स्याउ आयात प्रतिस्थापन गर्न सहयोग पुग्ने गरी परियोजना कार्यन्वयन इकाई (स्याउ जोन) स्थापना भएको हो ।मुस्ताङ जिल्लामा स्याउको बार्षिक ५५०० मे.ट. उत्पादन भएको छ भने उत्पादकत्व १३ मे.ट. प्रति हेक्टर को हाराहारीमा रहेको छ। यस जिल्लामा १२०० हेक्टरमा स्याउ खेति लगाइएको भएतापनि ५०० हेक्टरको स्याउ बगैंचा बाट राम्रो उत्पादन तथा बिक्रि वितरण भैरहेको छ र अन्तरबालीको रुपमा उवा, जौ, आलु,मकै, सिमि, साग जस्ता बालीहरु उत्पादन गरिन्छ । सडक यातायात सेवा विस्तार भएसँगै स्याउको पनि बजार विस्तार हुनुको साथै माग समेत बढीरहेकोले यहाँका कृषकहरु हरेक बर्ष स्याउ खेतीको क्षेत्रफ़ल विस्तारमा लागि रहेका छन् । साथै ताजा स्याउको बिक्री वितरणसँगसँगै प्रशोधन गरी सुकुटी, साईडर, ब्राण्डी समेत बनाईने गरिएको छ ।

मुस्ताङ्ग जिल्लामा उत्पादित स्याउको माग प्रसस्त रहेको तर सो अनुसार उत्पादन हुने क्षेत्रफलको कमी, सिंचाई, सडक जस्ता पूर्वाधारको अपर्याप्तता, कृषकको माग अनुसार उच्च घनत्वयुक्त बिरुवाको आपुर्ति नभएको, रोगकीरा, कामदार अभाव, प्राविधिक सेवाटेवाको पहुँच नहुनु, स्याउ पाक्नु अगाडिनै बगैंचानै ठेक्कामा दिई टिप्नाले मुस्ताङ्गको स्याउको गुणस्तरमा कमी आएको जस्ता समस्याहरु रहेका छन् ।

जिल्लामा प्रशस्त मात्रामा रहेको स्याउ खेतीको लागि सम्भाव्य खाली सार्वजनिक जग्गामा सहकारी,कम्पनी र कृषक समुह मार्फत लिजमा लिएर खेती गर्न सकिने नीतिगत व्यवस्था गरी व्यवसायिक बगैंचा स्थापना गर्न आवश्यक देखिन्छ । साथै अन्य सरोकारवाला निकायबाट त्यस्ता स्थानमा सिंचाइ, सडक, विजुलीबत्ति, कोल्डस्टोर, भण्डारण, प्रशोधन लगायतका पुर्वाधारको विकास भएमा मुस्ताङ्गमा प्रसस्त मात्रामा स्याउको

उत्पादन तथा उत्पादकत्व बृद्धि गर्न सकिने सम्भावना छ । यसबाट भू-संरक्षणमा समेत सहयोग भई खाली जग्गा हरियाली हुने, जैविक विविधता तथा वातावरणमा समेत सकारात्मक प्रभाव पर्ने देखिन्छ ।

मुस्ताङ जिल्लामा स्याउ जोन स्थापना भए संगै यहाका कृषक, उद्यमी, सहकारी, कृषक समुह, फार्म स्याउजोन मुस्ताङमा सुचिकृत गरि उक्त सुचिकृत संघ सस्था बाट ९ जनाको कार्यसमिति गठन भई सो मार्फत कार्यक्रमहरु सञ्चालन हुँदै आएको छ । परियोजनामार्फत विभिन्न कार्यक्रम कृषकहरुलाई लक्षित गरि सञ्चालन हुँदै आएका छन् । जसमध्ये कष्टम हायरीङ तथा पोष्ट हार्भेष्टका सामग्रीहरु वितरण, शीत भण्डार गृह निर्माण, उच्च घनत्व विरुवा उत्पादन नर्सरी स्थापना, उच्च घनत्व स्याउ बगैंचा स्थापना, बाली संरक्षण, भकारो सुधार, कृषक पाठशाला सञ्चालन, तालिम, तथा उत्पादन उपरान्तका कार्यक्रम जस्तै स्याउ कार्टुन वितरण, ग्रेडिङ्ग तथा प्रशोधन सामाग्री वितरण जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन भएका छन् । साथै आगामी दिनमा प्रांगारिक स्याउ उत्पादन तथा प्रचार प्रसारमा सहयोग, प्रागांरिक मलमा अनुदान, प्रशोधन उद्योग स्थापनामा सहयोग गरी स्थानीय कृषक तथा उद्यमीहरुको आयस्तरमा थप बृद्धि गर्ने तथा बार्षिक ठूलो मात्रामा आयात हुने स्याउको प्रतिस्थापन गर्न सहयोग गर्ने लक्ष्यका साथ यस परियोजना कार्यान्वयन इकाईले आफ्ना कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्नेछ ।

यस परियोजनाको आ.व. २०७६/७७ को लक्ष्य अनुरुप वार्षिक प्रतिवेदनको रुपमा **"वार्षिक पुस्तिका"** प्रकाशन गरिएको छ । जसमा परियोजना सञ्चालन भएको जिल्लाको संक्षिप्त परिचय, सरोकारवाला निकायहरुको जानकारी, संचालन भएका परियोजनाका कृयाकलापहरुको विवरण सहित, स्याउ खेतीसँग सम्बन्धित आधारभूत विविध तथ्याङ्कहरुबारे संक्षिप्त जानकारी दिने प्रयास भएको छ । साथै यो पुस्तिका स्याउ खेती सम्बन्धि अध्ययन गर्न चाहने स्थानीय कृषक, सम्बन्धित तथा सरोकारवाला निकाय, संघसंस्था तथा कृषिमा संलग्न प्राविधिक, विद्यार्थीहरुलाई समेत उपयोगी हुने बिश्वास लिएका छौं । सम्पूर्ण पाठक वर्गवाट यस पुस्तिकालाइ आगामी अंकमा अझ परिष्कृत र उपयोगी बनाउन अमूल्य सुझाव पाउने अपेक्षा गरेका छौं ।

अन्तमा, यस पुस्तिका प्रकाशनको कममा बिभिन्न निकायहरुबाट सामाग्री जुटाउने देखि लिएर पाण्डुलिपि तयार गर्ने काममा अथक परिश्रम गरि खट्नुहुने यस कार्यायलयका सम्पूर्ण कर्मचारी साथीहरुलाई पनि धन्यवाद दिन चाहन्छु । यसका अतिरिक्त पुस्तिका प्रकाशनको लागि आवश्यक तथ्यांक तथा विवरणहरु उपलब्ध गराई सहयोग पुर्‍याउनु हुने मुस्ताङ्ग जिल्ला स्थित सम्पूर्ण सरकारी तथा गैह्र सरकारी संघ संस्था तथा निकायहरु प्रति पनि हार्दिक आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

फागुन, २०७६

....

(माधव प्रसाद लम्साल)

बरिष्ठ कृषि अधिकृत

खण्ड १

परियोजना सञ्चालित क्षेत्र (मुस्ताङ्ग जिल्ला) को परिचयात्मक विवरण

१) परिचय

प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना अन्तरगत परियोजना कार्यान्वयन ईकाइ मार्फत स्याउ जोन कार्यक्रम मुस्ताङ्ग जिल्लाका सबै ५ वटै गाउपालिका स्याउ जोनको क्षेत्र अन्तर्गत पर्दछन् । मुस्ताङ्ग नेपालको गण्डकी प्रदेश अन्तर्गतको एक हिमाली जिल्ला हो । यो जिल्ला पूर्व पश्चिम फैलिएको विशाल अन्नपूर्ण हिमश्रृंखला भन्दा उत्तरपट्टि अवस्थित हिमालपारिको रमणीय जिल्ला हो । धौलागिरी र निलगिरी दुई अग्ला हिमशिखरको बिचमा अवस्थित यो जिल्ला हिन्दू र बौद्ध तिर्थयात्रीहरुको पावनभूमि, पवित्र कृष्णगण्डकी प्रवाहित हुने प्रकृतिको अनुपम दृश्य भएको पर्यटकका लागि मनमोहक एवं सुन्दर रहेको छ । वर्षभरिमा लगभग ४ महिना हिउं पर्नु र बाह्रै महीना तिब्र गतिमा हावा चलिरहनु नै यहांको मुख्य बिशेषता रहेको भएता पनि पछिल्लो समयमा हिउं पर्ने क्रममा कमि आएको देखिन्छ । बिहानको समय बाहेक यहां साधारणतया दक्षिणबाट उत्तर तर्फ तिब्र वेगमा दक्षिणी हावा चल्ने गर्दछ । जाडोको मौसममा मङ्सीर देखि चैत्र महीना सम्म कहिले काही तिब्र वेगमा उत्तर देखि दक्षिण दिशा तर्फ उत्तरी हावा चल्ने गर्दछ । जिल्लाको सदरमुकाम जोमसोम बजार कालीगण्डकीको किनारमा अवस्थित छ, जुन घरपझोंग गाउपालिका अन्तरगत पर्दछ । यहांको न्यूनतम तापक्रम जाडो महीनामा –९ डिग्री से. भन्दा न्यून रहने रअधिकतम तापक्रम गर्मी महीनामा २६ डिग्री से. सम्म पुग्ने गर्दछ ।

१.१) जिल्लाको नामाकरण

करिव ३००० बर्ष भन्दा अगाडिको पुरातात्विक उत्खननन्बाट देखिए अनुसार यो क्षेत्र परापूर्वकालमा नेपाल र तिब्बत बीचको ब्यापारिक मुख्य नाका रहेको बुझिन्छ । नेपालका धेरैजसो जिल्लाहरुको नामाकरण कुनै खोला, स्थान वा घटनाका आधारमा गरिएको भएता पनि यस जिल्लाको नामाकरण औषधिको नामबाट भएको पाइन्छ । तिब्बतीयन भाषामा मन् भनेको औषधि र थाङ भनेको चौरबाट मनथाङ अपभ्रस हुदै मुस्ताङ्ग हुन आएको हो भन्ने जनश्रुति रहेको छ । जडीबुटीका हिसाबले प्रसिद्ध रहेकोले पनि यस जिल्लाको नामाकरण औषधिकै नामबाट भएको हो भन्ने बिश्वास गर्न सकिन्छ ।

१.२) राजनैतिक विभाजनःमुस्ताङ्ग जिल्लाको राजनैतिक विभाजन देहायबमोजिम रहेको छ ।

प्रदेश	: गण्की
साविक अञ्चल	: धौलागिरी
जिल्ला	: मुस्ताङ्ग
जिल्ला सदरमुकाम	: जोमसोम
संघीय निर्वाचन क्षेत्र	: १
प्रदेश निर्वाचन क्षेत्रः	२
साविक ईलाका	: ९
गाउपालिका	: ५

गाउँपालिका अनुसारको विवरण

(श्रोत संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको वेभसाइट www.mofaga.gov.np http://103.69.124.141/gis/)

क्र. सं.	स्थानीय तहको नाम	समावेश गाविस / नगरपालिका	वडा संख्या	जनसंख्या	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)	गाउँपालिका केन्द्र	हाल खेती भैरहेको क्षेत्रफल (श्रोत साविक जिल्ला कृषि विकास कार्यालय)		
							सिंचित	असिंचित	जम्मा
१	घरपझोङ गाउँपालिका	जोमसोम, मार्फा र टुकुचे(८,९) गा.वि.स.	५	३०२९	३१६	साविक जोमसोम गा.वि.स.को कार्यालय	४२१	०	४२१
२	थासाङ गाउँपालिका	टुकुचे(१-७), कोवाङ, लेते र कुन्जो गा.वि.स.	५	२९१२	२८९	साविक कोवाङ गा.वि.स.को कार्यालय	३४२	३९४	७३६
३	लो-घेकर दामोदरकुण्ड गाउँपालिका	चराङ, घमी र सुर्खाङ गा.वि.स.	५	१४२३	१३४४	साविक चराङ गा.वि.स.को कार्यालय	४४२		४४२
४	लोमन्थाङ गाउँपालिका	छोसेर, छोन्हुप र लोमन्थाङ गा.वि.स.	५	१८९९	७२७	साविक लोमन्थाङ गा.वि.स.को कार्यालय	६१६		६१६
५	वारागुङ मुक्तिक्षेत्र गाउँपालिका	मुक्तिनाथ, झोङ, छुसाङ र कागवेनी गा.वि.स.	५	२३३०	८८६	साविक कागवेनी गा.वि.स.को कार्यालय	६८१		६८१
जम्मा			**२५**	**११५९३**	**३५६२**		२५०२	३९४	२८९६

मुस्ताङ जिल्ला
(गाउँपालिका/नगरपालिका)

स्रोत: स्थलरुप नक्सा (स्केल १:२५००० /१:५००००), नापी विभाग,
गाउँपालिका, नगरपालिका तथा विशेष, संरक्षित वा स्वायत्त क्षेत्रको संख्या तथा सीमाना निर्धारण आयोग

Projection System: MUTM, Spheroid - Everest 1830

१.३) सिमाना

उत्तर : चीनको स्वशासित क्षेत्र तिब्बत
दक्षिण : म्याग्दी जिल्ला
पूर्व : मनाङ् जिल्ला
पश्चिम : डोल्पा जिल्ला

१.४) अक्षांस र देशान्तर

२८° २०' देखि २९° ०५ ' उत्तरी अक्षांस
८३° ३०' देखि ८४° १५ ' पूर्वी देशान्तर

१.५) समुन्द्री सतह बाट उचाई

न्यूनतम : २००० मीटर (घाँसा पैह्रे थाप्लो)
अधिकतम : धौलागिरी हिमाल (८१६७ मीटर)

१.६) भू-उपयोग स्थिति

सि.नं.	भू-उपयोग विवरण	क्षेत्रफल (हेक्टर)	कैफियत
१	जिल्लाको कूल क्षेत्रफल	३६३९५८.००	१००%
२	खेतीयोग्य जमीन	३६३९.५८	१.०० %
२.१	खेती नगरिएको जमीन	७४६.९५	
२.२	खेती गरिएको जमीन	२८९२.६३	
२.२.१	सिंचित (खेत)	२४९९.००	
२.२.१.१	बर्षभरी सिंचित	२४९९.००	
२.२.१.२	मौसमी सिंचित	०.००	
२.२.२	असिंचित (पाखो)	३९३.६३	
३	चरन	१४७६७९.००	४०.५९%
४	वन जंगल क्षेत्र	१२३२४.००	३.३८%
५	हिउंले ढाकेको क्षेत्रफल	३०५९१.००	८.४०%
६	चट्टान	१५०५७३.००	४१.३८%
७	ताल	९२.००	०.०२%
८	आवास क्षेत्र	३२०.००	०.०८ %
९	अन्य (बगर आदि)	१८७३९.४२	५.१५%

१.७) धार्मिक एवं पर्यटकीय स्थलहरु

मुक्तिनाथ मन्दिर

बराह पुराण अनुसार सत्य युगमा सृष्टिको प्रारम्भमा भगवान बिष्णु बैकुण्ठबाट हिमालयको मुक्ति क्षेत्रमा आएर हिमालयको चुचुरामा बसी लोककल्याणका लागि धेरै वर्ष सम्म ध्यानस्थ भएर तपोरत हुनु भयो ।

भगवान बिष्णुको अभावमा असहाय बनी रिक्तताको अनुभव गरी सम्पूर्ण तेत्तीसकोटी देवताहरु भगवान बिष्णुको खोजीमा जांदा हालको मुक्तिनाथ रहेको स्थानमा कठोर तपस्यामा लीन भएको देखे । मुक्तिनाथ मन्दिरमा रहेको १०८ धाराहरुको उत्पत्ति विष्णुको गालाबाट भएको हो भन्ने पौराणिक कथन रहेको छ । भगवान विष्णुले हिरन्यकश्यपुको मुक्ति दिएकाले पनि विष्णुको नाम मुक्तिनाथ रहेको मानिन्छ । नेपालमा यो मन्दिर धार्मिक सहिष्णुताको प्रतीकको रुपमा रहेको छ । यहां बौद्ध धर्मावलम्बीहरुको तर्फबाट झुमा रहने परम्परा छ । मुक्तिनाथको हालको मन्दिर पैगोडा शैलीमा विक्रम सम्वत १८७१ मा निर्माण गरिएको हो । तीन तल्ले तामाको छानो भएको यस मन्दिरको गजुरमा पित्तलमा सुनको जलप लगाइएको छ । यहां दर्शनका लागि खासगरी चैत्राष्टमी, रामनवमी, ऋषितर्पणी, बिजयादशमी आदि महत्वपूर्ण मानिन्छ ।

दामोदर कुण्ड

हिन्दूहरुको महत्वपूर्ण तीर्थस्थल मध्ये दामोदर कुण्ड पनि एक हो । यो कुण्ड मुस्ताङ्ग जिल्लाको सरदमुकाम जोमसोम देखि ४७ कोष पूर्व उत्तर दिशामा सुर्खाङ् गा.बि.स.मा अवस्थित छ । करीव १५७११ फीटको उंचाईमा रहेको रमणीय उपत्यकामा बिभिन्न तालहरुको समुह रहेको र करीव ६ महीना हिउंले ढाक्ने उक्त तीर्थस्थल निर्जन स्थानमा रहेको छ । त्यहां पुग्न जोमसोम देखि करीव ५ दिनको कठिन यात्रा गर्नु पर्ने भएकोले बृद्ध र अशक्तहरुका लागि यो तीर्थ निकै कठिन मानिन्छ । शालिग्रामको उत्पत्ति स्थलको रुपमा रहेको दामोदर कुण्डबाट प्रवाहित दामोदरी गंगालाई कृष्णा नदीको उद्गम स्थलको रुपमा मानिन्छ । स्मरणीय छ शालिग्राम विश्वमा यस क्षेत्रमा मात्र पाइन्छ ।

पिण्ड तर्पन स्थान	: कागवेनी
भीरमा रहेको गुम्बा	: लुरी गुम्बा
वोन धर्मावलम्बी रहेको गाउं	: लुप्रा
पर्खालले घेरिएको गाउं	: लोमान्थाङ

दामोदर कुण्ड (लोघेकर दामोदरकुण्ड गाउँपालिका), ढुम्वा ताल (घरपझोंग गाउँपालिका), टिटि ताल, सेकोङताल (थसाङ्ग गाउँपालिका) पनि हाल पर्यटकीय स्थानको रुपमा रहेका छन ।
समग्रमा अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र भित्र पर्ने यो मुस्तांग जिल्ला धार्मिक, भौगोलिक अवस्थिति, पर्यावरण, जलवायू, ल्याण्डस्केप आदि कारणले पर्यटकीय क्षेत्र हो ।

१.८ सामाजिक जनजीवन

उच्च पहाडी दुर्गम हिमाली जिल्ला भएको हुनाले यहांको जनजीवन भिन्नै प्रकारको छ । सदरमुकाम देखि उत्तरतिर अर्थात उपल्लो मुस्ताङ्गमा भोटे गुरुङ, विष्ट र ठकुरी जातिहरुको बाहुल्यता छ भने दक्षिणतिर अर्थात तल्लो मुस्ताङ्गमा थकाली समुदायको अतिरिक्त दलित तथा अन्य जातिहरुको बसोबास भएको पाईन्छ । भोटेगुरुङ तथा थकाली जातिहरु बौद्ध धर्म मान्दछन् भने दलित तथा अन्य जातहरु हिन्दू धर्म प्रति आस्थावान देखिन्छन् ।

१.९) भेषभूषा एवं भाषा

स्थानीय बासिन्दाले प्रयोगमा ल्याउने भेषभूषा र पहिरन यहांको परम्परा, मौसम तथा हावापानी अनुरुप रहेको पाइन्छ । उत्तरी भेगका पुरुषहरुको पहिरनमा खाम्से, साम्सेर, ढोचा, टोपी प्रमुख रहेका छन् भने महिलाहरुको पहिरनमा बख्खु, होङजु, पाङदेन, किटी लगाउने गर्दछन् । तल्लो भेगका थकालीहरुमा पुरुषहरुले दौरा सुरुवाल,

कोट लगाउने गर्दछन् भने महिलाहरुले गुन्यु, न्होकन, टेकी, फिकी, पटुका, चोलो लगाउने गर्दछन् । पारम्परिक गहनामा मुंगाको माला, सुनको बिबिध गहनाहरु लगाउने गर्दछन् । उत्तरी सीमा क्षेत्र तर्फ तिब्बती भाषा संग मिल्दो गुरुङ भाषा बोलिन्छ भने दक्षिणी भेगमा थकाली भाषा बोल्ने गरिन्छ । तल्लो मुस्ताङ्ग क्षेत्रका १० गा.बि.स.हरुमा नेपाली भाषाकै प्रयोग बढी हुने गर्दछ ।

१.१०) रीतिरिवाज

जिल्लाको जातिगत विविधताको कारण सामाजिक रीतिरिवाज र प्रचलन फरक रहेको छ । उत्तरी भेग, तिब्बतीयन संस्कृतिबाट प्रभावित छ भने दक्षिणी भेगमा छिमेकी जिल्लाको पनि केही प्रभाव परेको छ । बौद्ध धर्म बढी मान्ने हुनाले घ्याङ्ग र गुम्बामा पूजा आजा गर्ने लामा, झुमा बस्ने परम्परा रहेको छ । छोर्तेन, म्हाने निमार्ण गर्ने चलन छ । घरको र गाउंको रक्षार्थ मूल ढोकामा याक, भेडाको टाउको झुन्ड्याउने, गाउंको वरपर ढुंगाको धार्मिक ग्रन्थका मन्त्रहरु लेख्ने, परम्परागत म्हाने निर्माण गर्ने र हिड्दा खेरि मानेलाई दाहिने पारेर हिड्ने चलन छ । बौद्ध धर्म अनुसार प्रत्येक बौद्ध धर्मावलम्विहरुले आफ्नो परिवारको माहिलो छोरोलाई लामा र माहिली छोरीलाई झुमाको रुपमा गुम्वामा चढाउनु पर्ने अनिवार्य प्रावधान छ । यसरी गुम्बामा चढाईएका झुमा र लामाहरुले विवाह नगरि आजीवन कुवारा बस्नु पर्ने प्रचलन यस जिल्लाको रितीरिवाजको एउटा विशेषता हो । जिल्लाका उपल्लो भेगका गा.वि.स. हरुवाट जाडोमा देशको तल्लो भेग र भारत तर्फ गई जाडो छल्नुका साथै व्यापार गरि केहि आर्थिक आय आर्जन गर्ने चलन विदितै रहेको पाईन्छ ।

१.११) चाड पर्व

फागु पूर्णिमा : थकाली समुदायमा सबभन्दा ठूलो चाडको रुपमा लिईन्छ । तीन देखि सात दिन सम्म मनाईने यो पर्व मुख्य पितृदेवतालाई पूजाआज गरी पितृदेवको आशिर्वादले परिवारलाई रोग ब्याधि नहुने, घरमा धनधान्यले भरिपूर्ण हुन्छ भन्ने विश्वास लिएर गरिन्छ । यस पर्वमा मीठामीठा परिकारहरु खाने गर्दछन् । पुरुषहरुले धनुवाण लिएर तारो खेलबाट मनोरञ्जन लिने गर्दछन् ।

ल्होसार :उपल्लो भेगको मुख्य चाडको रुपमा ल्होसारलाई लिईन्छ । तिब्बतियन क्यालेण्डरको नयां वर्षको उपलक्ष्यमा मनाइने यो चाडमा खाने नौ विज मिसाएर बनाइने छगुं अति पवित्र मानिन्छ । यो खोले खाएपछि मृत्यु पश्चात शान्ति पाइने किवदन्ति छ । नववर्षको पहिलो दिन देखि मीठोमीठो परिकार खाने राम्रा राम्रा वस्त्र र गहना लगाउने र शुभकामना आदान प्रदान गर्ने र तेस्रो दिन शुभ चिन्ह अंकित ध्वजाहरु पवित्र स्थलमा लगेर फहराईन्छ ।

तिजी : तिजी पर्व माथिल्लो मुस्ताङ्गमा बसोबास गर्ने गुरुङ, विष्टहरुको मुख्य पर्व हो । सामान्यतया अन्य पर्वहरुमा जस्तै यस पर्वमा पनि मानिसहरु आफ्नो हैसियत अनुसार खानपान गर्ने, नयां लुगा, गहना लगाउने, गुम्बा, छोर्तेनमा सामुहिक पूजाआज र नाचगान गर्ने गर्दछन् । यसका अलावा १२ गाउंलेहरुको बसोबास रहेको मुक्ति क्षेत्रमा यार्तुङ, धच्याङ, त्हेकप, बक्छाम (लामानाच), फांङगेल (खेतीपातीको काम सिद्धिएपछि खांदै गरिने रमाइलो र आराम) आदि चाडपर्वहरु मनाईन्छ । यस बाहेक स्थानीय हिन्दू धर्मावलम्बीहरुले दशैं तिहार र तिज तथा हरितालिका जस्तो चाडपर्वहरु मनाउने गर्छन् ।

१.१२) ऐतिहासिक महत्वका गुम्बा, मठ मन्दिर तथा स्थानहरु

यो जिल्ला हिमालपारिको गुम्बैगुम्बा भएको जिल्ला पनि भनेर चिनिने गरिन्छ । यस जिल्लामा साना ठूला र बिभिन्न प्रकृतिका गरी जम्मा ६४ वटा गुम्बाहरु रहेका छन् । बौद्ध धर्मावलम्बीहरुको प्रमुखता भएकोले प्रायः सबै गाउंमा गुम्बाहरु निर्माण गरिएका छन् । बौद्ध धर्मावलम्बीहरुको प्रमुखता भएता पनि यो जिल्ला हिन्दू धर्मावलम्बीहरुका लागि उत्तिकै महत्वपूर्ण रहेको छ ।

१.१३) प्रमुख हिमशिखरहरु

धौलागिरी	: ८१६७ मीटर (म्याग्दी र मुस्ताङ्गको सिमाना)
तिलिचो पिक	: ७१३९ मीटर (मनाङ र मुस्ताङ्ग जिल्लाको सिमानामा)
निलगिरी हिमाल	: ७०६० मीटर (घरपझोंग गाउँपालिका)
याककावा पिक	: ६४८२ मीटर (मनाङ र मुस्ताङ्ग जिल्लाको सिमानामा)
टुकुचे पिक	: ६०१३ मीटर (थसाङ्ग गाउँपालिकामा)
धम्पुस पिक	: ५३११ मीटर (डोल्पा र मुस्ताङ्ग जिल्लाको सिमानामा)
दामोदर हिमाल	: ६००४ मीटर (लोघेकर दामोदरकुण्ड गाउँपालिकामा)

१.१४) जलवायु

हिमालपारिको जिल्ला तथा हिमश्रृंखलाको काखमा पर्ने भएको हुंदा यहां ज्यादै कम वर्षा हुन्छ । समुद्र सतहदेखि निकै उचाईमा अवस्थित यस जिल्लामा चिसो हावापानी पाईन्छ । गृष्म महीनामा यहां अधिकतम तापक्रम २६ डिग्री सेल्यिस सम्म रेकर्ड गरिएको छ भने चिसो महीनाको तापक्रम –१० डिग्री सेल्सियस सम्म पुग्दछ । जिल्लाको भौगोलिक अवस्था, तापक्रम तथा वर्षाको आधारमा जिल्लाकोहावापानीलाई निम्न अनुसार विभाजन गर्न सकिन्छ ।

१.१४.१) समशितोष्ण चिसो हावापानी (Cold Temperate Climate)

जिल्लाको सदरमुकाम जोमसोम देखि दक्षिणी तल्लो भेगमा प्रायःजसो समशितोष्ण चिसो हावापानी पाईन्छ । यस क्षेत्रमा केही मात्रामा पानी पर्ने हुंदा यहां मिश्रित कोणधारी जङ्गल फैलिएको छ । जिल्लाको २००० मीटर देखि ३००० मीटर सम्मको उंचाईमा रहेका क्षेत्रहरुमा यस खालको हावापानी पाईन्छ ।

१.१४.२) चिसो लेकाली हावापानी (Alpine Climate)

सदरमुकाम देखि उत्तरी भेगमा ३००० मीटरको उंचाई देखि ४५०० मीटरको उंचाई सम्मको क्षेत्रमा चिसो लेकाली हावापानी पाईन्छ । नगण्य देखि अति न्यून वर्षा हुने हुंदा यस क्षेत्रका वनस्पतिमा कांडेदार बुट्यान घांस र जडीबुटी हुने गर्दछ । यसको अलावा भोटेपिपल र वैशको बृक्षारोपण भएको पाईन्छ । नाङ्गा तथा उजाड डांडाहरु यस क्षेत्रको बिशेषताको रुपमा रहेका छन् ।

१.१४.३) उच्च हिमाली हावापानी (Tundra Climate)

४५०० मीटर भन्दा माथि प्रायः सधैं हिउंले ढाकिरहने क्षेत्रहरुमा उच्च हिमाली हावापानी पाईन्छ । बाह्रै महीना हिउंले ढाकिरहने हुंदा केहि प्रकारका लेउ बाहेक अन्य वनस्पति पाईदैन ।

१.१५) मुख्य नदी : कालीगण्डकी

१.१६) सहायक नदी / खोलाहरु

लेते खोला, सेते खोला, घट्टे खोला, लांक्यू खोला, थापा खोला, चिमाङ खोला, मार्फा खोला, ठिनी खोला, स्याङ खोला, बोक्सी खोला, पाण्डा खोला, लुप्रा खोला, सांग्ता खोला, भ्फोङखोला, नर्सिंग खोला, समर खोला, तांग्या खोला, घमी खोला, दामोदर कुण्ड खोला, चराङखोला, यारा खोला, समरखोला, नाम्म्याल खोला, किम्लिङखोला, न्याम्डो खोला, न्हेचुङ खोला आदि कालीगण्डकीका सहायक खोलाहरु हुन् ।

१.१७) ताल / कुण्ड

दामोदर कुण्ड (लोघेकर दामोदरकुण्ड गाउँपालिका), ढुम्वा ताल (घरपभ्फोंग गाउँपालिका), टिटि ताल, सेकोङताल (थसाङ्ग गाउँपालिका) ।

१.१८) भिरालोपना

हिमाली प्रदेशको जिल्ला भएकोले यहां समतल भूभाग अति नै न्यून छ । जिल्लाको कूल भूभाग मध्ये ८३.४६ प्रतिशत क्षेत्रफल ३० डिग्री भन्दा माथिको भिरालोपना भित्र पर्दछ ।

१.१९) वनस्पति तथा जैविक विविधता

जिल्लाको तल्लो भाग तिर मिश्रित कोणधारी वनस्पति धुपी सल्ला पाईन्छ भने माथिल्लो भागको ३००० मीटर भन्दा माथि भोटेपिपल, वैंस, कांडेदार बुट्यान र घांस मुख्य रुपमा रहेको छ । जिल्लामा पाइने मुख्य वनस्पतिमा सल्लो, धुपी, वैंस, भोजपत्र, लालीगुरांस, कांडेदार बुट्यान, घांस र भोटेपिपल रहेका छन् ।

१.१९.१) जडीबुटी

यहांको वनमा महत्वपूर्ण जडीबुटी जस्तै यार्सागुम्बा, पांचऔंले, निरामसी, सतुवा, चिचि, तोरा, चुत्रो, कुट्की, कुठ, बन लसुन, भोजा, सोमलता, चुल्ठे अमिलो, कुरिलो, च्याउ आदि जस्ता बहुमूल्यवान र उपयोगी जडीबुटीहरु प्रशस्त पाईन्छन् ।

१.१९.२) वन्यजन्तु

हिउं चितुवा, कस्तुरी, खरायो, घोरल, वनभेंडा, भालु, नाउर, बाघ आदि जिल्लामा पाइने प्रमुख वन्यजन्तुहरु हुन् । पंक्षीहरुमा डांफे, मुनाल, च्याखुरा, कालीजहरु यहांका वनमा पाइन्छन् ।

१.१९.३) पाल्तु पशुपंछी

यहां पालिने पाल्तु पशुमा याक, नाक, भ्फोपा, चौरी, घोडा, लुलु, खच्चर, गधा, भेंडा, च्याङग्रा, भैंसी, जर्सीगाई आदि हुन । पंक्षीमा कुखुरा र हांस पनि पालिन्छन् ।

१.२०)जनसंख्याको स्थिति

विवरण	जनगणना २०५८ अनुसार	२०६८ को जनगणना
महिला	६८०१	६३५९
पुरुष	८१८०	७०९३
जम्मा	१४९८१	१३४५२
जम्मा घर परिवार संख्या	**३२४३**	३३५४
औसत जनसंख्या प्रति परिवार	४.४५	४.०१
जनसंख्या बृद्धिदर	०.४७	–०.४७१
क्षेत्रफल (वर्ग किमी)	३६३९.५८	३६३९.५८

जनघनत्व प्रति वर्ग किमी	४.१२	३.७
कृषिमा आश्रित जनसंख्या	११३७४	११५००
कृषक परिवार संख्या	३०००	३१८७
कुल घरधुरी संख्या	२८९०	३३५४

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना, २०५८ र २०६८, केन्द्रिय तथ्यांक विभाग

आधारभूत जनसाखिंक विवरण :

क.सं.	विवरण	ईकाइ	मुस्ताङ जिल्लाको	नेपालको
१	महिलाको जनसंख्या	ज्ना	६३५९	१,३६,४५,४६३
२	पुरुषको जनसंख्या	ज्ना	७०९६	१,२८,४९,०४१
	जम्मा जनसंख्या	ज्ना	१३,४५२	२,६४,९४,५०४
३	लैगिक अनुपात	प्रतिसय महिलामा पुरुष	१११.५	९४.२
४	परिवार संख्या	संख्या	३,३५४	५४,२७,३०२
५	औषत परिवार संख्या	ज्ना	४	४.८८
६	बार्षिक जनसंख्या वृद्धि	प्रतिशत	-१.०८	१.३५
७	जनघनत्व	जना /बर्ग कि.मी.	३.७६	१८०
८	शहरी जनसंख्या	प्रतिशत	०	१७
९	ग्रामिण जनसंख्या	प्रतिशत	१००	८३
१०	५ बर्ष मुनिको जनसंख्या	जना	८६४(६.४२%)	२५,६७,९६३(९.६९%)
११	७५ बर्ष र सो भन्दा माथिको जनसंख्या	जना	२८७(२.१३%)	४,४७,९५१(१.६९%)
१२	६० बर्ष र सो भन्दा माथिको जनसंख्या	जना	१,५९१(११.८३%)	२१,५४,४१०(८.१३%)
१३	विदेशी मुलुकमा गएको जनसंख्या	जना	१,४१५	१९,२१,४९४
१४	बहुसंख्यक जाति	जाति/प्रतिशत	गुरुङ्ग २१.४५%	क्षेत्री १६.६०%
१५	बहुसंख्यक धर्म	धर्म/प्रतिशत	बौद्ध ६९.१८%	हिन्दु ८१.३४%

प्रमुख जनजातीहरुकोविवरण (प्रतिशतमा)

जाति	**जनसंख्या**	**प्रतिशत**
गुरुङ्ग	२,८८५	२१.४४
थकाली	२,५३५	१८.८४
ल्होपा	२,५१२	१८.६७
दलित (कामी / दमाई)	१,६३०	१२.११
मगर	१,१२३	८.४
क्षेत्री	९६०	७.१३
ब्राम्हण	४९४	३.६७
तामाङ	३०४	२.२६
नेवार	१३२	०.९८

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना, २०६८, केन्द्रिय तथ्यांक विभाग

१.२१ भू-स्वामित्वको स्थिती :

सि.नं.	क्षेत्रफल	परिवार संख्या	परिवार संख्या प्रतिशत	कृषि चलन (क्षेत्रफल हेक्टर)		
				खेत	बारी	जम्मा
१	भूमिहिन	१२	०.४९	०	०.४	०.४
२	०.१ हे.भन्दा कम	९९	४.०९	०	७	७
३	०.१ हे.देखी ०.२ हे.सम्म	२८२	११.६५	०.१	४१.७	४१.८
४	०.२ हे.देखी ०.५ हे.सम्म	९५७	३९.५४	१.२	३३६.१	३३७.३
५	०.५ हे.देखी १ हे.सम्म	७४६	३०.८२	४.७	५०८.६	५१३.३
६	१ हे.देखी २ हे.सम्म	२८८	११.९०	२	३६६.२	३६८.२
७	२ हे.देखी ३ हे.सम्म	२२	०.९०	०	५१.१	५१.१
८	३ हे.देखी ४ हे.सम्म	८	०.३३	०	२५.९	२५.९
९	४ हे.देखी ५ हे.सम्म	२	०.०८	०	९.४	९.४
१०	५ हे.देखी १० हे.सम्म	४	०.१६	०	२१	२१
	जम्मा	२४२०	१००	८	१३६६.७	१३७४.५

१.२२) वर्षा एवं तापक्रमको स्थितिः

श्री पश्चिमाञ्चल क्षेत्रीय हावापानी कार्यालय, पोखराबाट प्राप्त यस जिल्लाको बर्षा एवं तापक्रमको विवरण निम्न अनुसार रहेको छ । (आ व २०७३।७४)

Station: Jomsom

	July	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec	Jan	Feb	Mar	Apr	May	june	
Max	22.8	22.9	22.4	18.2	16.1	12.1	10.3	14.2	16.4	20	20.4	23.1	Mean
MIn	13.4	14	12	5.6	2.2	-1.3	-2	-0.8	2.6	5.2	7.7	12.8	Mean
RF	32.2	29.1	8.1	8.4	6.2	0	3.3	3.2	23.8	35.2	23.3	15.2	total

Station: Chhosser

	July	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec	Jan	Feb	Mar	Apr	May	june	
Max	21.6	20.1	19.5	18.2	12.8	8.2	10.3	9.7	11.1	15.6	17.5	20.8	Mean
MIn	9.1	9.3	7.2	5.6	-3.4	-7.2	-2	-5.6	-2.9		3.3	8.8	Mean
RF	24.6	49.2	2	3.4	0	0	3.4	0	2.1	0	0	15.8	total

१.२३) सडक एवं बाटोघाटोको स्थिति

मुस्ताङ्ग अन्य जिल्लाको तुलनामा यातायातको हिसाबले विकट जिल्ला हो । हाल बेनी जोमसोम कोरला सडक राष्ट्रिय गौरवको आयोजनारुपमा निर्माणाधीन छ र हाल ग्राभेल र कालोपत्रे गर्ने कार्य जारी छ । यस सडकको निर्माणसँगै मुस्ताङ्ग जिल्ला बाह्रै महिना सडक सञ्चालमा जोडिएको छ साथै यातायातको हिसाबले सुगम बन्दै गएको छ । यस जिल्लाको एक मात्र ब्यस्त बिमानस्थल जोमसोम हो जसले पोखरा संग जोड्दछ । जिल्लामा आवश्यक पर्ने सामानहरुको आपूर्ति हवाईजहाज, हेलिकप्टर, ट्रक, जीप, ट्रयाक्टर तथा खच्चरबाट नै गर्ने गरिन्छ । हाल देशका विभिन्न शहरहरु पोखरा काठमाण्डौं र भैरहवामा जोमसोमबाट यात्रुबाहक बस सेवा सञ्चालनमा रहेका छन्। यस बाहेक देहायबमोजिमका जिल्लास्तर सडकहरु पनि सञ्चालनमा रहेका छन् ।

सि. नं.	सडकको नाम	सडकको प्रकार	लम्बाई कि.मी.	देखि	सम्म
१	जोमसोम–पैरो थाप्ला	धुले/ ग्राभेल	३७.५	जोमसोम	पैरोथाप्ला
२	जोमसोम–कागवेनी– मुक्तिनाथ	ग्राभेल/कालोपत्रे	२१.०	जोमसोम	मुक्तिनाथ
३	कागवेनी–ताङवे	धुले/ ग्राभेल	१०.०	जोमसोम	ताङवे
४	मुक्तिनाथ – झोङ–कागवेनी	धुले/ ग्राभेल	१६.०	मुक्तिनाथ	कागवेनी
५	स्याङबोचे–घमी–लोमान्थाङ–छोसेर–कोरल्हा	धुले/ ग्राभेल	४९.०	स्याङबोचे	कोरल्हा
६	कोखेठाटी –टीटी –कुन्जो – छयौ	धुले/ ग्राभेल	७.५	कोखेठाटी	छयौ
७	जोमसोम –ठीनी –ढुम्बा सडक	धुले/ ग्राभेल	४.०	जोमसोम	ठीनी
८	एक्लेभट्टी –पाङलिङ –फल्याक –ढाकरजुङ	धुले/ ग्राभेल	४.३	एक्लेभट्टी	ढाकरजुङ
९	कोबाङ –लार्जुङ –नाउरीकोट	धुले/ ग्राभेल	३.५	कोबाङ	नाउरीकोट
१०	लोमान्थाङ–ठिंगर –किमलिङ –न्हेचुङ	धुले/ ग्राभेल	१०.०	लोमान्थाङ	न्हेचुङ
११	चराङ –याराघारा– लुरीगुम्बा	धुले/ ग्राभेल	१४.०	चराङ	याराघारा
१२	चराङ चुङकिला –मराङ	धुले/ ग्राभेल	४.५	चराङ	मराङ
१३	ढाकरजुङ –साङता	धुले/ ग्राभेल	२२.०	ढाकरजुङ	साङता

१४	मार्फा –धवाङ आलुबारी	धुले/ ग्राभेल	८.०	मार्फा	धवाङ
१५	टुकुचे –भोङ कृषि सडक	धुले/ ग्राभेल	१०.०	टुकुचे	भोङ
१६	कागवेनी –तिरी	धुले/ ग्राभेल	२.०	कागवेनी	तिरी
१७	छुसाङ –तेताङ	धुले/ ग्राभेल	२.०	छुसाङ	तेताङ
१८	न्हेचुङ –छोसेर –नाम्म्याल– सम्जुङ	धुले/ ग्राभेल	१२.०	न्हेचुङ	सोमजुङ
१९	लोमान्थाङ –नाम्म्याल –फुवा– किम्लीङ	धुले/ ग्राभेल	५.०	लोमान्थाङ	किमलिङ
२०	जोमसोम– ढल्केडाडा –साङता	धुले/ ग्राभेल	२५.०	जोमसोम	साङता
२१	न्हेचुङ –चुङजुङ	धुले/ ग्राभेल	३.०	न्हेचुङ	चुङजुङ
२२	कागवेनी भैते	धुले/ ग्राभेल	४७.०	कागवेनी	भैते
	घमी ढाकमर	धुले/ ग्राभेल	५.०	घमी	ढाकमर

१.२४) शैक्षिक स्थिति

शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई मुस्तांगबाट प्राप्त विद्यालय विवरण निम्न अनुसार भएको देखिन्छ ।

स्थानीय तहको नाम	सामुदायिक विद्यालय				संस्थागत विद्यालय				गुम्बा
	विद्यालय संख्या	छात्र	छात्रा	जम्मा	विद्यालय संख्या	छात्र	छात्रा	जम्मा	
लोमान्थाङ गाउँपालिका	१०				२				४
लोघेकर दामोदरकुण्ड गा पा	९								२
वारागुङ्ग मुक्तिक्षेत्र गा पा	१६								१
घरपझोङ्ग गा पा	८				२				
थसाङ्ग गा पा	१२								१
जम्मा	५५				४				८

विद्यालयको किसिम	विद्यार्थी संख्या	विद्यालय संख्या	अनुपात
आधारभूत विद्यालय कक्षा १-५	९५९	४२	१:२३
आधारभूत विद्यालय कक्षा ६-८	४१२	१३	१:३१
माध्यामिक विद्यालय कक्षा ९-१०	२८६	७	१:४०
माध्यामिक विद्यालय कक्षा ११-१२	१३०	३	१:४३

विद्यालयको किसिम	विद्यालय संख्या	शिक्षक संख्या	विद्यार्थी संख्या	विद्यालय शिक्षक अनुपात	विद्यालय विद्यार्थी अनुपात	शिक्षक विद्यार्थी अनुपात
आधारभूत विद्यालय कक्षा १-५	४२	२२८	९७३	१:५	१:२३	१:४
आधारभूत विद्यालय कक्षा ६-८	१३	५२	४४९	१:४	१:३१	१:८
माध्यामिक विद्यालय कक्षा ९-१०	७	४२	३१०	१:६	१:४०	१:७
माध्यामिक विद्यालय कक्षा ११-१२	३	४	१८५	१:१.३	१:४३	१:१९

प्राविधिक धार तर्फका विद्यालयः थसाङ्ग गाउँपालिका अन्तरगत कोबाङ्गको श्री जन आदर्श मा वि मा ९ १० ११ र १२ बाली विज्ञान तर्फको पढाइ हुन्छ जसमा दुबै तहका गरी जम्मा ८१ जना विद्यार्थी अध्ययनरत छन् भने घरपझोङ्ग गाउँ पालिका अन्तरगत जोमसोमको श्री जनहित मा वि मा सिभिल ईन्जिनियरिङ्ग तर्फ प्राविधिक धारका कक्षा सञ्चालन शुरु भएको छ जसमा १७ जना विद्यार्थी अध्ययनरत छन् ।

प्राविधिक शिक्षालयः प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम परिषद्को (सिटिइभिटी)अन्तरगतको धौलागिरी प्राविधिक शिक्षालय थसाङ्ग ३ लेते मुस्ताङ्ग जसमा कृषि र भेटेरीनरी जे टि ए साथै होटल व्यवस्थापन र कुलीनरी विषयका कक्षाहरु सञ्चालन हुन्छन् । त्यहाँ कृषि तर्फ ४३ र भेटेरीनरी तर्फ ५६ गरी सबै विषयमा जम्मा १३४ जना विद्यार्थीहरुले अध्ययनरत छन् ।

क्याम्पसः श्री तेज निरला जनहित बहुमुखी क्याम्पस, जोमोसम, वि सं २०७० सालमा सामुदायिक क्याम्पसको रुपमा सम्बन्धन प्राप्त भइ वि वि एस अध्यापन भइरहेको र १२ छात्रा र १० छात्र गरी जम्मा २२ जना विद्यार्थी अध्ययनरत रहेका ।

जिल्लाको साक्षरता प्रतिशतः ९८.५८
जिल्लाको महिला साक्षरता प्रतिशतः ९५
जिल्लाको पुरुष साक्षरता प्रतिशतः ९९

१.२५) दूरसंचार सेवा

नेपाल टेलिकम जोमसोम कार्यालयबाट आ.व. २०७६ फागुन सम्म वितरण भएको उपलब्ध दूरसंचार सेवाको विवरण निम्न अनुसार रहेको छ ।

सि नं	विवरण	ग्राहक संख्या	सेवा पुगेका क्षेत्रहरु
१	PSTN	४५०	जोमसोम र मार्फा
२	ADSL	२२०	जोमसोम र मार्फा
३	GSM/Post paid	१४०३	सबै
४	GSM/Prepaid	१९२००	सबै
५	Sky/Prepaid	३२००	सबै
६	C-Phone	४२	जोमसोम, कागवेनी, मुक्तिनाथ, झोङ, टुकुचे, कोबाङ, लेते
९	NTSAT	२	घमी, स्याङबोचे
१०	WIMAX	११५	जोमसोम, कागवेनी, मुक्तिनाथ, झोङ, टुकुचे, कोबाङ, लेते

स्रोतः नेपाल टेलिकम, जोमसोम,मुस्ताङ्ग

१.२६) स्वास्थ्य

क) जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, मुस्ताङ्गबाट प्राप्त स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी विवरण निम्न अनुसार उल्लेख गरिएको छ ।

सि.नं.	संस्थाको नाम	बेड संख्या	सेवा उपलब्ध हुने स्थान
१	जिल्ला अस्पताल मुस्तांग	१५	घरपझोंग ४ जोमसोम
२	लेते प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	३	थासांग ३ लेते
३	टुकुचे स्वास्थ्य चौकी	–	थासांग १ टुकुचे
४	मार्फा स्वास्थ्य चौकी	-	घरपझोंग २ मार्फा
५	जोमसोम स्वास्थ्य चौकी	-	घरपझोंग ५ ठीनी
६	कागवेनीस्वास्थ्य चौकी	-	बा मु क्षे ४ कागवेनी
७	झारकोट स्वास्थ्य चौकी	-	बा मु क्षे १ झारकोट, मुक्तिनाथ
८	छुसाङ स्वास्थ्य चौकी	-	बा मु क्षे ३ छुसाङ
९	चराङ स्वास्थ्य चौकी	-	लोघेकर दामोदरकुण्ड १ चराङ
१०	लोमान्थाङ स्वास्थ्य चौकी	-	लोमान्थाङ ५
११	सुर्खाङ स्वास्थ्य चौकी	-	लोघेकर दामोदरकुण्ड ४ सुर्खाङ
१२	कुन्जो स्वास्थ्य चौकी	-	थासांग ५ कुन्जो
१३	कोबाङ स्वास्थ्य चौकी	-	थासांग २ कोबाङ
१४	घमी स्वास्थ्य चौकी	-	लोघेकर दामोदरकुण्ड ३ घमी
१५	छोसेर स्वास्थ्य चौकी	-	लोमान्थाङ ४ छोसेर
१६	छोन्हुप स्वास्थ्य चौकी	-	लोमान्थाङ १ छोन्हुप
१७	झोङ स्वास्थ्य चौकी	-	बा मु क्षे २ झोङ
१८	सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई	-	लो दा ४ ताङगे सुर्खाङ

१.२७) जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, मुस्ताङबाट प्राप्त स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी विवरण निम्न अनुसार उल्लेख गरिएको छ ।

क्र.सं.	सेवा उपलब्ध हुने स्थान	स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने प्राविधिक जनशक्ति संख्या
१)	जिल्ला आर्युवेदिक स्वा.केन्द्र, जोमसोम (प्रदेश अन्तर्गत)	आयुर्वेद चि.- १ कविराज १ वैद्य - १
२)	कागवेनी आर्युवेद औषधालय, बा.मु.क्षे.४, कागवेनी	कविराज १ बैद्य १
३)	लोमान्थाङ्ग आयुर्वेद औधषालय, लोमान्थाङ्ग, ५ लोमान्थाङ्ग	कविराज १ बैद्य १

१.२८) हुलाक सेवा

जिल्ला हुलाक कार्यालय, मुस्ताङ्गबाट प्राप्त हुलाक सेवा सम्बन्धी विवरण निम्न अनुसार उल्लेख गरिएको छ ।

सि.नं.	हुलाकको किसिम	स्थान
१	जिल्ला हुलाक कार्यालय, मुस्ताङ्ग	जोमसोम
२	लेते इलाका हुलाक कार्यालय	लेते
३	थाकटुकुचे इलाका हुलाक कार्यालय	थाकटुकुचे
४	मार्फा इलाका हुलाक कार्यालय	मार्फा
५	कागवेनी इलाका हुलाक कार्यालय	कागवेनी
६	मुक्तिनाथ इलाका हुलाक कार्यालय	झारकोट
७	चराङ इलाका हुलाक कार्यालय	चराङ
८	मुस्ताङ इलाका हुलाक कार्यालय	लोमान्थाङ
९	छोसेर इलाका हुलाक कार्यालय	छोसेर
१०	कुन्जो अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	कुन्जो
११	कोबाङ अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	कोबाङ
१२	झोङ अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	झोङ
१३	छुसाङ अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	छुसाङ
१४	घमी अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	घमी
१५	सुर्खाङ अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	सुर्खाङ
१६	छोन्हुप अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	छोन्हुप

१.२९) वित्तिय संस्थाहरुको विवरण :

सिं.नं.	वित्तिय संस्थाको नाम	फोन नं.	कैफियत
१.	नेपाल बैंक लि.	४४००५५	
२.	कृषि विकास बैंक	४४०१०६	
३.	राष्ट्रिय बाणिज्य बैंक		
४.	माछापुच्छ्रे बैंक	४४००९८	
५.	मेघा बैंक	४४०३०४	
६.	प्रभु बैंक	४४०००५	
७.	सांग्रिला विकास बैंक लि	४४०४५०	
८.	गण्डकी विकास वैंक लि.	४४०२८०	
९.	एन एम बि बैंक लि	४४०४१७	
१०.	ग्लोबल आइ एम इ बैंक लि		

१.३०) बिद्युत सेवा

निलगिरी उपभोक्ता सहकारी संस्था जोमसोम, मुस्ताङ्गबाट प्राप्त बिद्युत सेवा सम्बन्धी विवरण निम्न अनुसार उल्लेख गरिएको छ।

सि.नं.	बिद्युत उत्पादन केन्द्रको नाम	क्षमता	ग्राहक संख्या	सेवा पुगेका क्षेत्रहरु
१	चोखोपानी सा.ज.बि.केन्द्र	२४० कि.वा.	३०००	थसाङ्ग घरपझोङ्ग र बाह्रगाउँ मुक्तिक्षेत्र गाउँपालकि का सबै क्षेत्रहरु, लोघेकर दामोदरकुण्ड गाउँपालिकाका चराङ्ग र मराङ्ग बाहेकका क्षेत्र
२	राष्ट्रिय ग्रीडबाट सेवा पुगेका क्षेत्र			
३	माइक्रो हाइड्रो र सोलारबाट सेवा पुगेका			लोमान्थाङ्ग गाउँपालिकाको सबै क्षेत्र र दामोदरकुण्ड गाउँपालिकाका चराङ्ग र मराङ्ग क्षेत्र
चालु आ २०७६।७७ भित्र नै मुस्ताङ्ग जिल्लाका सबै क्षेत्रमा राष्ट्रिय विद्युत प्रसारण लाइन (ग्रीड) बाट सेवा पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ।				

१.३१) यातायात सुबिधा

१.३१.१ हवाई सुविधा : पोखरा–जोमसोम
(समिट एयर, तारा एयर)

१.३१.२ सडक सुबिधा : काठमाण्डौं –बुटवल –पोखरा–बेनी–जोमसोम–मुक्तिनाथ-लोमान्थाङ

१.३१.३ जिल्ला सदरमुकाम जोमसोम तथा मुख्य बजारबाट ग्रामीण क्षेत्रमा समेत केही भाडाका साना सवारी साधन चल्ने गरेका।

१.३२) पशुपंक्षी संम्बन्धी विवरण

भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशुसेवा विज्ञ केन्द्र बेनी, म्याग्दी बाट प्राप्त विवरण देहायबमोजिम रहेको छ।

सि.नं.	विवरण	इकाई	जम्मा संख्या
१	गाई	संख्या	८४७३
२	भैसी	संख्या	१८९
३	बाखा/च्याङग्रा	संख्या	६५९३९
४	भेडा/भेडी	संख्या	६८०८
५	याक / नाक	संख्या	३४२३
६	बंगुर	संख्या	४४
७	कुखुरा	संख्या	१०८४२
८	घोडा/खच्चर/गधा	संख्या	२४०९

पशुजन्य पदार्थ उत्पादन विवरण

सि.नं.	विवरण	इकाई	आ.व.२०७५/७६	कैफियत
१	दूध उत्पादन	मे.टन	५२१	
२	मासु उत्पादन	मे.टन	६४५	
३	फुल उत्पादन	गोटा (हजारमा)	१४९	
४	उन उत्पादन	के.जी.	६११८	
५	छाला	गोटा		प्राप्त नभएको

स्रोत : भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशुसेवा विज्ञ केन्द्र बेनी, म्याग्दी ।

१.३३) कृषि सम्बन्धी घरेलु उद्योगहरुको विवरण : घरेलु तथा साना उद्योग विकास कार्यालय, जोमसोम, मुस्ताङ्गबाट प्राप्त विवरण देहायबमजिम रहेको छ ।

क्र सं	दर्ता न.	उधोगको नाम	उधमीको नाम
१	५३/६/१३	मुस्ताङ कृषि उधोग	
२	१४९/१८०/६६	मुक्तिनाथ कृषि फर्म	श्री कर्म गुरूङा
३	२०१/२२९/१९	हिमाली शेर्पा नर्सरी	श्री सुक प्रसाद शेर्पा
४	२०५/२३३/६९	टस्हीव फलफुल खेती तथा प्रशोधन केन्द्र	टसी साङ्मो गुरूङ
५	२१३/२४१/७०	सुजिता स्याउ खेती तथा नर्सरी	सुजिता शेरचन
६	२१७/२४५/७०	मुक्तिनाथ कृषि फर्म	लोप्साङ गुरूङ
७	२२७/२५५/७०	हिमाली स्याउ खेती तथा नर्सरी	मोहनलाल थकाली
८	२३५/२६२/७०	कागबेनी अगार्निक तरकारी तथा बाख्रापालन	कुङ्गा टसी गुरूङ
९	२५६/२८३/	लोमान्थाङ जैविक कृषि पशुपालन तथा जडिबुटि	फ्रिग्मी संही पलवर
१०	२६०/२८७	ल्हो कृषि विकाश समुह ,लोमान्थाङ	ध्युमी वाङग्याल विष्ट
११	२६१/२८८	हिमाली कृषि विकाश समुह ,लोमान्थाङ	डुक्के विष्ट
१२	२६५/२९२	एम वि.वि. ढुम्बा कृषि फर्म घरपझोङ	कृष्णलाल थकाली
१३	२७०/२९७/७१	म्हताङतेन स्याउ नर्सरी थासाङ १ टुक्चे	मन्जिल थकाली
१४	२७१/२९८/७१	हिमाली स्याउ नर्सरी ,थासाङ १	विश्वास थकाली
१५	२७२/२९९/७१	टुकुचे स्याउ नर्सरी , ,, ,,	निरोज थकाली
१६	२७३/३००/७१	नीलगीरी स्याउ नर्सरी	सरिता वि.क
१७	२७५/३०३/७१	लोघेकर कृषि विकाश समुह ,चराङ २	नुआङचु गुरूङ
१८	२९१/३१९/७१	किमलिङ कृषक समुह छोन्हुप ५	सिजोध्यान्जेल गुरूङ
१९	२९२/३२०/७१	लोमान्थाङ कृषक समुह , लोमान्थाङ	आङ्ग्याल विष्ट
२०	२९६/३२४/०७२	मुक्तिनाथ कृषक समुह थासाङ ३	पूर्ण कुमारी गौचन
२१	२९८/३२६	अपर मुस्ताङ अर्गानिक उत्पादन उधोग	छैटेन ढोल्कर गुरूङ विष्ट
२२	४४५/४७९	उत्तर गंगा कृषि फार्म ,घरपझोङ ३	मन प्रसाद कामी
२३	४४७/४८१	मिना तरकारी फार्म ,, ,,	मिना सुनाखरी
२४	४६७/५०१	मुस्ताङ आलु उत्पादन व्यवसाय , थासाङ ५	सतप्रसाद गौचन
२५	४९५/५२९	मुक्तिनाथ अगार्निक कृषि फर्म ,बारागुङ	गम ब. गुरूङ
२६	५०२/५३७	मेन्थाङ अगार्निक एप्पल फार्म ,घरपझोङ	कर्म गुरूङ
२७	५१९/५५४	आई .पि. एम स्याउ फार्म ,थासाङ १	निरज तुलाचन
२८	५२५/५६०	कोवाङ ओखर खेती तथा नर्सरी बिकाश फर्म	आनन्द शेरचन
२९	५९८/६३५	हर्कदेवी फलफूल तथा कृषि खेती फार्म, थासाङ -२	नगेन्द्र शेरचन

३०	६०३/६४०/७५	कर्म अर्गानिक फार्म, वारागुङ -१	ल्हाक्पा टसी गुरूङ
३१	६०४/६४१/७५	तिलिचो फलफूल तथा कृषि फार्म, घरपझोङ -५	सुकेन्द्र कु. थकाली
३२	६०५/६४२/७५	टुकुचे स्याउ फार्म ,थासाङ -१	धोछिरिङ थकाली
३३	६०६/६४३/७५	निलगिरी फलफूल तथा कृषि फार्म, घरपझोङ	आश बहादुर थकाली
३४	६०९/६४६/७५	तेजघरपझोङ -४	तेज बहादुर गुरूङ
३५	६१०/६४७/७५	मुस्ताङ अर्गानिक एग्रो, वारागुङ -३	करज गुरूङ
३६	६१८/६५५/७५	नरसिद स्याउ फार्म,थासाङ -	नर प्रसाद थकाली
३७	६४३/६७७/७५	टुकुचे स्याउ नर्सरी ,थासाङ -१	राजन शेर्पा
३८	६४८/६८२/७६	ढि व्यवसायिक स्याउ फार्म,दा.लो.मे-४	जिक्मी वाङन्दी विष्ट
३९	६५१/६८५/७६	तेन्जिङ स्याउ फार्म दा.लो.मे-२	सिङे डोल्मा गुरूङ
४०	६५२/६८६/७६	बिजय फलफूल तथा जडिबुटि उत्पादन फार्म	विजय हिराचन
४१	६५५/६९१/७६	गोम्बो अर्गानिक स्याउ फार्म,वारागुङ -४	न्हुर्बु गुरूङ
४२	६५६/६९२/७६	ध्यालचेन अर्गानिक स्याउ फार्म,वारागुङ -४	पेमा गुरूङ
४३	६५८/६८८/७६	हिसीध्याचो अर्गानिक स्याउ फार्म,वारागुङ -४	आङ्ग्या गुरूङ
४४	६६०/६९४/७६	पेम्बा अर्गानिक स्याउ फार्म,वारागुङ -४	केन्याम गुरूङ
४५	६७२/७६	हिमाल फार्म थासाङ -१	आङ फुर्वा शेर्पा
४६	६९९/७६	समर एग्रो फार्म, थासाङ -१	महेश थकाली
४७	७००/७६	हिमाली अर्गानिक कृषि तथा पशुपालन फार्म थासाङ -३	धिरेन्द्र वि.क
४८	७०६/७६	जी.आर अर्गानिक एग्रो स्याउ फार्म , वारागुङ	रमेश गुरूङ
४९	७०९/७६	मार्फा व्यवसायिक कृषि फार्म,मार्फा	सन्तोष परियार
५०	७१७/७६	हिमालीयन अर्गानिक फार्म,थासाङ -१	रोशनी तुलाचन
५१	७१८/७६	मुस्ताङ एप्पल एण्ड एग्रीकल्चर फार्म ,घरपझोङ -३	सुन्दर थकाली
५२	७२६/७६	डि.वि.एस पशु तथा कृषि फार्म	धन बहादुर वि.क
५३	७३४/७६	लार्जुङ कृषि तथा पशु फार्म, थासाङ	राजेन्द्र तुलाचन
५४	७३५/७६	सफल कृषि तथा पशुपालन फार्म थासाङ -२	प्रदिप गौचन
५५	७३६/७६	छिग्लुङ कृषि तथा पशुपालन फार्म , थासाङ -२	सकेन्दू गौचन
५६	७५३	भोमे फलफुल तथा तरकारी उत्पादन फर्म	अमृत दमाई
५७	७५७	सुशिला पशुपालन तथा कृषि फर्म थासाङ २	सुशिला गौचन
५८	७६४	धपाङ कृषक समुह , घरपझोङ २	काल ब. लालचन
५९	७६६	हृदयकोयक मल्टी एग्रो फर्म	चन्द्र थकाली
६०	७७०	काली गण्डकी कृषि फर्म थासाङ ५	भीम नेपाली
६१	७७१	हिमाली अगार्निक तरकारी व्यवसाय ,थासाङ ५	रोनित तुलाचन

६२	७७७	मार्फा नर्सरी फर्म घरपझोङ	दिपक लालचन
६३	७७८	धासचे अगार्निक फर्म थासाङ ३	दिपक थकाली
६४	७८४	छैरो हरियाली कृषि फर्म , घरपझोङ २	दिपक वि.क
		जम्मा उधोग संख्या	६४

कृषि सम्बन्धि कार्यगर्ने अन्य उद्योग तथा फर्महरु

सि. नं.	दर्ता नं.	उद्योगको नाम	प्रोपाइटरको नाम र ठेगाना	पूंजी लगानी रु.हजारमा			रोजगारी	
				स्थिर	चालु	कूल	महिला	पुरुष
१	५५।०५२।५३	महालक्ष्मी कृषि सामाग्री उद्योग	बुद्धिरत्न शेरचन,कोवाङ ८	२०	३०	५०	६	१
२	५६।०५३।५४।	मुस्ताङ स्याउको जुस तथा सुकुटी उद्योग	पथ बहादुर थकाली,टुकुचे ५	९०।१	६७	१५७।१	२	२
३	७५।०५६।५७	हिमाली जुस तथा सुकुटी उद्योग	पूर्णलाल थकाली,टुकुचे ५	२३८	३८	२७६	१	१
४	९३।०५९।६०	जोमसोम फलफूल प्रशोधन उद्योग	प्रेम कुमार थकाली,जोमसोम ९	१०५	१९५	३००	१	१
५	९९।०६०।६१	मुस्ताङ हर्ब्स एण्ड एग्रो सेवा उद्योग	चन्द्र थकाली,मार्फा ८	१००	२००	३००	१	१
६	१८१।०६६।६७	पैमधन फलफूल तथा जडिबुटी	सक बहादुर लालचन,मार्फा १	१२००	८००	२०००	५	९
९	२२९।०६९।७०	हिमाली शेर्पा स्याउ नर्सरी	सुक प्रसाद शेर्पा,टुकुचे ६	८७५	१२५	१०००	२	४
११	२३३।०६९।७०	टस्हीव फलफूल खेती तथा प्रशोधन केन्द्र	टसी स्हाङमो गुरुङ्ग,जोमसोम ६	४५००	५००	५०००	६	४
१३	२४१।०६९।७०	सुजत स्याउ खेती तथा नर्सरी	सुजिता शेरचन,जोमसोम ७	३०००	५००	३५००	२	२
१४	२४४।०६९।७०	रंन्जित नर्सरी	रंन्जित सिंह थकाली,मार्फा ८	२००	१००	३००	१	२
१५	२४५।०६९।७०	मुक्तिनाथ कृषि फर्म	लोप्साङ गुरुङ्ग,मुक्तिनाथ ३	४५५०	४५०	५०००२	२	२
१६	२५५।०७०।७१	हिमाली स्याउ खेती तथा नर्सरी	मोहन लाल थकाली,मार्फा ६	३००	२००	५००	१	१
१७	२५७।०७०।७१	मार्फा फलफूल तथा तरकारी प्रशोधन उद्योग	सुकुन रसाइली	२२०	८०	३००	२	२
२६	२९२।०७०।७१	एम.वि.बि.ढुम्बा कृषि फर्म	कृष्ण लाल थकाली,जोमसोम ९	१२००	४२०	१६२०	२	३
२९	२९७।०७१।७२	म्हताङ तेन स्याउ नर्सरी	मन्जित थकाली,टुकुचे २	५५	४५	१००	०	१
३०	२९८।०७१।७२	हिमाली स्याउ नर्सरी	विश्वास थकाली,टुकुचे ७	५५	४५	१००	०	१
३१	२९९।०७१।७२	टुकुचे स्याउ नर्सरी	निरोज थकाली,टुकुचे ७	५५	४५	१००	०	१
३२	३००।०७१।७२	निलगिरी स्याउनर्सरी	सरिता वि.क.,जोमसोम १	५५	४५	१००	१	०
४२	३११।०७१।७२	धौगागीरी गौचन नर्सरी	शेष बहादुर गौचन,मार्फा १	४५	५५	१००	१	१

सि. नं.	दर्ता नं.	उद्योगको नाम	प्रोपाइटरको नाम र ठेगाना	पूंजी लगानी रु.हजारमा			रोजगारी	
				स्थिर	चालु	कूल	महिला	पुरुष
५८	४८५।०७२।७ ३	थासाङ याक चौरी पालन व्यवसाय	भिम कु. थकाली र मिना पुन, कोबाङ ७	३५०	१५०	५००	१	१

१.३४) शितोष्ण बागवानी बिकास केन्द्र मार्फाबाट आ.ब. २०७५।७६ मा बिकी बितरण गरिएको फलफूल बिरुवाहरुको विवरण

बिरुवाको किसिम	जम्मा बिरुवा बिकी संख्या
स्याउ कलमी बिरुवा	२००००

खण्ड २
प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना सम्बन्धि जानकारी

२.१) परिचय

प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना कृषि कर्मको आधुनिकीकरण गरि निर्बहमुखी खेति प्रणालीलाई व्याबसयिकारण र औद्योगिकरण गर्ने र लाखौं युवाहरुलाई रोजगारीको सिर्जना गर्न कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व बृदि गर्न १० बर्षको लागि स्थापना गरिएको परियोजना हो । यो परियोजना २०७३, पौष देखि नेपाल सरकारको स्वीकृतिमा सञ्चालनमा आयो ।

परियोजना परिचय

नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७३/०९/२६ को निर्णय अनुसार स्वीकृत

स्वदेशी सोच, स्वदेशी लगानी र आन्तरिक संस्थागत जनशक्तिबाट तयार भएको कृषि रणनीति कार्यान्वयनको सहयोगी परियोजना

२.१ परियोजनाको परिचय

नामः **प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना (Prime Minister Agriculture Modernization Project (PM-AMP))**

परियोजनाको अवधिः **२०७३ श्रावण -२०८२ असार (१० बर्ष)**
परियोजना अवधिभरको कुल अनुमानित लागतः **रु. १ खर्व ३० अर्व ७४ करोड २० लाख**

२.२ परियोजनाका सम्भागहरुः

१. साना व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र (पकेट) विकास कार्यक्रम कम्तीमा १० हे
२. व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र (ब्लक) विकास कार्यक्रम कम्तीमा १०० हे
३. व्यवसायिक कृषि उत्पादन तथा प्रशोधन केन्द्र (जोन) विकास कार्यक्रम कम्तीमा ५०० हे
४. वृहत व्यवसायिक कृषि उत्पादन तथा औद्यागिक केन्द्र (सुपरजोन) विकास कार्यक्रम कम्तीमा १००० हे

२.३ परियोजना सन्चालनको अवधारणाः

२.३.१ कृषियोग्य जमिनको चक्लाबन्दी

२.३.२ बिशिष्टिकृत व्यावसायीकरण
२.३.३ उन्नत प्रबिधि र गुणस्तरिय पुर्वाधार विकास
२.३.४ अन्तराष्ट्रियरुपमा वजारमा प्रतिस्पर्धी कृषि र औद्योगीकरण
२.३.५ उपलब्धीमा आधारित सहजिकरण (Smart Output based Facilitation)

२.४ **परियोजना सन्चालन गर्ने निकायः** नेपाल सरकार, कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय ।

२.५ परियोजनाको सोच, लक्ष्य एवं उद्देश्यः

२.५.१ सोच

कृषिमा आधारित अर्थतन्त्रबाट कृषिजन्य उद्योगमा रुपान्तरित आधुनिक, व्यवसायिक, दिगो एवं आत्मनिर्भर कृषि क्षेत्रको विकास गर्ने।

२.५.२लक्ष्य

समग्र कृषि मूल्य श्रृंखलाका अवयवहरुको एकीकृत संयोजन र परिचालन मार्फत खाद्य पोषण सुरक्षा सुनिश्चित गर्दै कृषि औद्योगिकरण उन्मुख दिगो आर्थिक अवसरहरु सृजना गरि राष्ट्रको समग्र विकासमा टेवा पुर्याउने ।

२.५.३ उद्देश्यहरु

१. प्रमुख कृषि उपजहरुको विशिष्टकृत क्षेत्रहरु निर्माण गर्ने
२. निर्यात योग्य कृषिबस्तुहरुको मूल्यअभिवृद्धि गर्दै प्रतिश्पर्धात्मक क्षमता अभिवृद्धि गर्ने,
३. कृषि लाई सम्मानजनक नाफामुखी व्यवसायका रुपमा विकास गर्दै रोजगारीका अवसरहरु सृजना गर्ने, र
४. बहुसरोकारवाला निकायहरु बिचको कार्यमूलक समन्वय मार्फत प्रभावकारी सेवा प्रवाहको सुनिश्चितता गर्ने ।

२.६ अवधारणा ढाँचा (Conceptual Framework)

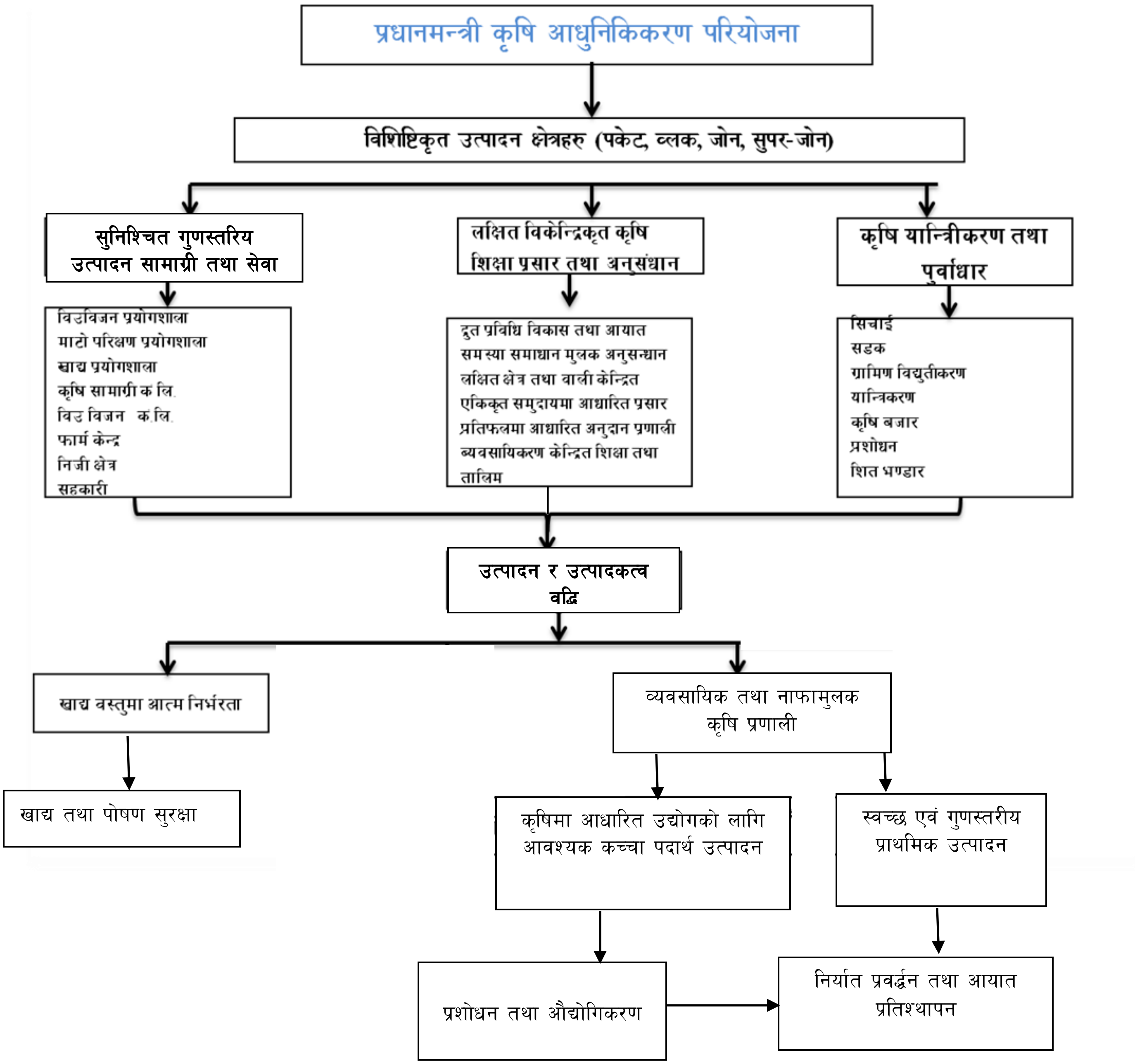

चित्र -१. :परियोजनाको अवधारणागत ढांचा

□.□ □□□□ □□□□□ □□□□□□ *(ADS)* □ □□□□□□□□□□□□□ □□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□ □□□□□□□□□□□□

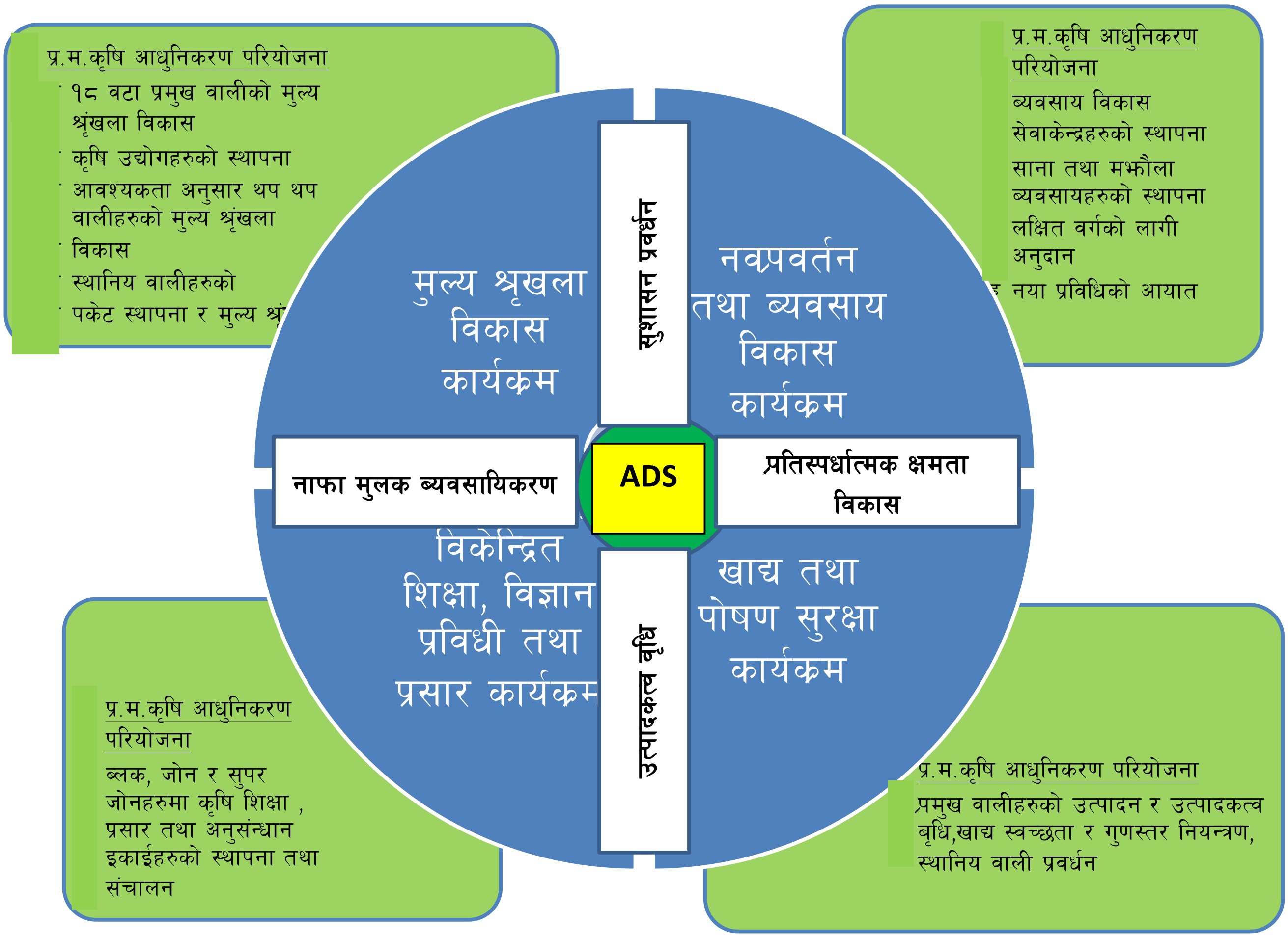

चित्र-२: फल्यागसिप कार्यक्रम र परियोजनाको सम्बन्ध

Zero Hunger Challenge National Action Plan (2016-2025) का ५ स्तम्भहरु मध्ये चौथो स्तम्भ (साना कृषकहरुको उत्पादकत्व र आम्दानी वृद्धि गर्ने)लाई सम्बोधन गर्नका लागि यस परियोजनाले सहयोग पुर्याउने छ ।

३.१ परियोजना कार्यान्वयन सरोकारवालाहरुको भूमिका र जिम्मेवारी

परियोजना सरोकारवालाहरु	व्यवस्थापन भुमिका र जिम्मेवारी
कृषि विकास मन्त्रालय	• परियोजना कार्यान्वयन निकायहरुलाई समग्र मार्गनिर्देशन गर्ने। • परियोजना संचालन एवं व्यवस्थापन गर्ने । • परियोजना कार्यान्वयनमा मुख्य सरोकार राख्ने निकायहरु बिचमा समन्वय कायम गर्न सहयोग गर्ने। • कार्यान्वयनका लागि बजेट र जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने • परियोजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक नीति, रणनीति, नियम, नियमावली, निर्देशिका तथा कार्यविधिहरुको तर्जुमा, परिमार्जन र स्वीकृत गर्ने। • परियोजना निर्देशक कृषि विकास मन्त्रालयले नियुक्त गर्ने छ र नीजले कृषि विकास मन्त्रालयका सचिवको प्रत्यक्ष निर्देशनमा कार्य गर्ने छ । • परियोजना व्यवस्थापन ईकाई र अन्तरगतका निकाय, सम्पादन गरिने कृयाकलापहरु र अपेक्षित प्रतिफलहरुको अनुगमन, मुल्याङ्कन र प्रभाव अध्ययन गर्ने।
परियोजना निर्देशक समिती	• राष्ट्रिय कृषि विकास रणनीति कार्यान्वयन समितिले यस परियोजनामा परियोजना निर्देशक समितीको रुपमा कार्य गर्ने छ । • माननीय कृषि विकास मन्त्रीको अध्यक्षतामा परियोजनाको परियोजना निर्देशक समिति रहनेछ। • परियोजनालाई नीतिगतरुपमा मार्गनिर्देर्शन गर्ने। • परियोजनासंग सम्बन्धित सम्पुर्ण सरोकारवाला निकायहरु र क्षेत्रहरु विच कार्यमुलक समन्वय र सौहार्दता स्थापना गराउने। • परियोजनाको नीतिगत अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गर्ने। • परियोजनाको बजेट तथा कार्यक्रमको ढाँचा अनुमोदन गर्ने। • परियोजनाको लागि आवश्यक निर्देशिका र कार्यविधिहरु स्वीकृत गर्ने।
परियोजना कार्यान्वयन समिति/CADIC	• कृषि विकास मन्त्रालयका सचिवको अध्यक्षतामा परियोजना कार्यान्वयन समिति रहनेछ। • परियोजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक जनशक्तिको व्यवस्था मिलाउने। • परियोजनाको लागि आवश्यक बजेट तथा कार्यक्रमहरु स्वीकृतीका लागि निर्देशक समितिमा सिफारिश गर्ने। • परियोजना संचालन सम्वन्धमा आवश्यक कार्यविधिहरु स्वीकृत गर्ने एवं निर्देशिकाहरु स्वीकृतिका लागि निर्देशक समिति समक्ष पेश गर्ने। • परियोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन र अनुगमनका लागि निर्देशक समितिवाट निर्देशन भए अनुसार व्यवस्था मिलाउने। • अन्तर निकाय समन्वयको लागि निर्देशक समितिवाट निर्देशन भए अनुसार व्यवस्था गर्ने। • परियोजना संचालनमा आइपरेका समस्याहरु समाधानका लागि निर्देशक समितिमा पेश गर्ने।
परियोजना	• परियोजना ब्यवस्थापन ईकाई र परियोजना कार्यान्वयन ईकाई मार्फत परियोजनाको

परियोजना सरोकारवालाहरु	व्यवस्थापन भुमिका र जिम्मेवारी
कार्यान्वयन निकायः कृषि विभाग, खाद्य प्रबिधि तथा गुण नियन्त्रण विभाग, नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद, सिंचाई विभाग, उद्योग विभाग, वन विभाग र ग्रामिण पुर्वाधार तथा कृषि सडक विभाग	कार्यान्वयन गराउने। • परियोजनालाई प्राविधिक पृष्ठपोषण गर्ने। • परियोजना कार्यान्वयन ईकाईको स्थापन गर्ने र जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने । • परियोजनाको अपेक्षित प्रतिफलहरुको अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गर्ने।
परियोजना व्यवस्थापन ईकाई (PMU)	• परियोजनाका लागि आवश्यक नीति, नियम र कार्यक्रम तथा कृयाकलापहरुको तर्जुमा गरि परियोजना कार्यान्वयन समीतिमा पेश गर्ने । • परियोजनाको समग्र कार्यान्वयनको व्यवस्थापन गर्ने। परियोजनाको सबै तहका कर्मचारीहरुको प्रशासनिक व्यवस्थापन गर्ने । • परियोजना निर्देशक समिति र परियोजना कार्यान्वयन समितिको सचिवालयको रुपमा कार्य गर्ने। • परियोजना कार्यान्वयन ईकाईहरुलाई पृष्ठपोषण, मार्ग निर्देशन गर्ने। • परियोजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक निर्देशिका तथा कार्यविधिहरुको तर्जुमा तथा परिमार्जनको व्यवस्था मिलाउने। • परियोजनाका अपेक्षित प्रतिफलहरुको अनुगमन मुल्याङ्कन र प्रभाव अध्ययन गर्ने। • परियोजनाको सफल कार्यन्वयनका लागि कार्यमुलक समन्वयको व्यवस्था मिलाउने। • परियोजनाको समग्र प्रतिवेदन तयार गरी मासिक, चौमासिक, अर्धवार्षिक र वार्षिकरुपमा कृषि विकास मन्त्रालयमा प्रतिवेदन गर्ने।
राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	• कार्यक्रम तर्जुमा, स्विकृति, समन्वय र अनुगमन तथा मुल्यांकन ।
प्रधानमन्त्री तथा परिषद्को कार्यालय	• कार्यक्रम अनुगमन तथा समन्वय
अर्थ मन्त्रालय	• परियोजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक बजेटको वार्षिक विनियोजनका माध्यमबाट व्यवस्थापन गर्ने। • परियोजनालाई वित्त सम्बन्धि क्षेत्रहरुमा पृष्ठपोषण र मार्गदर्शन गर्ने।

परियोजना सरोकारवालाहरु	व्यवस्थापन भुमिका र जिम्मेवारी
	• परियोजनाको अपेक्षित प्रतिफलहरुको अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गर्ने।
सिंचाई मन्त्रालय	• परियोजना अन्तरगतको मझौला र ठुला सिंचाई निर्माण र मर्मत सुधार सम्बन्धि कृयाकलापहरुको कार्यान्वयन गर्ने। • सिंचाई विभाग अन्तरगत परियोजना कार्यान्वयन ईकाई र जिल्ला सिंचाई कार्यालयहरुमा परियोजना कार्यान्वयन डेस्कको स्थापना गराउने • परियोजनाको अपेक्षित प्रतिफलहरुको (सिंचाई संग सम्बन्धित) अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गर्ने।
उद्योग मन्त्रालय	• परियोजना अन्तरगतको कृषिजन्य उद्योग सम्बन्धि कृयाकलापहरुको कार्यान्वयन गर्ने। • उद्योग विभाग अन्तरगत परियोजना कार्यान्वयन ईकाई र जिल्लास्थित कार्यालयहरुमा परियोजना कार्यान्वयन डेस्कको स्थापना गराउने। • परियोजनाको अपेक्षित प्रतिफलहरुको (उद्योग संग सम्बन्धित)अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गर्ने।
बन मन्त्रालय	• परियोजना अन्तरगतको कृषि वन कार्यक्रम कार्यान्वयन गराउने। • बन विभाग अन्तरगत परियोजना कार्यान्वयन ईकाई र जिल्लास्थित कार्यालयहरुमा परियोजना कार्यान्वयन डेस्कको स्थापना गराउने। • परियोजनाको अपेक्षित प्रतिफलहरुको (वन सम्बन्धि)अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गर्ने।
शिक्षा मन्त्रालय	• कृषि कलेजहरुको स्थापनाको लागि आवश्यक ब्यवस्था गर्ने। • संबन्धित वालिको प्राविधिक स्तर (जे.टि./जे.टि.ए.) पढाईको लागि आबश्यक ब्यवस्था गर्ने।
क्षेत्रिय निकायहरु (कृषि अनुसन्धान, कृषि, कृषि खाद्य प्रविधि, बन, सिंचाई, उद्योग)	• परियोजनालाई प्राविधक पृष्ठपोषण, कार्यमुलक समन्वय प्रत्याभुत गराउने । • परियोजनाका विषयगत अपेक्षित प्रतिफलहरुको अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गर्ने। • परियोजना कार्यान्वयनमा देखिएका विषयगत समस्याहरु समाधानमा पहलकदमी लिने र समाधान हुन नसकेका समस्याहरु सम्बन्धित विभाग मार्फत परियोजना व्यवस्थापन ईकाईमा प्रतिबेदन गर्ने। • परियोजनाको विषयगत प्रगति तयार गरी सम्बन्धित विभागमा पठाउने ।
जिल्लास्थित कार्यालय (कृषि, सिचाई, वन र उद्योग)	• परियोजनाको जिल्ला कार्यान्वयन ईकाईका रुपमा कार्य गर्ने। • जिल्लामा कार्यमुलक समन्वय र परियोजनाका प्रतिफलहरुको अनुगमन मुल्याङ्कन गर्ने। • मासिकरुपमा परियोजनाको प्रगति प्रतिवेदन सम्बन्धित क्षेत्रिय कार्यालय,विभाग र परियोजना व्यवस्थापन ईकाईमा प्रतिवेदन पठाउने। • परियोजनाको समग्र कार्यान्वयन, समन्वय र अनुगमन मुल्याङ्कनका लागि जिल्लामा कार्यरत एक फोकल अधिकृतको व्यवस्थागरी आवश्यक जनशक्तीको व्यवस्थापन गर्ने ।
जोन कार्यान्वयन	• प्रत्येक जोन र सुपरजोनमा कृषि सेवा अन्तरगत रा.प.द्वि.प्रा. स्तरको अधिकृतको संयोजकत्वमा कार्यान्वयन ईकाई रहने।

परियोजना सरोकारवालाहरु	व्यवस्थापन भुमिका र जिम्मेवारी
ईकाई र सुपर जोन कार्यान्वयन ईकाई	• जोन र सुपरजोन विकासका लागि तय भएका नीति तथा कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयन गर्ने । • परियोजना कार्यान्वयनका लागि कृषि सहकारी, समुह र कृषि उद्यमीहरुको अभिमुखिकरण तथा क्षमता विकास गर्ने। • जोन र सुपरजोन संचालनको लागी उपभोक्ताहरुको सहयोगमा आन्तरिक व्यवस्थापन विधि (Code of Conduct) तयार गरी लागु गर्ने । • सम्बन्धित वालिको अनुसन्धान तथा विकास केन्द्रकारुपमा कार्य गर्ने तथा वाली विशेषको पकेट, ब्लक, जोन र सुपरजोन सँगको अनुसन्धान प्रसार सेवा र कृषि शिक्षाको सम्बन्ध (Linkages) र पहुँच (Access) स्थापना गर्ने । • कार्यक्रम तर्जुमा तथा कार्यान्वयनसंग सम्बन्धित निकायहरुविच कार्यमुलक समन्वयको व्यवस्था मिलाउने। • परियोजनाको प्रगति मासिकरुपमा परियोजना व्यवस्थापन ईकाईमा पठाउने र त्यसको जानकारी (CC) परियोजना कार्यान्वयन निकाय र जिल्ला स्थित विषयगत कार्यालयहरुमा पठाउने,जिल्ला स्थित कार्यालयहरुले क्रमश सम्बन्धित माथिल्लो निकायमा आवधिक रुपमा प्रगती प्रतिवेदन पठाउने । क्षेत्रिय कार्यालयहरुले प्रगती कम्पाईल गरी सम्बन्धीत विभागमा पठाउने ।

३.२ पकेट, ब्लक, जोन र सुपर जोन संचालक समितिहरुको गठन एवं जिम्मेवारी

सरोकारवालाहरुको भूमिका र जिम्मेवारी सूनिश्चित गरी कार्यक्रमहरु समन्वयात्मक रुपमा सन्चालन गर्नको लागि विभिन्न समितीहरु को व्यवस्था गरिएको छ । यी समितिहरुको गठन एवं जिम्मेवारी तालिका ४ मा दिईएको छ ।

तलिका-४: विभिन्न समितिहरुको गठन तथा जिम्मेवारी

समिति	गठन	जिम्मेवारी
१. पकेट संचालक समिति	• पकेट स्थापन गर्ने चाहने कृषक समुह, कानुन बमोजिम दर्ता भएका कृषि उद्यम, कम्पनी वा फर्म वा कृषि सहकारीहरुको साझेदारीमा एक ९ सदस्यिय पकेट संचालक समिति गठन हुनेछ। • कानुन बमोजिम दर्ता भएका कृषि उद्यम, कम्पनी वा फर्म को हकमा सोही कृषि उद्यम, कम्पनी वा फर्मका संचालक नै संचालक समितिको संयोजक रहने छन्। • CAESC का प्रमुख (CAESC स्थापना नहुन्जेल नजिकको कृषि सेवा केन्द्रका प्रमुख) समितीको पदेन सदस्य रहने छन् ।	• सम्बन्धित वालिको उत्पादकत्व बृद्धिको लागि आवश्यक प्रविधि र पुर्वाधारको वारेमा कृषि सेवा केन्द्र/जिल्ला कृषि विकास कार्यालय र सम्बन्धित निकायगत कार्यालयलाई प्रतिवेदन गर्ने। • पकेटमा सन्चालन गरिनुपर्ने क्रियाकलापहरु तयारी तथा

समिति	गठन	जिम्मेवारी
	नेपाल सरकारको तर्फबाट जाने सम्पूर्ण सहयोग रकमको उपयोग गर्न निजको सहमति अनिवार्य रहने छ । • नजिकको सरोकारवाला निकायहरुको प्रतिनीधि समितिको सल्लाहाकारका रुपमा रहनेछन्। • समितिमा संयोजक, उपसंयोजक, सचिव, सहसचिव एक-एक जना र बाँकी पाँच जना सदस्य रहनेछन् । • समितिमा कम्तीमा ३३ प्रतिशत महिला सहभागिता हुनु पर्नेछ । • पकेट संचालन सम्बन्धि आन्तरिक आचारसहिता (code of conduct) तयार गरी पालना गर्ने गराउने समितीको काम हुनेछ । • समितिको पदावधि र सदस्य/ पदाधिकारीको पदावधि समिति आफैले तय गर्नेछ ।	कार्यान्वयन गर्ने। • पकेट सन्चालनमा भुमिका रहने सम्बद्ध निकायहरुसंग समन्वय र सहकार्य गर्ने। • मासिकरुपमा कृषि सेवा केन्द्र/जिल्ला कृषि विकास कार्यालयमा प्रगति प्रतिवेदन गर्ने।
२. व्लक संचालक समिति	• व्लक स्थापन गर्ने चाहने कृषक समुह, कानुन बमोजिम दर्ता भएका कृषि उद्यम, कम्पनी वा फर्म वा कृषि सहकारीहरुको साझेदारीमा एक ९ सदस्यिय व्लक संचालक समिति गठन हुनेछ। • कानुन बमोजिम दर्ता भएका कृषि उद्यम, कम्पनी वा फर्म को हकमा सोही कृषि उद्यम, कम्पनी वा फर्मका संचालक नै संचालक समितिको संयोजक रहने छन्। • CAESC का प्रमुख (CAESC स्थापना नहुन्जेल नजिकको कृषि सेवा केन्द्रका प्रमुख) समितीको पदेन सदस्य रहने छन्। नेपाल सरकारको तर्फबाट जाने सम्पूर्ण सहयोग रकमको उपयोग गर्न निजको सहमति अनिवार्य रहने छ । • नजिकको सरोकारवाला निकायहरुको प्रतिनीधि समितिको सल्लाहाकारका रुपमा रहनेछन्। • समितिमा संयोजक, उपसंयोजक, सचिव, सहसचिव एक-एक जना र बाँकी पाँच जना सदस्य रहनेछन् । • समितितमा कम्तीमा ३३ प्रतिशत महिला सहभागिता हुनु पर्नेछ । • व्लक संचालन सम्बन्धि आन्तरिक आचारसहिता (code of conduct) तयार गरी पालना गर्ने गराउने काम समितीको हुनेछ । • समितिको पदावधि र सदस्य/पदाधिकारीको पदावधि समिति आफैले तय गर्नेछ	• सम्बन्धित वालिको उत्पादकत्व बृद्धिको लागि आवश्यक प्रविधि र पुर्वाधारको वारेमा कृषि सेवा केन्द्र/जिल्ला कृषि विकास कार्यालय र सम्बन्धित निकायगत कार्यालयलाई प्रतिवेदन गर्ने। • व्लकमा सन्चालन गरिनुपर्ने क्रियाकलापहरु तयारी तथा कार्यान्वयन गर्ने। • व्लक सन्चालनमा भुमिका रहने सम्बद्ध निकायहरुसंग समन्वय र सहकार्य गर्ने। • मासिक रुपमा कृषि सेवा केन्द्र/जिल्ला कृषि विकास कार्यालयमा प्रगति प्रतिवेदन गर्ने।

समिति	गठन	जिम्मेवारी
३. जोन संचालक समिति	• जोन स्थापन गर्ने चाहने कृषक समुह, कृषि (कानुन बमोजिम दर्ता भएका कृषि उद्यम) वा कृषि सहकारीहरुको साझेदारीमा एक ९ सदस्यिय जोन संचालक समिति गठन हुनेछ। • नजिकको सरोकारवाला निकायहरुको प्रतिनीधि समितिको सल्लाहाकारका रुपमा रहनेछन्। • जोन कार्यान्वयनमा खटिने तोकिएको बरिष्ठ कृषि अधिकृत, नजिकको कृषि सेवा केन्द्र, फार्म केन्द्र, कृषि तालिम केन्द्र र कृषि अनुसन्धान केन्द्रका प्रतिनिधिहरु, सरोकारवाला निकायका जिल्ला स्थित कार्यालयका प्रमुख प्रतिनिधिहरु समितिको सल्लाहाकारका रुपमा रहनेछन्। • नेपाल सरकारको तर्फबाट जाने सम्पूर्ण सहयोग रकमको उपयोग गर्न जोन कार्यान्वयनमा खटिने तोकिएको बरिष्ठ कृषि अधिकृतको सहमति अनिवार्य रहने छ। • समितिमा संयोजक, उपसंयोजक, सचिव, सहसचिव एक-एक जना र बाँकी पाँच जना सदस्य रहनेछन् । • समितिमा कम्तीमा ३३ प्रतिशत महिला सहभागिता हुनु पर्नेछ । • समितिको पदावधि र सदस्य/पदाधिकारीको पदावधि समिति आफैले तय गर्नेछ । • जोन संचालन सम्बन्धि आन्तरिक आचारसहिता (code of conduct) तयार गरी पालना गर्ने गराउने काम समितीको हुनेछ।	• जोनमा भएको विद्यमान प्रविधि र पुर्वाधारहरुको अभिलेख तयार गर्ने। • परियोजना कार्यन्वयन ईकाईसंगको सहकार्यमा नविनतम प्रविधिहरुको प्रसार र प्रयोगको कार्य गर्ने। • परियोजना कार्यान्वयन ईकाई संगको सहकार्यमा स्थापना गरिने पुर्वाधारहरुको विकास, प्रयोग र सम्बर्द्धन गर्ने। • जोन विकास संग सम्बन्धित सम्पुर्ण सरोकारवालाहरुसंग समन्वय र सहकार्य गर्ने। • मासिकरुपमा जोनको प्रगति प्रतिबेदन परियोजना कार्यान्वयन ईकाईमा पेश गर्ने। • जोन संचालनमा सहभागी हुने हरुको आन्तरिक आचारसंहिता (code of conduct) बनाई लागु गर्ने ।
४. सुपरजोन संचालक समिति	• सुपरजोन स्थापन गर्ने चाहने कृषक समुह, कृषि उद्यमी (कानुन बमोजिम दर्ता भएका कृषि उद्यम) वा कृषि सहकारीहरुको साझेदारीमा एक ९ सदस्यिय सुपरजोन संचालक समिति गठन हुनेछ। • नजिकको सरोकारवाला निकायहरुको प्रतिनीधि समितिको सल्लाहाकारका रुपमा रहनेछन्। • सुपरजोन कार्यान्वयनमा खटिने तोकिएको बरिष्ठ कृषि अधिकृत, नजिकको कृषि सेवा केन्द्र, फार्म केन्द्र, कृषि तालिम केन्द्र र कृषि अनुसन्धान केन्द्रका प्रतिनिधिहरु,	• सुपर जोनमा भएको विद्यमान प्रविधि र पुर्वाधारहरुको अभिलेख तयार गर्ने। • सम्वन्धित परियोजना कार्यन्वयन ईकाईसंगको सहकार्यमा नविनतम प्रविधिहरुको प्रसार र प्रयोगको कार्य गर्ने। • सम्वन्धित परियोजना कार्यान्वयन ईकाईसंगको सहकार्यमा स्थापना

समिति	गठन	जिम्मेवारी
	सरोकारवाला निकायका जिल्ला स्थित कार्यालयका प्रमुख प्रतिनिधिहरु समितिको सल्लाहाकारका रुपमा रहनेछन्। • नेपाल सरकारको तर्फबाट जाने सम्पूर्ण सहयोग रकमको उपयोग गर्न सुपरजोन कार्यान्वयनमा खटिने तोकिएको बरिष्ठ कृषि अधिकृतको सहमति अनिवार्य रहने छ। • समितिमा संयोजक, उपसंयोजक, सचिव, सहसचिव एक-एक जना र बाँकी पाँच जना सदस्य रहनेछन् । • समितिमा कम्तीमा ३३ प्रतिशत महिला सहभागिता हुनु पर्नेछ । • समितिको पदावधि र सदस्य/पदाधिकारीको पदावधि समिति आफैले तय गर्नेछ । • सुपरजोन संचालन सम्बन्धि आन्तरिक आचारसहिता (code of conduct) तयार गरी पालना गर्ने गराउने काम समितीको हुनेछ।	गरिने पुर्वाधारहरुको विकास, प्रयोग र सम्बर्द्धन गर्ने। • सुपर-जोन विकास संग सम्बन्धित सम्पुर्ण सरोकारवालाहरुसंग समन्वय र सहकार्य गर्ने। • मासिकरुपमा सुपर जोनको प्रगति प्रतिबेदन सम्वन्धित परियोजना कार्यान्वयन ईकाईमा पेश गर्ने।

Theory of change

यस परियोजनामा पकेट, ब्लक, जोन र सुपर जोनहरुमा एकिकृत रुपमा उत्पादन सामग्रीको आपूर्ति गरिनेछ, उत्पादनका पुर्वाधार विकास गरिनेछ, र उत्पादन प्रविधि तथा उत्पादन उपरान्तका गतिविधिहरु संचालन गरिने छन् । साथै यसको विस्तृत विवरण अनुसूचिहरुमा राखिएको छ।

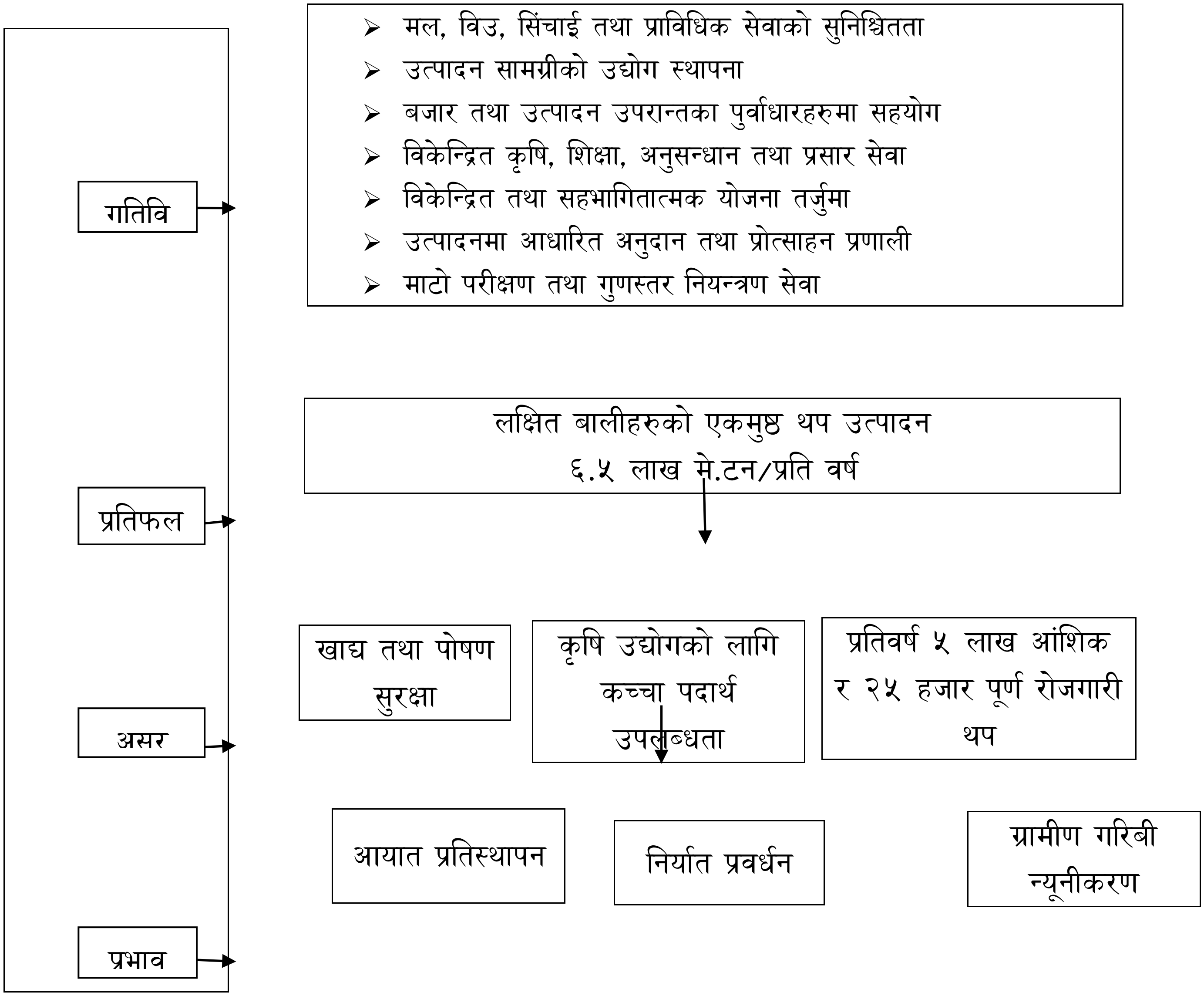

□□□□□□□□□□□□ □□□□ □□□□□ □□□□□□□□ □□□ □□□□□□□□□□□

परियोजनाले देशका ७५ वटै जिल्ला समेटेको छ र सम्पूर्ण गतिबिधिहरु कृषि उत्पादनको मूल्य श्रृंखलामा आधारित रहेका छन् । ७५ वटै जिल्लामा पकेट र ब्लकहरु संचालन हुने र ७ वटै प्रान्तमा जोन र सुपर जोन संचालन गरिने भएकोले भौगोलिक समावेशीकरण लाई प्राथमिकता दिइएको छ । परियोजनाले यसका गतिबिधिहरुमा साना किसान, मजदुर, ठूला कृषक, उद्योगी ब्यवसायीहरुले समेत सहभागी हुने अवसर प्रदान गरेको छ ।

- साना तथा भुमीहिन कृषक : पकेट तथा ब्लकहरुको संचालनमा सहभागी भएर खेतीमा संलग्न भई लाभान्वित हुनेछन् ।

- कृषि मजदुर : उत्पादन क्षेत्रहरुमा कृषि उत्पादन कार्यमा कृषि मजदुरहरुले सहभागी हुन पाउनेछन् भने उत्पादन सामाग्री सम्बन्धी उद्योगमा, प्रसोधन उद्योगमा बजारीकरणमा रोजगारीका अवसर प्राप्त गरी लाभान्वित हुने छन् ।
- ठूला कृषक तथा उद्यमी, कम्पनी, फर्महरुले पकेट, ब्लक, जोन र सुपर जोनहरु संचालन गर्न सक्ने छन् ।
- उद्यमी ब्यवसायीहरु : उत्पादन क्षेत्रहरुमा उत्पादन सामाग्रीका उद्योग तथा उत्पादीत कृषि उपजको प्रशोधन उद्योगहरु प्रवर्धन हुने र अतिरिक्त उत्पादन क्षेत्र बाहिर रहेका कृषि उद्योगहरुले समेत कच्चा पदार्थ प्राप्त गर्ने छन् ।
- आम उपभोक्ताहरुले उत्पादन क्षेत्रहरुमा उत्पादित स्वच्छ गुणस्तरीय कृषि उपजहरु उपयोग गर्न पाउने छन् ।
- सामाजिक समावेशीकरणको हकमा यस परियोजनाले लक्षित गरेका कार्यक्रमहरु खुल्ला, सहभागीतामूलक र विकेन्द्रीकृत योजना तर्जुमामा आधारित भएर संचालन गरिने भएकोले सामाजका सबै वर्ग, तह र तप्काले सहभागी हुन पाउने छन् । यसरी, यस परियोजनाले राष्ट्रको सामाजिक तथा भौगोलिक समावेशीकरणको उद्देश्यलाई सकारात्मक योगदान पुऱ्याउने अपेक्षा गरिएको छ ।
- कृषि पुर्वाधारमा गरिने लगानी, फर्म, कम्पनीको रुपमा दर्ता हुने उत्पादन क्षेत्रहरुमा कृषि उत्पादन सामाग्रीको उत्पादन गर्ने उद्योगहरु तथा कृषि उपजको प्रशोधन गर्न उद्योगहरुको स्थापनाले यस परियोजनामा सहभागी हुने अधिकांश सरेकारवालाहरु करको दायरा भित्र आउने छन् र ग्रामीण क्षेत्रमा उपभोग र वचत बढ्न गई गतिशिल कृषिमा आधारित ग्रामीण अर्थतन्त्रको विकास हुनेछ । राज्यको राजश्वमा बृद्धि हुनाका साथै AGDP मा बृद्धि हुने छ ।

  यस परियोजनाबाट प्राप्त हुने समग्र लाभको वितरणको विश्लेषण गर्दा लाभमा सहभगिता निम्न अनुसार हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

  - कृषक उत्पादक (साना ठूला) २५%
  - मजदुर कृषि २५%
  - उद्यमी ब्यवसायी (कृषि सामाग्री उत्पादक) २०%
  - उद्यमी ब्यवसायी (प्रशोधन कर्ता र अन्य) २५%
  - अन्य सरोकारवाला ५%

2.12 कुल ग्रहस्थ्य उत्पादन र परियोजनाको प्रक्षेपण

हाल कृषिमा रहेको जनसंख्या २/३ रहेकोमा परियोजनाको अन्त सम्ममा कृषिमा निर्भर जनसंख्या घटेर ५५ प्रतिशत सम्म रहेने अनुमान गरिएको छ । खासगरि मुल्य श्रृंखलाका अन्य अवयवहरु, उत्पादन सामग्रीको उत्पादन तथा बजारिकरण, कृषि प्रसार तथा प्राविधिक सेवा, फार्म मेसिनरीहरुको संचालन उत्पादित कृषि उपजको प्रशोधन तथा विक्रि वितरणमा रोजगारीका अवसरहरु प्राप्त हुने हुनाले पनि कृषिमा निर्भर जनसंख्या घट्ने छ । यस वाहेक कृषिको उत्पादन क्षेत्रमा रहने जनसंख्याको उत्पादनको विशिष्टिकरण सगै उत्पादकत्व वढने छ । उत्पादनको विशिष्टिकरण हुने हुनाले कृषि कार्यमा कार्यारत मजदुरको उत्पादकत्व वढ्ने परियोजनाले अपेक्षा गरेको छ । हाल कृषि क्षेत्रको समग्र GDP मा योगदान ३२.५ प्रतिशत रहेकोमा परियोजनाको अन्त सम्ममा AGDP वढ्ने तर अर्थतन्त्रका अन्य क्षेत्रहरुमा वृद्धि हुने भएकोले समग्र GDP मा कृषि क्षेत्रको हिस्सा २५ प्रतिशत सम्म घट्ने प्रक्षेपण परियोजनाले गरेको छ ।

□.□ □□□□□□□□□□ □□□□□ □□□ □□□□□□

- प्रस्तावित परियोजनामा संभावित जोखिमका क्षेत्रहरू र तिनका निराकरणका उपायहरू निम्नानुसार पहिल्याइएका छन् । राज्य पुनर्संरचनाको क्रममा प्रान्तीय तथा स्थानीय प्राथमिकता परिवर्तन हुन गई कुनै प्रान्त वा स्थानीय निकायले परियोजनाको हालको मोडेल उपयोग नगरी अन्य मोडेलमा गएमा वा जान चाहेमा परियोजनको प्रक्षेपित उपलब्धी हासिल हुननसक्ने र यो जोखिम कम गर्नकालागी प्रान्तिय सरकारहरुको गठन भइसकेपछी प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजनाका कृयाकलापहरुलाई हस्तान्तरण गरिने छ । केन्द्रवाट सशर्त अनुदानका रुपमा यस परियोजनाका कृयाकलापहरुकालागि बजेट उपलब्ध गराइने छ ।
- बदलिंदो राजनीतिक परिवेश र सरकार परिवर्तनसंगै परिवर्तन हुने प्राथमिकताले आयोजनाको कार्यान्वयनमा नकारात्मक असर पार्न सक्ने यसको जोखिमलाइ न्यूनीकरण गर्नको लागि आयोजना निर्देशकले स्वयं परियोजनामा जनशक्तिहरुको चयन गर्ने र कम्तीमा तीन बर्ष सम्म सो जनशक्तिलाई परिवर्तन गर्न नपाइने ब्यवस्था गर्ने ।
- जलवायु परिवर्तनको कारण आउन सक्ने प्राकृतिक बिपदहरूले लक्षित क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्वमा नकारात्मक असर पर्न सक्ने । यसलाइ न्यूनीकरण गर्नको लागि अनिवार्य वाली विमाको ब्यवस्था,अनुसन्धानमार्फत स्थानीय स्तरमै जलवायु अनुकुलन प्रविधिहरुको विकास गरी कृषकहरुलाइ हस्तान्तरण गरी संचालन गर्ने कार्यक्रम रहेको छ ।
- आयोजनाको समयमानै संबन्धित निकायवाट स्विकृती र कार्यान्वयनको लागी प्राप्ति नहुने अबस्थावाट उत्पन्न हुने जोखिम कम गर्न समयमानै कार्यान्वयन तालिका निर्माण गरी सो अनुसार गर्ने । प्रत्येक बर्ष

बजेट सुनिश्चितताको लागि सैद्दान्तिक रुपमा प्रक्षेपित बजेट स्वीकृतिका लागि यसैसाथ पेश गरिएको छ ।

- खुलाबजार अर्थतन्त्रमा कार्यरत बर्तमान अबस्थामा अन्य छिमेकी देशहरुमा हुनसक्ने अनुदान नीतिको फेरबदलले लक्षित क्षेत्रको उत्पादनको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमतामा ह्रास आउन सक्ने जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्न उत्पादन क्षेत्रहरुमा दिइने अनुदानलाई समय सापेक्ष बनाउँदै लगिने छ र उत्पादन क्षेत्रहरुको निर्माण गर्दा तुलनात्मक लाभका बालीहरुलाई प्राथमिकता दिइने छ ।
- दीर्घकालिन कृषि योजनाले अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्न नसक्नुमा कार्यान्वयन थलोमा कमजोर समन्वय रहेकोमा यस परियोजनमापनि समन्वयको अबस्था कमजोर हुनसक्ने जोखिम रहेको छ ।यसलाइ निराकरण गर्न उद्योग, सिंचाइ वन जस्ता कार्यक्रमका लागि परियोजनाबाटै वजेट उपलब्ध हुने योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन कृषकहरुलेनै गर्ने हुनाले यस्तो जोखिम कम हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

अनुसूची १५
परियोजनाको सोच तालिका लजिकल फ्रेमवर्क (Logical Framework)

आयोजनाको नामः- **प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना**

सम्पन्न हुने आ.वः-२०८२/८३

आयोजनाको अवधिः- १० वर्ष तयार

गरेको मितिः- २०७३ आषाढ

आयोजना सुरु हुने आ.वः- २०७३/७४

विवरणात्मक सङ्क्षेप	**कार्यसम्पादन सूचकहरु**	**पुष्ट्याईका आधारहरु**	**अनुमान**
<u>लक्ष्य (Goal)</u> ➢ समग्र कृषि मूल्य श्रृंखलाका अवयवहरुको एकीकृत संयोजन र परिचालन मार्फत खाद्य पोषण सुरक्षा सुनिश्चित गर्दै कृषि औद्योगिकरण उन्मुख दिगो आर्थिक अवसरहरु सृजना गरि राष्ट्रको समग्र विकासमा टेवा पुर्याउने ।	• आ.वः-२०८२/८३ को अन्त्यमा कुल गार्हस्थ उत्पादनमा थप रु. २० खर्व ९५ अर्ब ७५ करोड बराबरको योगदान पुगेको हुनेछ । • आयोजनाको अन्त्य सम्म १८ विभिन्न कृषि वस्तुहरुको गुणस्तरीय उत्पादन सामग्रीहरुको सहज उपलब्धता देखि प्रशोधन र बजारिकरण सम्मका कृयाकलापहरु मार्फत मूल्य श्रृंखला मजबुत भएको हुने ।	सर्वेक्षण प्रतिवेदनहरु, आयोजना समिक्षा दस्तावेजहरु	परियोजना दस्तावेज समयमै स्विकृत भएको हुने। आवश्यक बजेट र जनशक्ति समयमै उपलब्ध भएको हुने ।
<u>उद्देश्य (Purpose)</u> ५. प्रमुख कृषि उपजहरुको विशिष्टकृत क्षेत्रहरु निर्माण गर्ने ६. निर्यात योग्य कृषिबस्तुहरुको मूल्यअभिवृद्धि गर्दै प्रतिश्पर्धात्मक क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ७. कृषि लाई सम्मानजनक नाफामुखी व्यवसायका रुपमा विकास गर्दै रोजगारीका अवसरहरु सृजना गर्ने ८. बहुसरोकारवाला निकायहरु बिचको कार्यमूलक समन्वय	• आ.वः-२०८२/८३ को अन्त्य सम्ममा कम्तिमा ८ लाख ४२ हजार हे. क्षेत्रफलमा पकेट, ब्लक, जोन र सुपर जोन गरि विशिष्टकृत कृषि क्षेत्रहरुको निर्माण भएको हुनेछ । • आ.वः-२०८२/८३ को अन्त्य सम्ममा करिब ६६ लाख मे. टन कृषि उपज थप उत्पादन भएको हुनेछ ।	सर्वेक्षण प्रतिवेदनहरु, आयोजना समिक्षा दस्तावेजहरु	सिंचाई, वन, उद्योग मन्त्रालय

मार्फत प्रभावकारी सेवा प्रवाहको सुनिश्चितता गर्ने	• आ.वः-२०८२/८३ को अन्त्य करिब ४ लाख ९० हजार श्रम दिन बराबरको पूर्ण रोजगारी सिर्जना भएको हुनेछ ।		लगायतका निकायहरुबाट अपेक्षित समन्वय र सहकार्य भएको हुने ।
प्रतिफल (Output) ➢ कम्तिमा १० हेक्टर क्षेत्रफलका साना व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र (पकेटहरु) हरु स्थापना भएको हुनेछ । ➢ कम्तिमा १०० हेक्टर क्षेत्रफलका व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र (ब्लक) हरु स्थापना भएको हुनेछ । ➢ कम्तिमा ५०० हे क्षेत्रफलका कृषि उत्पादन तथा प्रशोधन केन्द्र (जोन) हरु स्थापना भएको हुनेछ । ➢ कम्तिमा एक हजार हेक्टर क्षेत्रफलका बृहत् कृषि उत्पादन तथा औद्योगिक क्षेत्र (सुपर जोन) स्थापना भएको हुनेछ ।	• आयोजनाको अन्त्य सम्म कम्तीमा १० हे. क्षेत्रफलका १५००० साना व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र (पकेट) हरु सन्चालन भएको हुनेछ । • कम्तीमा १०० हे. क्षेत्रफलका १५०० व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र (ब्लक)हरु सन्चालन भएको हुनेछ । • कम्तीमा ५०० हे. क्षेत्रफलका ३०० कृषि उत्पादन तथा प्रशोधन केन्द्र (जोन) हरु सन्चालन भएको हुनेछ । • कम्तीमा १००० हे. क्षेत्रफलका २१ बृहत् कृषि उत्पादन तथा औद्योगिक क्षेत्र (सुपर जोन) स्थापना भएको हुनेछ ।	सर्वेक्षण प्रतिवेदनहरु, आयोजना समिक्षा दस्तावेजहरु	
क्रियाकलाप (Activities) ○ अनुदानमा रासायनिक मल उपलब्ध गराउने ○ तरकारी तथा फलफूल नर्सरी/ग्रिन हाउस/सेड हाउस निर्माण ○ कष्टम हायरिंग सेन्टर स्थापना सहयोग ○ पोष्ट हार्भेष्ट सेन्टर स्थापना ○ प्रांगारिक मल कारखाना सवलीकरण वा स्थापना ○ एकिकृत सेवा केन्द्र तथा रिफरेन्स प्रयोगशाला	**लगानी (Input)** • रासायनिक मल अनुदान- रु हजारमा २७,५०,००,००/- • साना सिंचाई तथा फार्मस्तरमा सिंचाई पुर्वाधार सहयोग- रु हजारमा १,१७,०६,००/- • प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान - रु हजारमा ७,५१,०२,५०/- • औजार/उपकरण खरिद रु हजारमा २,९५,६५,००/- • प्रशोधन उद्योग रु हजारमा १,९६,००,००/- • कृषि यन्त्रिकरण (कस्टम हायरिङ्ग केन्द्र) रु	सर्वेक्षण प्रतिवेदनहरु, आयोजना प्रगित दस्तावेजहरु	

निर्माण ○ एग्रिमार्ट स्थापना सहयोग ○ सिंचाइ प्रणाली पूर्वाधार विकास ○ कृषि अध्ययन संस्थान स्थापना सहयोग ○ कृषि अनुसन्धान केन्द्र स्थापना सहयोग ○ कृषि तालिम केन्द्र स्थापना ○ कृषिजन्य उद्योगहरु स्थापना ○ कृषकहरुलाइ प्रतिफलका आधारमा प्रोत्साहन अनुदान उपलव्ध गराउने ○ तोकिएको सूचकहरुका आधारमा प्राविधिकहरुलाई कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन भत्ता उपलव्ध गराउने	हजारमा १०,२०,५४,००/- • एग्री मार्ट स्थापना रु हजारमा ३५,००,००/- • पोस्टहार्भेष्ट केन्द्र रु हजारमा ४,३९,५०,००/- • प्रङ्गारिक मल कारखाना रु हजारमा १४,००,००/- • प्रयोगशाला स्थापना रु हजारमा ३,६४,००,००/- • तरकारी तथा फलफूल नर्सरी/ग्रीन हाउस/सेड हाउस रु हजारमा ३,५५,६५,००/- • एकिकृत सेवा केन्द्र तथा रिफरेन्स प्रयोगशाला निर्माण रु हजारमा १,४५,००,००/- • कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन रु हजारमा १५,२०,१०/-		

३ प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना
परियोजना कार्यान्वयन इकाई स्याउ जोन मुस्ताङ्ग सम्बन्धि

१ परिचय

नेपाल सरकारबाट स्वीकृत भई २०७३ पौषमा कार्यान्वयनमा आएको प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना कार्यान्वयन गर्ने गरी मुस्ताङ्ग जिल्लालाई कार्यक्षेत्र तोकी स्याउ बालीलाई मुख्य बाली तोकी यस परियोजना कार्यान्वयन ईकाइ (स्याउ जोन) स्थापना भएको हो ।

नेपालमा फलफूलको उत्पादन करिब १२ लाख मे टन रहेको छ भने उत्पादकत्व १० मे टन/हेक्टर को हाराहारी मात्रै रहेको छ। स्याउको मात्र उत्पादन हेर्दा वार्षिक ४५ हजार मे ट छ भने उत्पादकत्व ९.५ मे ट प्रति हेक्टर को हाराहारीमा छ । तर अन्तराष्ट्रिय स्तरमा हेर्ने हो भने स्याउको उत्पादकत्व झण्डै ४० मे ट प्रति हेक्टर भन्दा बढी रहेको पाईन्छ । साथै नेपालमा वार्षिक झण्डै रु चार अर्ब भन्दा बढीको स्याउ विदेशबाट आयात गर्नु परिरहेको अवस्था छ । यसै तथ्यलाई मध्यनजर गर्दै आगामी १० वर्षमा फलफूलमा आत्मनिर्भर हुने लक्ष्यका साथ शुरु भएको यस परियोजनाको लक्ष्य प्राप्तिको लागि प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना अन्तर्गत मुस्ताङ जिल्लामा पनि २०७५ श्रवण देखि स्याउको व्यवसायिक उत्पादन तथा प्रशोधन केन्द्र (जोन) को रुपमा स्याउ खेतिमा आधुनिकीकरण, व्यावसायिकरण र औद्यागिकीकरण गरी स्याउ आयात प्रतिस्थापन गर्न सहयोग पुग्ने गरी परियोजना कार्यन्वयन इकाई (स्याउ जोन) स्थापना भएको हो ।

मुस्ताङ्ग जिल्लामा उत्पादित स्याउको माग प्रसस्त रहेको तर सो अनुसार उत्पादन हुने क्षेत्रफलको कमी, सिंचाई, सडक जस्ता पूर्वाधारको अपर्याप्तता, कृषकको माग अनुसार उच्च घनत्वयुक्त बिरुवाको आपुर्ति नभएको, रोगकीरा, कामदार अभाव, प्राविधिक सेवाटेवाको पहुँच नहुनु, स्याउ पाक्नु अगाडिनै बगैंचानै ठेक्कामा दिई टिप्नाले मुस्ताङ्गको स्याउको गुणस्तरमा कमी आएको जस्ता समस्याहरु रहेका छन् ।

जिल्लामा प्रशस्त मात्रामा रहेको स्याउ खेतीको लागि सम्भाव्य खाली सार्वजनिक जग्गामा सहकारी,कम्पनी र कृषक समुह मार्फत लिजमा लिएर खेती गर्न सकिने नीतिगत व्यवस्था गरी व्यवसायिक बगैंचा स्थापना गर्न आवश्यक देखिन्छ । साथै अन्य सरोकारवाला निकायबाट त्यस्ता स्थानमा सिंचाइ, सडक, विजुलीबत्ति, कोल्डस्टोर, भण्डारण, प्रशोधन लगायतका पुर्वाधारको विकास भएमा मुस्ताङ्गमा प्रसस्त मात्रामा स्याउको उत्पादन तथा उत्पादकत्व बृद्धि गर्न सकिने सम्भावना छ । यसबाट भू-संरक्षणमा समेत सहयोग भई खाली जग्गा हरियाली हुने, जैविक विविधता तथा वातावरणमा समेत सकारात्मक प्रभाव पर्ने देखिन्छ ।

मुस्ताङ जिल्लामा स्याउको बार्षिक ५५०० मे.ट. उत्पादन भएको छ भने उत्पादकत्व १३ मे.ट. प्रति हेक्टर को हाराहारीमा रहेको छ। यस जिल्लामा १२०० हेक्टरमा स्याउ खेति लगाइएको भएतापनि ५०० हेक्टरको स्याउ बगैंचा बाट राम्रो उत्पादन तथा बिक्रि वितरण भैरहेको छ र अन्तरबालीको रुपमा उवा, जौ, आलु,मकै, सिमि, साग जस्ता बालीहरु उत्पादन गरिन्छ । सडक यातायात सेवा विस्तार भएसँगै

स्याउको पनि बजार विस्तार हुनुको साथै माग समेत बढीरहेकोले यहाँका कृषकहरु हरेक बर्ष स्याउ खेतीको क्षेत्रफल विस्तारमा लागि रहेका छन् । साथै ताजा स्याउको बिक्री वितरणसँगसँगै प्रशोधन गरी सुकुटी, साईडर, ब्राण्डी समेत बनाईने गरिएको छ ।

मुस्ताङ जिल्लामा स्याउ जोन स्थापना भए संगै यहाका कृषक, उद्यमी, सहकारी, कृषक समुह, फार्म स्याउजोन मुस्ताङमा सुचिकृत गरि उक्त सुचिकृत संघ सस्था बाट ९ जनाको कार्यसमिति गठन भई सो मार्फत कार्यक्रमहरु सञ्चालन हुँदै आएको छ । परियोजनामार्फत विभिन्न कार्यक्रम कृषकहरुलाई लक्षित गरि सञ्चालन हुँदै आएका छन् । जसमध्ये कष्टम हायरीङ तथा पोष्ट हार्भेष्टका सामग्रीहरु वितरण, शीत भण्डार गृह निर्माण, उच्च घनत्व विरुवा उत्पादन नर्सरी स्थापना, उच्च घनत्व स्याउ बगैंचा स्थापना, बाली संरक्षण, भकारो सुधार, कृषक पाठशाला सञ्चालन, तालिम, तथा उत्पादन उपरान्तका कार्यक्रम जस्तै स्याउ कार्टुन वितरण, ग्रेडिङ्ग तथा प्रशोधन सामाग्री वितरण जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन भएका छन् । साथै आगामी दिनमा प्रांगारिक स्याउ उत्पादन तथा प्रचार प्रसारमा सहयोग, प्रागांरिक मलमा अनुदान, प्रशोधन उद्योग स्थापनामा सहयोग गरी स्थानीय कृषक तथा उद्यमीहरुको आयस्तरमा थप बृद्धि गर्ने तथा बार्षिक ठूलो मात्रामा आयात हुने स्याउको प्रतिस्थापन गर्न सहयोग गर्ने लक्ष्यका साथ यस परियोजना कार्यान्वयन इकाईले आफ्ना कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्नेछ ।

२ परियोजना कार्यान्वयन ईकाइ स्थापनाको उदेश्य

मुस्ताङ्ग जिल्लामा स्याउ खेतिमा आधुनिकीकरण, व्यावसायिकरण र औद्यागिकीकरण गरी स्याउ आयात प्रतिस्थापन गर्न सहयोग पुग्ने गरी प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना का कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न २०७५ श्रावण देखि यस परियोजना कार्यन्वयन इकाई (स्याउ जोन) स्थापना भएको हो ।

३ प्रमुख कार्यहरु

- उद्यमशिलता र व्यवसायिक क्षमता/दक्षता विकास तालिम,
- योजना तर्जुमा गोष्ठी, कृषक भ्रमण र अन्तरक्रिया
- उत्पादनमा आधारित प्रोत्साहन सहयोग
- बाली उपचार तथा माटो परिक्षण शिविर तथा प्रयोगशाला सेवा (माटो, विउ, बाली संरक्षण, खाद्य प्रबिधि तथा गुण नियन्त्रण)
- परियोजना तथा प्राविधिक प्रचार प्रसार समाग्री तथा प्राविधिक सेवाटेवा
- मेशीनरी औजार, कोल्ड स्टोर, उच्च प्रविधि युक्त नर्सरी, साना सिंचाई, भकारो सुधार, प्रशोधन सामाग्री, उद्योग स्थापना सहयोग
- उन्नत बिरुवा, उत्पादन सामाग्रीहरुमा अनुदान सहयोग

४ संगठन तथा जनशक्ति विवरण

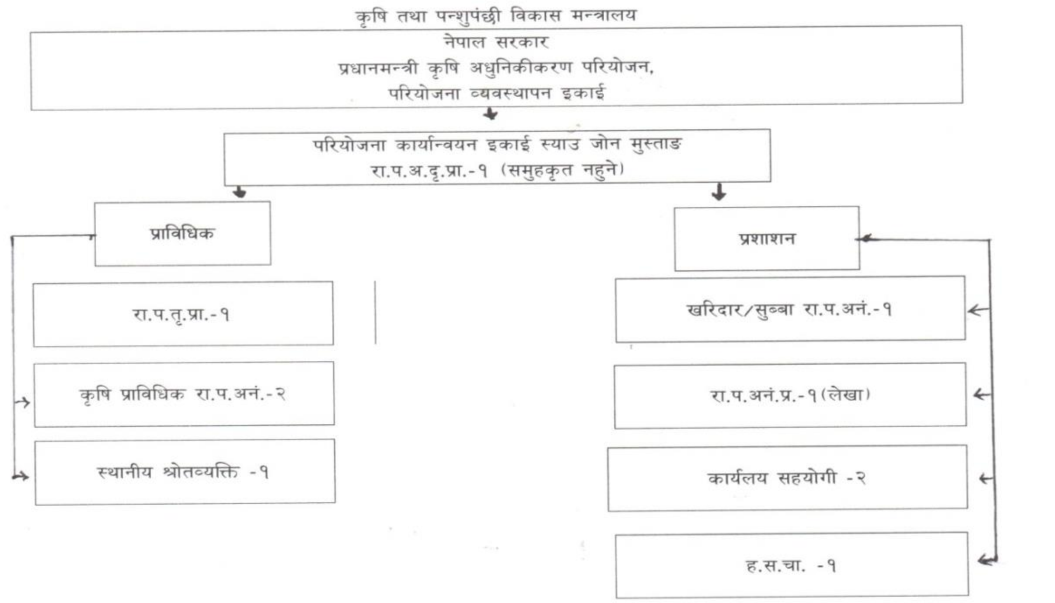

श्रेणी तथा पद		दरबन्दी			कैफियत
		स्वीकृत	पदपूर्ति	रिक्त	
रा.प.द्धि.प्रा.	बरिष्ठ कृषि अधिकृत	१	१	०	
रा.प.तृ.प्रा.	कृषि अधिकृत	१	०	१	
रा.प.अनं.प्र./द्धि प्रा.	ना प्रा स	२	२	०	करार
रा.प.अनं.प्र.प्र.	ना.सु./ खरिदार	१	०	१	
	लेखापाल	१	०	१	
श्रेणी विहीन	हल्का सवारी चालक	१	१	०	करार
	कार्यालय सहयोगी	२	२	०	करार
सामाजिक परिचालक		१	१	०	
जम्मा		१०	७	३	

५ हाल कार्यरत कर्मचारी विवरण

सि.नं.	कर्मचारीको नाम थर	पद	श्रेणी	समुह	शैक्षिक योग्यता	स्थाई ठेगाना	कैफियत
१	माधव प्रसाद लम्साल	बरिष्ठ कृषि अधिकृत	रा प द्वि	समुहकृत नहुने (बाली संरक्षण)	एम एस्सी कृषि	पुतलीबजार १४ स्याङ्गजा	
२		कृषि अ	रा प तृ	समुहकृत नहुने			रिक्त
३		लेखापाल	रा प अनं प्र	लेखा			रिक्त
४							
५	एमुना लामा	ना प्रा स	रा प अनं द्वि	कृषि प्रसार	जेटीए तालिम	घरपझोंग ५ ठीनी मुस्ताङ्ग	करार
६	शर्मिला पुन	ना प्रा स	रा प अनं द्वि	कृषि प्रसार	जेटीए तालिम	तुल्सीपुर उ म न पा-१८ दाङ्ग	करार
७	प्रकाश नेपाली	ह स चा	श्रेणी विहीन		साक्षर	थसाङ्ग ३ लेते मुस्ताङ्ग	करार
८	श्री मदुदेवी सापकोटा	का स	श्रेणी विहीन		साक्षर	थुमाकोडांडा ७, कास्की	करार
९	श्री लक्ष्मी पोडेल	का स	श्रेणी विहीन		साक्षर	जीता ३, लम्जुङ	करार
१०	सन्दिप गुइँदे	सामाजिक परिचालक				घरपझोंग २ मार्फा मुस्ताङ्ग	करार

६ नागरिक वडापत्र

क्र.स.	प्रदान गरिने सेवा सुविधाहरुको विवरण	आवश्यक पर्ने कागजात/प्रमाणहरु	काम सम्पन्न हुन लाग्ने अवधि	सम्वन्धित शाखा	जिम्मेवार कर्मचारी	गुनासो सुन्ने अधिकारी	कैफियत
१	उद्यमशिलता र व्यवसायिक क्षमता/दक्षता विकास तथा स्थलगत तालिम, योजना तर्जुमा गोष्ठी, कृषक भ्रमण र अन्तरक्रिया	जोन संचालक समितिमा आवद्ध भई सम्बन्धित समूह, सहकारी, उपभोक्ता समिति, उद्दमीहरुबाट प्रतिवद्धता सहितको अनुरोध पत्र र समितिको सिफारिस	चौमासिक कार्य लक्ष्य अनुसार ३ देखी ७ दिन	प्राविधिक शाखा	कृषि अधिकृत, प्राविधिक सहायक	वरिष्ठ कृषि अधिकृत	निशुल्क
३	क्रप कटिङ्ग गर्ने तथा उत्पादनमा आधारित प्रोत्साहन सहयोग	मौखिक वा लिखित रुपमा बाली कटानी गर्ने सूचना,	३ दिन	प्राविधिक शाखा	प्राविधिक सहायक, सामाजिक परिचालक	,,	निशुल्क
४	घुम्ती प्रयोगशाला सेवा (माटो, विउ, बाली संरक्षण, खाद्य प्रबिधि तथा गुण नियन्त्रण)	जोन संचालक समितिमा आवद्ध भई सम्बन्धित समूह, सहकारी, उपभोक्ता दव हसमिति, उद्दमीहरुबाट प्रतिवद्धता सहितको अनुरोध पत्र	चौमासिक कार्य लक्ष्य अनुसार १५ दिन	,,	कृषि अधिकृत, प्राविधिक सहायक, सामाजिक परिचालक	,,	निशुल्क
५	परियोजना प्रचार प्रसार समाग्री र प्रविधी पुस्तिका वितरण तथा प्राविधिक सेवाटेवा	मौखिक वा लिखित रुपमा माग	तुरुन्तै	,,	कृषि अधिकृत, प्राविधिक सहायक, स्टोर, सामाजिक परिचालक	,,	निशुल्क
८	मेशीनरी औजार, कोल्ड स्टोर, उच्च प्रविधि युक्त नर्सरी, साना सिंचाई, भकारो सुधार, प्रशोधन सामाग्री, उद्योग स्थापना जस्ता पुँजीगत निर्माण कार्यमा अनुदान सहयोग	✓ रितपुर्वक भरिएको कार्यालयबाट उपलब्ध हुने निवेदन फाराम ✓ जोन संचालक समितिको सिफारिस	चौमासिक कार्य लक्ष्य अनुसार	,,	कृषि अधिकृत, प्राविधिक सहायक	,,	कार्यर्विधि बमोजिम बढीमा ५०प्रतिशत अनुदान
१६	उन्नत बीउ विजन, बिरुवा, विषादी लगायतका चालू खर्च शीर्षक अन्तरगतका उत्पादन सामाग्रीहरुमा अनुदान सहयोग	✓ रितपुर्वक भरिएको कार्यालयबाट उपलब्ध हुने निवेदन फाराम ✓ जोन संचालक समितिको सिफारिस	चौमासिक कार्य लक्ष्य अनुसार १५ दिन	,,	कृषि अधिकृत, विषय विशेषज्ञ, प्राविधिक सहायक	,,	कार्यर्विधि बमोजिम बढीमा ५०प्रतिशत अनुदान

३.७ आ व २०७५।७६ को बार्षिक प्रगति तथा आर्थिक विवरण

बार्षिक भारित प्रगति प्रतिशतः ८९.२४ प्रतिशत

सि.नं.	कार्यक्रम / कृयाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	बार्षिक लक्ष			वार्षिक प्रगति		कैफियत
				परि	भार	बजेट	परिमाण	भारित	
ऋ	**पुजीगत खर्च अन्तर्गतका कार्यकमहरु**								
	व्यवसायिक कृषि उत्पादन तथा प्रशोधन केन्द्र (जोन) विकास कार्यकम								
८.३.१.१७१	टेबुल, कुर्सी, दराज, बोर्ड र अन्य फर्निसिङ	२९३११	सेट	१	२.३२	२००	१	२.३२	
८.४.४.४५	मोटर साईकल खरीद	२९४११	संख्या	१	२.६१	२२५	१	२.६१	
८.५.१.४२	मल्टीमिडिया प्रोजेक्टर	२९५११	संख्या	१	०.७	६०	१	०.७	
८.५.१.७६३	डेस्कटप कम्प्युटर, प्रीन्टर र स्कयानर सेट खरीद	२९५११	संख्या	२	२.३२	२००	२	२.३२	
क	**पुजीगत खर्च कार्यकमको जम्मा**				७.९५	६८५			
ऋा	**चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यकमहरु**								
व्यवसायिक कृषि उत्पादन तथा प्रशोधन केन्द्र (जोन) विकास कार्यकम									
१.२.१.१	स्थानीय भत्ता	२१११२	संख्या	६	३.३५	२८८	६	३.३५	
१.२.२.१	महगी भत्ता	२१११३	संख्या	६	०.८४	७२	६	०.८४	
१.२.४.२३	खरीद समिति र अन्य बैठक	२१११९	पटक	५	०.७	६०	५	०.५८	
१.३.१.१२	निजामती कर्मचारीको पोसाक	२११२१	संख्या	९	१.५७	१३५	९	१.५७	
२.१.१.१५	पानी तथा बिजुली खर्च	२२१११	महीना	९	१.३८	११९	०	१.३८	
२.२.१.१	टेलिफोन महसुल	२२११२	महीना	१	०.८४	७२	१	०.८४	
२.२.२.१	इमेल, इन्टरनेट, वेव साइट	२२११२	महीना	१	०.७०	६०	१	०.७०	
२.३.१.२	कार्यालय घरभाडा	२२१२१	महीना	९	३.१४	२७०	०	०.००	
२.४.१.१	मोटर साईकलको लागि पेट्रोल	२२२११	लीटर	५	०.६६	५७	५४०	०.६६	
२.४.१.२	गाडीको लागि डिजेल	२२२११	लीटर	२२	२.२२	१९१	०	०.००	
२.४.१.४	गाडी र मोटरसाइकलको लागि मोविल	२२२११	लीटर	६८	०.४०	३४	६८	०.४०	
२.५.१.१	चरपांग्रे सवारी साधन मर्मत	२२२१२	संख्या	१	२.५६	२२०	०	०.००	
२.५.१.२	दुइपांग्रे सवारी साधन मर्मत	२२२१२	संख्या	४	०.७०	६०	४	०.७०	
२.५.२.१	मेशीनरी उपकरण मर्मत	२२२१२	संख्या	५	०.२३	२०	५	०.२३	
२.६.३.१०	Comprehensive बिमा (बिमा सवारी	२२२१३	संख्या	५	०.७०	६०	५	०.७०	
२.७.१.१	कार्यालय मसलन्द सामान खर्च	२२३११	कक्षा	१	२.२०	१८९	१	२.२०	
२.७.२.१	छपाई खर्च	२२३११	पटक	१	०.३५	३०	१	०.३५	
२.७.३.१	पत्रपत्रिका तथा पुस्तिका खरीद	२२३११	महीना	१	०.१७	१५	१	०.१७	
२.७.५.१	विज्ञापन तथा सूचना प्रकाशन	२२३११	पटक	१	०.२३	२०	१	०.२३	
२.१२.२.१६९	स्थानीय श्रोत व्यक्ति परिचालन(व्यक्ति करार)	२२४११	संख्या	१	१.६७	१४४	१	१.६७	
२.१३.१.३२	सवारी चालक करारमा लिने (ब्यक्ति करार)	२२४१२	जना	१	२.७२	२३४	०	०	
२.१३.२.६२	कार्यालय सहयोगी सेवा करार	२२४१२	संख्या	२	४.५५	३९२	२	४.५५	
२.१५.२.५०५	योजना तर्जुमा गोष्ठी	२२५१२	संख्या	१	०.५८	५०	१	०.५८	
२.१५.२.६२७	परियोजना अभिमुखिकरण गोष्ठी	२२५१२	पटक	१	०.५८	५०	१	०.५८	
२.१५.४०.३३११	संचालक समितिका पदाधिकारी, सरोकारवाला र उत्कृष्ट कृषक अध्ययन अवलोकन भ्रमण	२२५२२	पटक	१	४.०७	३५०	१	४.०७	
२.१९.१.७८५	व्यवसायिक कृषि उत्पादन तथा प्रशोधन केन्द्र (जोन) विकास कार्यकम अनुगमन तथा मूल्यांकन	२२६११	पटक	२१	२.०५	१७६	२१	२.०५	
२.१९.२.२२८	कार्यकम संचालन भ्रमण	२२६१२	पटक	१५	२.६१	२२५	१५	२.६१	

२.२०.३.७१	ब्लक, जोन, सुपरजोन दैनिक चियापान तथा अन्य बिबिध खर्च	२२७११	महीना	१२	१.१६	१००	१२	१.१६	
५.१.१०.१२१२	संचालक समितिको मागमा आधारित कार्यबिधि बमोजिम चालु कार्यक्रम संचालनको लागि अनदान	२६४१३	पटक	५	६.९७	६००	५	६.९७	
८.६.४२.३५६	संचालक समितिको मागमा आधारित कार्यक्रम संचालनको लागि कार्यविधि बमोजिम शशर्त पूजीगत अनुदान (कष्टम हायरिङ सेन्टर, पोष्ट हार्भेष्ट सेन्टर, मेशीनरी उपकरणहरु, ट्रयाकटर, साना सिंचाई पूर्वाधारहरु लगायत अन्य)	२६४२३	पटक	१	१७.४३	१५००	१	१७.४३	
कृषि औद्योगिक क्षेत्र (सुपरजोन) विकास कार्यक्रम									
१.१.१.४	रा.प.द्धि.प्रा. (स्थाई कर्मचारी)	२११११	जना	१	५.२६	४५३	१	५.२६	
१.१.१.६	रा.प.तृ.प्रा. (स्थाई कर्मचारी)	२११११	जना	१	४.५२	३८९	१	४.५२	
१.१.१.८	रा.प.अनं.प्र.प्र. (स्थाई कर्मचारी)	२११११	जना	२	७.४७	६४३	२	७.४७	
१.१.१.९	रा.प.अनं.प्र.प्रा. (स्थाई कर्मचारी)	२११११	जना	२	७.४७	६४३	०	७.४७	
					१००.	८६०६		८९.२४	

३.८ आ. व. २०७५।७६ अवधिको जोन विकास कार्यक्रम तर्फ वित्तिय प्रगति

बजेट रु हजारमा

कार्यक्रम	विनियोजन		खर्च		खर्च प्रतिशत	
	तृतीय चौमासिक	वार्षिक	तृतीय चौमासिक	वार्षिक	तृतीय चौमासिक	वार्षिक
पूँजीगत	०	६८५		६८५	०	१००
चालु	३२५८	७९२१	२७०७	४९९९	८३।०८	६३।०
जम्मा	३२५८	**८६०६**	२७०७	**५६८४**	८३।०८	६६।०४

३.९ आ. व. २०७५।७६ अवधिको जोन विकास कार्यक्रम तर्फ प्रगति नपुग कारण

क्र. स.	क्रियाकलाप	इकाई	लक्ष्य परिमाण	प्रगति परिमाण	नपुग परिमाण	कारण
१	गाडीको लागि डिजेल	लि.	१०००	०	१०००	गाडी नभएको
२	चार पांग्रे सवारी साधन मर्मत	संख्या	१	०	१	गाडी नभएको
३	सवारी चालक करारमा लिने	जना	१	०	१	गाडी नभएको
४	तलब भत्ता खर्च नभएको	जना	२	०	२	कर्मचारी नभएको

३.१० आ.ब. २०७५/७६ को वार्षिक राजश्व विवरण

क्र.सं.	इकाई	राजश्व (रु.)		
		तृत्तीय चौमासिक	वार्षिक	धरौटी
१	नभएको			

३.११ आ.ब. २०७५/७६ को वार्षिक बेरुजी सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	जिल्ला	बेरुजु विवरण	हालसम्मको बेरुजु (रु.)	यस अवधिसम्म फछ्यौंट रकम (रु.)	फछ्यौंट हुन बाकी (रु)	फछ्यौंट प्रतिशत	कैफियत
१	मुस्ताङ्ग	असुल गर्नु पर्ने	0.00	0.00	0.0	परियोजना कार्यन्वयन तर्फ बेरुजु नभएको	
		नियमित गर्नु पर्ने	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

३.१२ आ. व. २०७५।७६ को वार्षिक अवधिको जोन विकास कार्यक्रम तर्फ कार्यक्रमगत प्रगति स्थिति

क्र.सं.	बजेट उप-शीर्षक नं.	आयोजना/कार्यक्रमको नाम	बिनियोजित रु. लाखमा	खर्च रु. लाखमा	अनुदानग्राही संस्था (संख्या)				जम्मा	मुख्य मुख्य उपलब्धिहरु
					समूह	सहकारी	जउस	उद्यमी		
१	३१२१६३	संचालक समितिको मागमा आधारित कार्यविधि बमोजिम चालु कार्यक्रम संचालनको लागि अनुदान	६	६	१७	१३		२१	३००	अप्पल क्लिपर १०० थान, स्याउको सुकुटी बनाउने मेशिन ५० थान सिकेचार ५० थान
२	३१२१६३	संचालक समितिको मागमा आधारित कार्यक्रम संचालनको लागि कार्यविधि बमोजिम शशर्त पुजीगत अनुदान (कष्टम हायरिङ सेन्टर, पोष्ट हार्भेष्ट सेन्टर, मेशीनरी उपकरणहरु, टयाक्टर, साना सिंचाइ पूर्वाधारहरु लगायत अन्य)	१५	१५	जिल्लाका सबै कृषक हरु					स्याउ ग्रेडिंग गर्ने मेशिन २ थान

३.१३ आ.ब. २०७५/७६ वार्षिक लाभान्वीत जनसंख्या विवरण

क्र. सं.	सुपरजोन/ जोनको ठेगाना	सुपरजोन/ जोनले ढाकेको क्षेत्रफल हे	लाभान्वीत समुह/सहकारी/उद्यमीको संख्या	लाभान्वीत जनसंख्य								
				महिला	पुरुष	जम्मा	दलित	जनजाती	अन्य	युवा	कूल जम्मा	कैफियत
१	मुस्ताङ, जोमसोम	१२५७.०	५१	१६०	१४०	३००	८०	२२०		१२०	३००	मिश्रित समुह

३.१४ आ. व.२०७५।७६ अवधिको जोन विकास कार्यक्रम समस्या सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	आयोजना कार्यान्वयनमा देखिएका मुख्य मुख्य समस्याहरु	समस्या समाधान गर्न गरिएको प्रयासहरू	MDAC मा प्रस्तुत गर्नुपर्ने समस्या	समस्या समाधानको लागि सुझाब	कैफियत
१	अत्याधिक चिसो हुनुका साथै २४ सै घन्टा तिब्र बेगले हावा चल्ने गरेको कारण कार्यक्रम अनुगमन कार्यको लागि १ थान पिकअप गाडी उपलब्ध हुनु पर्ने	सम्बन्धित निकायमा लिखित जानकारी गराइएको	पिकअप गाडी उपलब्ध हुनु पर्ने	हस्तान्तरणा वा खरिदको लागि बजेट व्यवस्था हुनुपर्ने	हाल के यु वि के बाट पिक अप गाडी हस्तान्तरण भइ आएको
२	स्वीकृत अस्थायी दरबन्दी अनुसार पद पुर्ति नभएको	सम्बन्धित निकायमा लिखित जानकारी गराइएको	अधिकृत, ना.सु १, लेखापाल १, प्रा.स.१ पद पूर्ति हुनु पर्ने	सरुवा वा काज खटाउनुपर्ने	हाल करारमा दुईजना ना प्रा स लिईएको

३.१५ चालु आ व २०७६।७७ को बार्षिक स्वीकृत कार्यक्रम

सि.नं.	कार्यक्रम / कृयाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	बार्षिक लक्ष			प्रथम चौमासिक			दोश्रो चौमासिक			तेस्रो चौमासिक		
				परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट
अ															
१.२.१.१२	स्थायी कर्मचारीका लागी स्थानिय भत्ता	२११३१	जना	४	१.४५	३.८४	०	0.48	1.28	०	०.४८	१.२८	४	०.४८	१.२८
१.२.२.१	स्थानीय कर्मचारीको मंहगी भत्ता (मंहगी भत्ता)	२११३२	जना	४	०.३६	०.९६	०	०.१२	०.३२	०	०.१२	०.३२	०	०.१२	०.३२
१.३.१..१	निजामती कर्मचारीको पोसाक	२११२१	जना	४	०.२३	०.६							४	०.२३	०.६
२.१.३.१	जारको पिउने पानी	२११११	जना	२५	०.११	०.३	१००	०.०४	०.१	१००	०.०४	०.१	१००	०.०४	०.१
२.२.२.६८	सवरी साधनका लागी मोविल तथा अन्य लुव्रिकेन्टस् (इन्धन कार्यलय **प्रयोजन)**	२२२१२	लिटर	३६	०.०९	०.२४	१२	०.०३	०.०८	१२	०.०३	०.०८	१२	०.०३	०.०८
२.२.२.९८	कार्यक्रम सञ्चालन तथा अनुगमनमा प्रयोग हुने मोटरसाइकलका लागी पेट्रोल (इन्धन कार्यलय प्रयोजन)	२२२१२	लिटर	९००	०.३६	०.९५	३००	०.१२	०.३१	३००	०.१२	०.३२	३००	०.१२	०.३२
२.२.२.९९	कार्यक्रम सञ्चालन तथा अनुगमनमा प्रयोग हुने गाडिका लागी डिजेल(इन्धन कार्यलय प्रयोजन)	२२२१२	लिटर	१८००	०.६१	१.६२	६००	०.३०	०.८१	६००	०.१५	०.४	६००	०.१५	०.४१
२.२.३.२	ग्यास(इन्धनअन्य प्रयोजन)	२२३१४	संख्या	२०	०.१२	०.३२	६	०.०४	०.१	८	०.०५	०.१३	६	०.०४	०.१
२.३.१.५	दुइपांग्रे सवारी साधन मर्मत(सवारी साधन मर्मत)	२२२१३	संख्या	४	०.२३	०.६	०	०.०८	०.२	०	०.०८	०.२	६	०.०८	०.२
२.३.२.६८	मेशीनरी उपकरण मर्मत (मेसिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च)	२२२२१	पटक	१०	०.११	०.३	०	०.०४	०.१	०	०.०४	०.१	०	०.०४	०.१
२.४.१.४	कार्यलयको लागि स्टेसनरी टोनर तथा अन्य मालसामान (कार्यालय मसलन्द सामान खर्च)	२२३११	पटक	२०	०.३८	१	१२	०.२३	०.६	४	०.०८	०.२	४	०.०८	०.२
२.४.१.१५	कार्यालय मसलन्द सामान खर्च(कार्यालय मसलन्द सामान खर्च)	२२३११	पटक	३	०.२८	०.७५	१	०.०९	०.२५	१	०.०९	०.२५	१	०.०९	०.२५
२.४.१३.६	कार्यालयको लागि पत्रपत्रिका तथा पुस्तक खरिद(पत्रपत्रिका तथा पुस्तीका)	२२३१५	पटक	३	०.११	०.३	१	०.०४	०.१	१	०.०४	०.१	१	०.०४	०.१
२.४.१४.२	पत्रपत्रिका रेडियोमा बिज्ञापन तथ सुचना प्रकाशन(बिज्ञापन तथा सुचना प्रकाशन)	२२३१५	पटक	३	०.१७	०.४५	१	०.०६	०.१५	१	०.०६	०.१५	१	०.०६	०.१५
२.५.३.१३४	स्थानिय स्रोत व्यक्ति करार (अन्य)	२२४११	जना	१	०.८१	२.१६	४	०.२७	०.७२	४	०.२७	०.७२	४	०.२७	०.७२
२.५.७.१५	सवारी चालक करारमा लिने (ब्यक्ति करार)	२२४१३	संख्या	१	०.९९	२.६३	४	०.४६	१.२१	४	०.४६	१.२१	४	०.०८	०.२१
२.५.७.११४	कृषि प्राविधिक करारमा लिने (ब्यक्ति करार)	२२४१३	जना	२	२.३०	६.११	२	०.७७	२.०४	२	०.७७	२.०४	२	०.७६	२.०३
२.९.४.४	सवारी साधन नविकरण (नविकरण)	२२२१४	संख्या	४	०.०८	०.२	५	०.०८	०.२						
२५	स्याउ जोन														
२.६.४.१४	घुम्ती स्थलगत तालिम (उद्यमशिलता रोजगारी मुलक,सशक्तिकरण/सिप विकास तथा क्षमता अभिवृदि तालिम)	२२५१२	पटक	३	०.२८	०.७५	२	०.१९	०.५	१	०.०९	०.२५			
२.६.४.१७	कृषकपाठशाला सञ्चालन(उद्यमशीलता रोजगारी मुलक सशक्तिकरण सिप विकास तथा क्षमता अभिवृदि तालिम)	२२५१२	संख्या	१	०.३४	०.९	१	०.३४	०.९						

२.६.४.४९	योजना तर्जुमा गोष्ठी(उद्यमशीलता , रोजगारी ,मुलक सशक्तिकरणरसिप विकास तथा क्षमता अभिवृदि तालिम)	२२५१२	संख्या	१	०.१५	०.४	१	०.१५	०.४						
२.६.४.१८८	स्याउ वगैचा व्यवस्थापन सम्वन्धि जिल्लास्तर अगुवा कृषक तालिम ((उद्यमशीलता रोजगारी मुलक सशक्तिकरण सिप विकास तथा क्षमता अभिवृदि तालिम)	२२५१२	पटक	१	०.१७	०.४५				१	०.१७	०.४५			
२.६.४.३२१	स्याउ प्रशोधन तथा बजार व्यवस्थापन तालिम (उद्यमशीलता , रोजगारी ,मुलक सशक्तिकरणरसिप विकास तथा क्षमता अभिवृदि तालिम)	२२५१२	पटक	१	०.१७	०.४५	१	०.१७	०.४५						
२.६.४.३२२	उच्च घनत्व स्याउ सम्बन्धी (उद्यमशीलता , रोजगारी ,मुलक सशक्तिकरणरसिप विकास तथा क्षमता अभिवृदि तालिम)	२२५१२	पटक	१	०.१७	०.४५				१	०.१७	०.४५			
२.६.४.३२३	वालि संरक्षण र स्याउ वगैचा काटछाट तालिम(उद्यमशीलता रोजगारी मुलक सशक्तिकरण सिप विकास तथा क्षमता अभिवृदि तालिम)	२२५१२	पटक	१	०.१७	०.४५				१	०.१७	०.४५			
२.७.५.१५	सार्वजनिक सुनुवाइ तथा कार्यक्रम सार्वजनिकीकरण(प्रचार प्रसार तथा सामागि्र उत्पादन प्रकासन वितरण)	२२५२२	पटक	१	०.१९	०.५	१	०.१९	०.५						
२.७.५.१८	वार्षिक प्रगति पुस्तिका प्रकासन (प्रचार प्रसार तथा सामागि्र उत्पादन प्रकासन वितरण)	२२५२२	पटक	१	०.२३	०.६	१	०.२३	०.६						
२.७.५.३७	विषादि सचेतना कार्यक्रम (प्रचार प्रसार तथा सामागि्र उत्पादन प्रकासन वितरण)	२२५२२	पटक	१	०.१५	०.४							१	०.१५	०.४
२.७.५.५२	श्रव्यर्दश्य सामागि्र निंमाण प्रकासन (प्रचार प्रसार तथा सामागि्र उत्पादन प्रकासन वितरण	२२५२२		१	०.३८	१				१	०.३८	१			
२.७.५.५३	कार्यालयको वेबसाईट अध्यावधिक, करारमा (प्रचार प्रसार तथा सामाग्री उत्पादन,प्रकाशन र बितरण)	२२५२२	पटक	१	०.१३	०.३५	१	०.१३	०.३५						
२.७.५.७८	लिफलेट फ्लेक्स पुस्तिका आदी छपाई तथा वितरण (अन्य) (प्रचार प्रसार तथा सामाग्री उत्पादन,प्रकाशन र बितरण)	२२५२२	पटक	३	०.२८	०.७५							३	०.२८	०.७५
२.७.५.१०१	टि.भि् रेडियो छापावाल पत्रकारहरुलाइ प्रभाकारी कृषि सुचना सम्पेशणका लागि आन्तरिक भ्रमण (प्रचार प्रसार तथा सामागि्र उत्पादन प्रकासन वितरण	२२५२२	पटक	१	०.२३	०.६							१	०.२३	०.६
२.७.५.१८७	आकस्मीक बाली संरक्षण सेवा (प्रचार प्रसार तथा सामागि्र उत्पादन प्रकासन वितरण)	२२५२२	निरन्तर	१	०.१९	०.५							१	०.१९	०.५
२.७.५.२४५	भकारो सुधार(प्रचार प्रसार तथा सामागि्र उत्पादन प्रकासन वितरण)	२२५२२	संख्या	२०	१.१३	३							२०	१.१३	३
२.७.५.३०४	मृस्ताङ्गका् अर्गानिक स्याउको गुणस्तर सम्वन्धी प्रचार प्रसार (पोष्टर पर्मपिलेट छपाइ विज्ञापन आदि) ((प्रचार प्रसार तथा सामागि्र उत्पादन प्रकासन वितरण)	२२५२२	पटक	३	०.४०	१.०५	१	०.१३	०.३५	१	०.१३	०.३५	१	०.१३	०.३५
२.७.५.३०६	प्रागारीक मल तयारीको कार्यक्रम (प्रचार प्रसार तथा सामागि्र उत्पादन प्रकासन वितरण)	२२५२२	पटक	४०	०.३०	०.८							४०	०.३०	०.८

२.७.५.३०८	माटो परीक्षण शिविर(दै भ्र भ) ((प्रचार प्रसार तथा सामागिग्र उत्पादन प्रकासन वितरण)	२२५२२	पटक	२	०.२३	०.६				२	०.२३	०.६			
२.७.२५.६३७	सञ्चालक समितिको पदाधिकारी सरोकारवाला अगुवा र्कषक तथा कर्मचारीहरुको अध्ययन अवलोकन भ्रमण (अन्य)	२२५२२	पटक	१	१.३२	३.५							१	१.३२	३.५
५.१.८.४	कष्टमा हायरीग सेन्टर अन्तरगत ५० प्रतिशत अनुदानमा कृषि यन्त्र खरदिमा अनुदान	२६४१३	पटक	२	५.६५	१५				१	२.८२	७.५	१	२.८२	७.५
५.१.८.१६	स्याउको high-tech नसरी स्थापना(८५ प्रतिशत अनुदान)(दैबि प्रकोप वा अन्य कारण अनुदान अन्य कारणले सस्थालाइ दिइने अनुदान)	२६४१३	संख्या	१	३.८	१०				१	३.८	१०			
५.१.८.१७	बगैचा व्यवस्थापनको लागि निलो तुथो चुना तथा निम जन्य बिषादि आदिदैबि प्रकोप वा अन्य कारण अनुदान अन्य कारणले सस्थालाइ दिइने अनुदान	२६४१३	किसिम	१	१.१	३				१	१.१	३			
५.१.८.१८	स्याउको नया बगैचा स्थापना(दैबि प्रकोप वा अन्य कारण अनुदान अन्य कारणले सस्थालाइ दिइने अनुदान)	२६४१३	हे.	४०	३.८	१०				४०	३.८	१०			
५.१.८.१९	स्याउ ढुवानी कार्टुन (८५ प्रतिशत अनुदान) दैबि प्रकोप वा अन्य कारण अनुदान अन्य कारणले सस्थालाइ दिइने अनुदान)	२६४१३	पटक	१	३.०	८	१	३.०	८						
५.१.८.२०	स्याउको सुकुटि चाना बनाउने मेशिन (८५ प्रतिशत अनुदान) दैबि प्रकोप वा अन्य कारण अनुदान अन्य कारणले सस्थालाइ दिइने अनुदान)	२६४१३	संख्या	४०	१.५	४	४०	१.५	४						
५.१.८.२१	पापा पम्प वितरण (८५ प्रतिशत अनुदान) दैबि प्रकोप वा अन्य कारण अनुदान अन्य कारणले सस्थालाइ दिइने अनुदान)	२६४१३	वटा	२	३.२	८.५				२	३.२	८.५			
५.१.११.१५४	अनुदानमा वढि घनत्व स्याउको विरुवा वितरण (अन्य)	२६४१३	संख्या	१००००	२२.६	६०				१०००० ०	२२.६	६०			
५.१.११.१६२	अनुदानमा पौष्ट हार्भेष्ट सामाग्री वितरण (अन्य)	२६४१३	पटक	१	५.७	१५	१	५.७	१५						
५.१.११.१६५	प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान(अन्य)	२६४१३	हें	४०	१.५	४				४०	१.५	४			
११.४.२२.१९७	prefad low cost cold storage unit निैमाण अनुदान (५० प्रतिशत MT) (अन्य सार्वजनिक र्निमाण)	२६४१३	संख्या	१	१८.८	५०				१	७.५	२०	१	११.१	३०
३८	परियोजना कार्यनन्वयन इकाइ														
१.१.१.४	रा.प.द्बितिय (स्थायी कर्मचारी)	२११११	जना	१	२.१५	५.७२	१	०.८३	२.२	१	०.६६	१.७६	१	०.६६	१.७६
१.१.१.५	रा .प तृतिय (स्थायी कर्मचारी)	२११११	जना	१	१.९०	५.०६	१	०.७३	१.९५	१	०.५९	१.५६	१	०.५८	१.५५
१.१.१.६	रा.प.अनं.प्रथम (स्थायी कर्मचारी	२११११	जना	२	२.७७	७.३६	२	१.०७	२.८३	२	०.८५	२.२६	२	०.८५	२.२७
१.२.८.३	चार्ड पर्व तथा पालो पहरा भत्ता (शिशु स्याहार भत्ता)	२११३९	महिना	१	०.११	०.३		०.०४	०.१		०.०४	०.१	१	०.०४	०.१
२.१.१.१	धाराको महसुल (धाराको महसुल)	२२१११	पटक	२००	०.०९	०.२४	२००	०.०३	०.०८	२००	०.०३	०.०८	२००	०.०३	०.०८

२.१.२.१	बिधुतको महसुल (बिजुली महसुल)	२२१११	पटक	७००	०.३२	०.८४	७००	०.११	०.२८	७००	०.११	०.२८	७००	०.११	०.२८
२.१.६.१	टेलिफोन महसुल (टेलिफोन महसुल.)	२२११२	महिना	२	०.१८	०.४८	१	०.०६	०.१६	१	०.०६	०.१६	१	०.०६	०.१६
२.१.७.१	इमेल इन्टरनेट विवसाइट महसुल (इमेल /इन्टरनेट /वेवसाइट)	२२११२	महिना	१.५	०.१४	०.३६	०	०.०५	०.१२	०	०.०५	०.१२	०	०.०५	०.१२
२.१.९.१	हुलाक कुरीयर खर्च	२२११२	पटक	१	०.०५	०.१२	०	०.०२	०.०४	०	०.०२	०.०४	०	०.०२	०.०४
२.३.१.२	हलुका सवारी साधन मर्मत खर्च	२२२१३	वटा	१	०.७५	२	०	०.३८	१	१	०.१९	०.५	१	०.१९	०.५
२.४.१२.१८	कार्यलयलाइ आवश्यक विभिन्न सामाग्रि छपाइ	२२३१५	पटक	३	०.१३	०.३५	१	०.०५	०.१२	१	०.०५	०.१२	१	०.०४	०.११
२.५.७.३	कार्यलय सहयोगी करारमा लिने (व्यक्ति करार)	२२४१३	संख्या	२	१.७६	४.६८	२	०.६४	१.७	२	०.६२	१.६५	२	०.५	१.३३
२.५.१०.४	करार सेवामा कार्यरत कर्मचारीहरुकालागी पोशाक भत्ता अन्य सेवा शुल्क (अन्य सेवा)	२२४१९	जना	५	०.२८	०.७५							५	०.२८	०.७५
२.८.१.२६२	जोन विकास कार्यक्रम अन्तरगत सञ्चालन हुने क्रियाकलाप तथा अनुगमन तथा मूल्याङकन कार्यक्रम कार्यन्वयन भ्रमण खर्च	२२६११	पटक	३६	१.२८	३.४	१२	०.४३	१.१३	१२	०.४३	१.१३	१२	०.४३	१.१४
२.८.२.२३	सरुवा भ्रमण खर्च र प्रशासनिक भ्रमण(आन्तरिक भ्रमण)	२२६१२	पटक	२५	१.०९	२.८९	१०	०.३४	०.९	१०	०.३४	०.९	१०	०.४१	१.०९
२.८.२.३३	कार्यक्रम बजेट तर्जुमा तथा समिक्ष गोष्ठिमा भाग लिने(आन्तरिक भ्रमण)	२२६१२	पटक	५	०.३	०.७९	१	०.०६	०.१५	२	०.१	०.३२	२	०.१२	०.३२
२.९.१.३	बिमा सवारी साधन(बिमा सार्वजनिक सम्पती)	२२२१४	संख्या	१	०.१	०.२५	१	०.०९	०.२५						
२.९.६.४	कार्यालयमा दैनिक चियापान खर्च तथा अन्य भैपरी आउने विविध खर्च	२२७११	महिना	१२	०.४	०.९६	४	०.१२	०.३२	४	०.१२	०.३२	४	०.१२	०.३२
२.९.६.७	नियमित स्टाफ बैठकमा हुने चियापान खर्च	२२७११	महिना	१२	०.१	०.३६	४	०.०५	०.१२	४	०.०५	०.१२	४	०.०५	०.१२
२.९.६.३१	संचालक समिति तथा कार्यालयमा हुने अन्य बैठक खर्च (चियापान खर्च)	२२७११	पटक	१२	०.२	०.४८	४	०.०६	०.१६	४	०.०६	०.१६	४	०.०६	०.१६
ख चालु खर्चको कार्यक्रम जम्मा					१००	२६५.७२		२०.१	५३.२३		५४.९	१४५.७३		२५	६६.७७
कुल जम्मा					**१००**	**२६५.७२**		**२०.१**	**५३.२३**		**५४.९**	**१४५.७३**		**२५**	**६६.७७**

४ अनुसूचीहरु

४.१) साविक जिल्ला कृषि विकास कार्यालय स्थापनाकाल देखि र हाल प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना, परियोजना कार्यान्वयन ईकाइ स्थापना देखि हाल सम्मका कार्यालय प्रमुखहरुको विवरण

सि.नं	नाम थर	पद	श्रेणी	कार्यरत अवधि	
				देखि	सम्म
१	श्री भविराम शर्मा	शाखा प्रमुख			
२	श्री भंकनाथ देवकोटा	का.मु.स.कृ.बि.अ.	रा.प.तृ.प्रा.		
३	श्री शम्भुकुमार श्रेष्ठ	स.कृ.बि.अ.	रा.प.तृ.प्रा.		
४	श्री थिरबहादुर पाण्डे	स.कृ.बि.अ.	रा.प.तृ.प्रा.		
५	श्री शम्भुकुमार श्रेष्ठ	का.मु.कृ.बि.अ.	रा.प.तृ.प्रा.		
६	श्री आत्माराम लोहनी	का.मु.कृ.बि.अ.	रा.प.तृ.प्रा.	२०४०।८।५	२०४२।१०।२६
७	श्री तुलसीप्रसाद चौधरी	स.कृ.प्र.अ.	रा.प.तृ.प्रा.	२०४२।१०।२७	२०४४।५।६
८	श्री कृष्णमान श्रेष्ठ	का.मु.स.कृ.बि.अ.	रा.प.तृ.प्रा.	२०४४।८।१	२०४४।१२।२१
९	श्री धनबहादुर थापा	का.मु.स.कृ.बि.अ.	रा.प.तृ.प्रा.	२०४५।१।१	२०४५।८।२९
१०	श्री अर्जुन सिंह थापा	स.कृ.बि.अ.	रा.प.तृ.प्रा.	२०४५।९।१	२०४८।११।३०
११	श्री नरबहादुर केसी	का.मु.कृ.बि.अ.	रा.प.द्वि.प्रा.	२०४८।१२।१	२०४९।३।३१
१२	डा. श्री राजाराम श्रेष्ठ	कृ.बि.अ.	रा.प.तृ.प्रा.	२०४९।४।१	२०४९।१०।१३
१३	श्री नरबहादुर केसी	का.मु.कृ.बि.अ.	रा.प.तृ.प्रा.	२०४९।१०।१४	२०५२।५।५
१४	श्री लक्ष्मणप्रसाद पौडेल	का.प्र.	रा.प.तृ.प्रा.	२०५२।५।६	२०५२।१२।३०
१५	श्री अर्जुनबाबु न्यौपाने	का.प्र.	रा.प.तृ.प्रा.	२०५३।१।१	२०५४।१०।४
१६	श्री मीनप्रसाद बुढाथोकी	का.प्र.	रा.प.तृ.प्रा.	२०५४।१०।१४	२०५७।४।१
१७	श्री कृष्णप्रसाद बराल	का.प्र.	रा.प.तृ.प्रा.	२०५७।७।१७	२०५७।१०।१७
१८	श्री टंकप्रसाद रिजाल	का.प्र.	रा.प.तृ.प्रा.	२०५७।१०।२८	२०६०।४।४
१९	श्री रामनन्दन यादव	का.प्र.	रा.प.तृ.प्रा.	२०६०।४।८	२०६१।१२।१४
२०	श्री वेनीबहादुर बस्नेत	ब.कृ.बि.अ.	रा.प.द्वि.प्रा.	२०६१।१२।१५	२०६३।१०।१३
२१	श्री रामबिलास ठाकुर	का.मु.ब.कृ.बि.अ.	रा.प.द्वि.प्रा.	२०६३।११।३	२०६४।५।८
२२	श्री तेजबहादुर सुवेदी	ब.कृ.बि.अ.	रा.प.द्वि.प्रा.	२०६४।५।९	२०६५।१२।९
२३	श्री मेघनाथ तिमल्सेना	ब.कृ.बि.अ.	रा.प.द्वि.प्रा.	२०६६।३।३१	२०६८।१२।३०
२४	श्री रेवती रमण पौडेल	ब.कृ.बि.अ.	रा.प.द्वि.प्रा.	२०६९।१।१	२०७१।६।४
२५	श्री राजाराम अधिकारी	ब.कृ.वि.अ.	रा.प.द्वि.प्रा.	२०७१।६।५	२०७२।७।१९
२६	श्री साबित्री बराल	ब.कृ.वि.अ.	रा.प.द्वि.प्रा.	२०७२।७।११	२०७४।०५।१०
२७	श्री शम्भु प्रसाद देव	ब.कृ.वि.अ.	रा.प.द्वि.प्रा.	२०७४।०५।१०	२०७५।०३।३२
प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना, परियोजना कार्यान्वयन ईकाइ स्थापना देखि हाल सम्मका कार्यालय प्रमुखहरुको विवरण					
१	श्री शम्भु प्रसाद देव	ब.कृ.वि.अ.	रा.प.द्वि.प्रा.	२०७५।०५।०१	२०७६।०६।३०
२	श्री माधव प्रसाद लम्साल	ब.कृ.वि.अ.	रा.प.द्वि.प्रा.	२०७६।०६।१०	हालसम्म

४.२ आ.ब. ०७५।७६ सम्मको मुस्ताङ जिल्लाको स्याउ खेतीको क्षेत्रफल तथा उतपादन विवरण

सि.नं.	स्थान	क्षेत्रफल हे. ०७५।७६	उत्पादन मे.टन ०७५।७६	कैफियत
१	कोबाङ	४२.५	२६०	थासाङ गा.पा.
२	टुकुचे	१५३.५	११००	
	जम्मा	**१९६**	**१३६०**	
३	मार्फा	२०१	१३७०	घरपझोङ गा.पा.
४	जोमसोम	१९९	१३२४	
	जम्मा	**४००**	**२६९४**	
५	कागवेनी	१७१	७२०	बारागुङ मुक्तिक्षेत्र गा.पा.
६	छुसाङ	२१५	३१५	
७	मुक्तिनाथ	५७	२८५	
८	झोङ	३९	५०	
	जम्मा	**४८२**	**१३७०**	
९	घमी	२१	१०	लोघेकर दामोदर कुण्ड गा.पा.
१०	चराङ	२२	२०	
११	सुर्खाङ	५९	७०	
	जम्मा	**१०२**	**१००**	
१२	लोमान्थाङ	१६	२	लोमान्थाङ गा.पा.
१३	छोन्हुप	४	१	
	जम्मा	**२०**	**३**	
	कुल जम्मा	**१२००**	**५५२८**	

४.३ परियोजना कार्यान्वयन इकाईको कार्यक्षेत्र अन्तरगत सञ्चालित पकेट तथा ब्लकको विवरण

१) आ.व. २०७३।०७४ मा प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना अन्तर्गत मुस्ताङ जिल्लाम संचालित पकेट र ब्लक क्षेत्रहरूको बिबरण :

१.१) पकेट क्षेत्रहरूको बिबरण :

क्र.सं.	पकेट क्षेत्रको नाम	बालि	क्षेत्रफल(हे.)	ठेगाना
१	टुकुचे स्याउ पकेट	स्याउ	१०	थासाङ गा.पा. वडा नं. १, टुकुचे

२	स्याङ तरकारी पकेट	तरकारी	१०	घरपझोङ गा.पा. वडा नं. ३, स्याङ
३	छुम्बा स्याउ पकेट	स्याउ	१३	बाह्रगाँउ मुक्तिक्षेत्र गा.पा. वडा नं. ३, छुम्बा
४	मुक्तिनाथ स्याउ पकेट	स्याउ	१०	बाह्रगाँउ मुक्तिक्षेत्र गा.पा. वडा नं. १, खिङ्गा

१.२) ब्लक क्षेत्रहरूको बिबरण :

क्र.सं.	ब्लक क्षेत्रको नाम	बालि	क्षेत्रफल (हे.)	ठेगाना
१	स्याउ ब्लक	स्याउ	१००	घरपझोङ गा.पा. २, (मार्फा)
२	आलु ब्लक	आलु	७५	थासाङ गा.पा. २,३,४,५ (लेते, कुन्जो र कोवाङ)

कृषि ज्ञान केन्द्र म्याग्दीबाट आ व २०७५।७६ मा मुस्ताङ्ग जिल्लालमा सञ्चालित **पकेट** कार्यक्रमको विवरण

क्र सं	संचालकको नाम	ठेगाना	सम्पर्क नं	बाली/बस्तु	क्षेत्रफल
१	बिष्णु थकाली	थसाङ्ग गा पा १ टुकुचे	९८४७६६६९९६	स्याउ	१० हे
२	कुङ्गा तेन्जिङ्ग गुरुङ्ग	बाह्रगुङ्ग मुक्तिक्षेत्र ३ छुसाङ्ग	९८४१५४५७९४	स्याउ	१० हे

कृषि ज्ञान केन्द्र म्याग्दीबाट आ व २०७५।७६ मा मुस्ताङ्ग जिल्लालमा सञ्चालित **ब्लक** कार्यक्रमको विवरण

क्र सं	संचालकको नाम	ठेगाना	सम्पर्क नं	बाली/बस्तु	क्षेत्रफल
१	राजु लालचन	घरपझोङ्ग गा पा २ मार्फा	९८५७६५०२९०	स्याउ	२०० हे

चालु आ व आ व २०७६।७७ मा कृषि ज्ञान केन्द्र म्याग्दीबाट मुस्ताङ्ग जिल्लालमा सञ्चालित **पकेट** कार्यक्रमको विवरण

क्र सं	संचालकको नाम	ठेगाना	सम्पर्क नं	बाली/बस्तु	क्षेत्रफल
१		बाह्रगुङ्ग मुक्तिक्षेत्र ३		स्याउ	१० हे
२		थसाङ्ग गा पा १		स्याउ	१० हे

चालु आ व आ व २०७६।७७ मा कृषि ज्ञान केन्द्र म्याग्दीबाट मुस्ताङ्ग जिल्लालमा सञ्चालित **ब्लक** कार्यक्रमको विवरण

क्र सं	संचालकको नाम	ठेगाना	सम्पर्क नं	बाली/बस्तु	क्षेत्रफल
१	भिम नेपाली	थसाङ्ग गा पा २,३,४ र ५		आलु	२० हे

४.४ प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना कार्यान्वयन ईकाइ (स्याउ जोन) मुस्ताङ्ग संचालक समिति को विवरण

क्र स	नम	पद	ठेगाना	सर्म्पक नम्बर
१	जयन्द्रलाल थकाली	संयोजक	घरपझोंग ४जोमसोम	९८५६०२७४०५
२	कमला लालचन	उप संयोजक	घरपझोंग २ मार्फा	९८५७६५०४८९
३	विष्णु थकाली	सचिव	थसाङ्ग १ टुकुचे	९८४७६६६९९६
४	विनोद थकाली	सह सचिव	घरपझोंग १ छैरो	९८५७६५०१०९
५	सरिता वि.क	सदस्य	घरपझोंग ५ ठिनी	९८६७६४४२७०
६	सोजन हिराचन	सदस्य	थसाङ्ग २ कोवाङ	९८४०६०३३२७
७	कुङगा तेन्जिङ गुरूङ्ग	सदस्य	वारागुङ्गमुक्तिक्षेत्र ३ छुसाङ	९८४१५४५७९४
८	लाक्पा टासी गुरूङ्ग	सदस्य	वारागुङ्गमुक्तिक्षेत्र १ खिंगा	९८४७६७०२५५
९	पासाङ गुरूङ्ग	सदस्य	लोघेकर दामोदरकुण्ड ५ धे	९८४९०४६०४२

४.५ जोन सञ्चालक समितिबाट आ व २०७५।७६ मा भएका निर्णयहरू

मिति २०७५/१२ /१२ गते

निर्णय न. १

प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना कार्यान्वयन इर्काइ स्याउ जोन कस्टम हायरिँग सेन्टर (custom hiring center) स्थापना गर्न कोवाङ देखि लोमन्थाङ सम्मको क्षेत्रलाई समेट्दा जोमसोम केन्द्र पर्ने हुनाले जोमसोममा रहेको फलफूल प्रदर्शन केन्द्रको भवनलाई प्रयोगमा

ल्याउदा उपयुक्त देखिएको हँदा घरपझोङ गाउँपालिका लाई अनुरोध साथ पत्राचार गर्ने निर्णय गरियो ।

निर्णय न. २

यस आ.व. ०७५/०७६ मा स्याउ जोनमा प्राप्त बजेटलाई प्रयोगमा ल्याउनका लागि स्याउ जोन कार्यालयमा हाल सम्म दर्ता (सुचिकृत) भएका सहकारी, वा व्यक्तिगत रूपमा रहेको ५१ वटा सुचिकृत मध्ये स्याउ खेती भएको नभएको स्पष्ट जाँचबुझ गरी स्याउ खेती गरेको व्यक्तिगत फर्म र सहकारी फर्मलाई मात्र यस स्याउ जोन समितिले तोकेको सामाग्रीहरू खरिद गरि वितरण गर्ने निर्णय गरियो साथै सामाग्रीहरू तपशिल बमोजिम सामाग्री खरिद गरि वितरण गर्ने निर्णय गरियो ।

तपशिल

१. फ्रुट पिकर बास्केट सहितको
२. एप्पल पिकर र ग्रेडिङ मेसिन
३. सुकुटी बनाउने मेसिन (बिजुली वाला)
४. कैचि /करौती
५. स्याउ कार्टुन
६. ग्रेडिङ मेसिन सानो खालको

निर्णय न. ३

निर्णय न. १ मा लेखिएको कार्यक्रम मध्ये पोष्ट हार्भेष्ट सेन्टर र सञ्चालक समितिको मागमा आधारित कार्यविधि बमोजिमका चालु कार्यक्रमहरू निर्णय न. २ बमोजिम सञ्चालनल गर्ने निर्णय गरियो ।

निर्णय न. ४

यस परियोजना अन्तर्गत सुचिकृत हुन चाहने स्याउ कृषक ,(कृषी) कृषक समुह सहकारी संस्थाहरूलाई यहि असार १ गतेबाट असार मसान्तसम्म समय राखेर सूचना प्रकासित गरि नयाँ दर्ता गर्नेका लागि अवसर प्रदान गर्ने निर्णय गरियो ।

निर्णय न. ५
सञ्चालक समितिको मागमा आधारित चालु कार्यक्रमका लागि स्याउ ढुवानी गर्नका लागि कृषकहरूलाई स्याउ कार्टुन वितरण गर्ने निर्णय गरियो ।

निर्णय न. ६
यस सञ्चालक समितिले स्थानिय श्रोत व्यक्ति परिचालन का रूपमा १ जना करार कर्मचारी नियुक्ति गर्नु पर्ने भएको हुँदा परियोजना कार्यालयले सुचना प्रकाशीत गरिदिने निर्णय गरियो ।

मिति २०७६/०१/१५ गते

प्रस्तावहरू
१. स्याउ टिप्ने आधुनिक मेसिन सम्बन्धमा
२. ग्रेडिङ मेसिन खरिद सम्बन्धमा
३. स्याउ सकुटि बनाउने मेसिन सम्बन्धमा
४. स्याउ कटिङ गर्ने मेसिन सम्बन्धमा
५. स्याउ कार्टुन सम्बन्धमा

निर्णय न. १
प्रस्ताव न. १ सम्बन्धमा छलफल गर्दा यस आ.व.०७५/०७६ मा स्याउ खेति गर्ने कृषकहरुको माग अनूसार स्याउ टिप्ने आधूनिक मेसिन १०० थान माग गर्ने निर्णय गरियो ।

निर्णय न.२
प्रस्ताव न.२ सम्बन्धमा छलफल गर्दा यस आ .व.०७५/०७६ मा स्याउ ग्रेडिङ गर्ने मेसिन २० थान माग गर्ने निर्णय गरियो ।

निर्णय न.३
प्रस्ताव न.३ सम्बन्धमा छलफल गर्दा यस आ .व.०७५/०७६ मा स्याउ सुकुटि बनाउने मेसिन ३० थान माग गरि वितरण गर्ने निर्णय गरियो ।

निर्णय न.४
प्रस्ताव न.४ सम्बन्धमा छलफल गर्दा यस आ .व.०७५/०७६ मा स्याउ कटिङ गर्नका लागि राम्रो खालको कैचि ५० थान खरिद गर्ने र वितरण गर्ने निर्णय गरियो ।

निर्णय न. ५
माथि निर्णय १ देखि ४ सम्मका विविध सामाग्रीहरू खरिद गरि बचत रकमबाट स्याउ पेकिङगर्ने कार्टुन ५ के.जि , १० के.जि ,२० के .जि को खरिद गरि वितरण गर्ने निर्णय गरियो ।

निर्णय न. ६:

यस स्याउ जोन मुस्ता□का कार्य समिति र जिल्लाका अगुवा कृषकहरूको कृषि सम्बन्धमा भ्रमण गर्न यहि २०७६ साल बैशाख २१ गते स्याउ सुपर जोन जुम्ला भ्रमणमा जाने निर्णय गरियो । साथै भ्रमण जानको लागि तपशिल बमोजिम कृषकहरू जाने निर्णय गरियो ।

तपशिल

१. स्याउ जोन मुस्ता□का कार्य समिति	–	९ जना
२. कोवाङ	–	१ जना
३. टुकुचे	–	२ जना
४. छैरो □चिमाङ	–	१ जना
५. मार्फा	–	२ जना
६. स्याङ	–	२ जना
७. ठिनी	–	१ जना
८. जोमसोम	–	२ जना
९. बाह्रगाउ	–	३ जना
१०.सल्लाकार	–	५ जना

निर्णय न. ६:

आजको बैठकबाट गरिएका विविध सामाग्रीहरू खरिद गर्नका लागि यस स्याउ जोन मुस्ता□का अध्यक्ष श्री जयन्द्रलाल थकालीलाई जिम्मा लगाउने निर्णय गरियो ।

मिति २०७६ □०२□२५ गते

प्रस्ताव न. १:ग्रेडिङ मेसिन खरिद सम्बन्धमा

प्रस्ताव न. २:स्याउ पेकिङ कार्टुन छपाई सम्बन्धमा

निर्णय न.१:

प्रस्ताव न. १ माथि छलफल गर्दा सञ्चालक समितिको मागमा आधारित कार्यक्रम सञ्चालनको लागि कार्यविधि बमोजिम पूजिगत अनुदान अन्तर्गत उत्पादनोपरोन्त आवश्यक पर्ने स्याउ ग्रेडिङ मेसिन दुई थान तपशिलमा उल्लेखित कृषि सहकारीहरूलाई खरिद गरी □गराइ वितरण (हस्तान्तरण) गर्ने निर्णय गरियो ।

तपशिल

१. भोङ्गमर साना किसान सहकारी संस्था मार्फा

२. तमसेल भेना कृषि सहकारी संस्था छुसाङ

निर्णय न. २:
प्रस्ताव न. २ माथि छलफल गर्दा स्याउ पेकिङ कार्टुन छपाई गर्न इकाई स्याउ जोनका लेखापाल श्री सुनिता लामिछाने र स्याउ जोन मुस्ता□का सचिव विष्णु थकालीलाई जिम्मा लगाई छाप्न लगाउने निर्णय गरियो । साथै सुचिकृत इकोग्रो कृषि तथा सहकारी संस्था र हिमाली शेर्पा नसरीले खरिद गरी वितरण गर्ने निर्णय गरियो ।

निर्णय न. ३:
मुस्ता□ जिल्लामा नपाक्दा□खास गरी तिज लगायतका चार्डपर्वमा स्याउ टिप्ने प्रचलन रहेकोमा त्यसबाट मुस्ता□ जिल्लाको स्याउको गुणस्तरमा ह्रास भई बजारमा माग र मूल्य कम भई रहेको हुनाले यस वर्ष देखि उपयूक्त समयमा मात्र स्याउ टिप्ने विभिन्न आवश्यक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नुका साथै समय अगावै स्याउ टिप्ने कार्य निरूत्साहित गर्ने विषयमा सम्बन्धित निकाय, जनप्रतिनिधिहरू ,तथा कृषकहरूको बृहत भेला गराई छलफल गर्ने निर्णय गरियो ।

मिति २०७६□०३□२१ गते

निर्णय न. १:

सञ्चालन समितिको मागमा आधारित कस्टम हायडिङ सेन्टर र पोष्ट हार्वेष्ट सेन्टर स्थापनाको लागि कार्यक्रम संचालनको लागि स्याउ टिप्ने मेसिन, सिकेचर, एप्पल पिकर, एप्पल कटर एण्ड होल्ड सामाग्रीहरू खरिद गरि सकेको हुँदा संञ्चालन समितिलाई हस्तान्तरण गरि सुचिकृत फार्म ,सहकारीहरूलाई वितरण निर्णय गरियो ।

निर्णय न. २:

निर्णय न. २ मा छलफल गर्दा संञ्चालन समितिको मागमा आधारित पोष्ट हार्वेष्ट सेन्टर स्थापनाको लागि अर्न्तगत स्याउ प्याकिङ गर्ने कार्टुन र स्याउ ग्रेडिङ गर्ने मेसिन ल्याउनको लागि बाटो अवरूद्ध भएकोले सामाग्रीहरूको लागि भुक्तानी दिने निर्णय गरियो ।

निर्णय नं १ अनुसार निम्नानुसारका सामाग्रीहरू निम्नानुसार व्यक्तिमार्फत कृषकहरूलाई बाड्ने निर्णय गरियो ।

१. सरिता बि.क (ठिनी)

कैचि: ६ थान

सुकुटि बनाउने मेसिन: ५ थान

स्याउ पिकर :८ थान

क्लिपर :८ थान

२० के.जि कार्टुन :७०० थान

१० के.जि कार्टुन :३०० थान

२.लाक्पाटसी गुरूङ (फल्याक कागबेनी)

कैचि :२ थान

सुकुटि बनाउने मेसिन: २ थान

स्याउ पिकर :४ थान

क्लिपर :४ थान

२० के.जि कार्टुन :५०० थान

३. कमला लालचन (मार्फा, स्याङ ,छैरो ,चिमाङ)

कैचि :८ थान

सुकुटि बनाउने मेसिन :१० थान

स्याउ पिकर :१५ थान

क्लिपर :१५ थान

२० के.जि कार्टुन :१२४३ थान

१० के.जि कार्टुन :५०० थान

४. जयन्द्रलाल थकाली (जोमसोम)

कैंचि :६ थान

सुकुटि बनाउने मेसिन :८ थान

स्याउ पिकर :८ थान

क्लिपर :८ थान

२० के.जि कार्टुन :७०० थान

१० के.जि कार्टुन :३०० थान

५.विष्णु थकाली (टुकुचे)

कैंचि :५ थान

सुकुटि बनाउने मेसिन :३ थान

स्याउ पिकर :१० थान

क्लिपर :१० थान

२० के.जि कार्टुन :९०० थान

१० के.जि कार्टुन :४०० थान

६. कुङगा तेन्जिङ गुरूङ (छुसाङ ,ताङवे)

कैंचि :६ थान

पिकर :२ थान

क्लिपर :२ थान

७. सोजन हिराचन (कोवाङ)

सुकुटि बनाउने मेसिन :२ थान

पिकर :३ थान

क्लिपर :३ थान

४.६ जिन्सी सम्बन्धि विवरण

साविक जिल्ला कृषि विकास कार्यालयबाट हस्तान्तरण भइ आएका खर्च भएर नजाने जिन्सी विवरण

म.ले.प.फा.न.४९

क स.	समानको नाम	परिमाण	जि.खा .पा.न.	जिन्सी सामानको भौतिक आवस्था				कैफियत
				प्रयोगमा रहेको	प्रयोगमा नरहेको	मर्मत गर्नु पर्ने	मर्मत हुन नसक्ने	
१	काठको टेबुल (ठुलो सानों)	१९	१	१५	०	४	०	
२	टि. टेबुल	७	२	७	०	०	०	
३	सोफा सेट	३	३	३	०	०	०	
४	काठको खाट	८	४	८	०	०	०	
५	काठको र्याक	५	५	५	०	०	०	
६	कुर्सीमा राख्ने गलैचा	११	६	११	०	०	०	
७	टीनको बकस	१	७	१	०	०	०	
८	दराज स्टिलको (ठुलो सानों)	२५	८	२५	०	०	०	
९	कार्यालय भवन र जग्गा	३४२ ब कि मि	९	भवन १, कोठा ७ शौचालय समेत	०	०	०	जग्गा, जिल्ला पशु सेवा को नाममा
१०	कार्यालय प्रमुख आवासको जग्गा र भवन	५ रोपनी	१०	भवन २, कोठा ४/४	०	०	०	
११	स्टोर, तालिम भवन र जग्गा /कर्मचारी अधिकृत निवास ,ग्रीन हाउस	२-८-३-१ रोपनी	१३	भवन ३, कोठा १२	०	०	०	
१२	फाईल क्यविटेन(स्टिल र्याक)	१	१८	१	०	०	०	
१३	काठको बेन्च	५	१९	०	५	०	५	
१४	काठको(पाच,तिन घर्रा भएको)टेवल	२	२१	२	०	०	०	
१५	कार्पेट (जुट)	२७६.२४ मि. .	२२	२७६.२४ मि. .	०	०	०	सबै प्रयोगमा रहेको
१६	भर्यांङ	२	३४	२	०	०	०	
१७	काठको दराज (ठुलो सानों सानों	१७	२४	१७	०	०	०	
१८	बुक केश (स्टिल)	२	२५	२	०	०	०	
१९	सेतो बोर्ड	३	२६	३	०	०	०	
२०	pH मिटर	७	२७	०	७	३	४	
२१	कम्प्युटर (डेस्टप)	७	२९	२	५	१	२	
२२	कम्प्युटर टेवुल	८	३०	६	०	२	०	
२४	ग्रीन मोइस्चर टेस्टर	५	३२	२	४	०	४	१ वटा हराएको
२५	Hand Refrecto Meter	१	३३	०	१	०	१	
२६	थाइल्याण्ड वाला फोल्डीङ कुर्सि	५	३४	५	०	०	०	
२७	फ्याक्स मेशिन	२	३५	१	१	०	१	
२८	राउण्ड टेवल	१	३६	१	०	०	०	
२९	टेलिभिजन (रंगिन)	३	३७	२	१	०	१	
३०	डिजिटल क्यामरा	५	३८	१	४	०	४	

३१	मोटर साइकल	३	३९	१	२	०	२	
३२	सोलार सेट	३	४०	३	०	०	०	
३३	ल्यापटप कम्प्युटर	९	४१	३	४	२	०	
३४	भ्याकुम क्लिनर	२	४२	२	०	०	०	
३५	मल्टिमिडिया	२	४३	२	०	०	०	
३६	Hand sprayer	१	४४	१	०	०	०	
३८	प्रिन्टर	८	४६	६	२	०	२	
३९	कुर्सि (पोदोरेज र रिभल्विङ)	३५	४७	३५	०	०	०	
४०	रोष्टम	१	४८	१	०	०	०	
४१	स्टिल कचौरा	२५	४९	२५	०	०	०	
४२	स्टिल प्लेट	१३	५०	१३	०	०	०	
४३	स्टिल जग	२	५१	२	०	०	०	
४४	यु.पी.यस.	७	५२	५	२	०	२	
४५	प्रेसर कुकर	२	५३	२	०	०	०	
४६	स्टिल गिलास	२७	५४	२७	०	०	०	
४७	डिनर प्लेट	२३	५५	२३	०	०	०	
४८	सिसा वाला काठको दराज	१	५६	१	०	०	०	
४९	मोवाइल फोन	१	५७	१	०	०	०	
५०	स्टेप लाईजर	४	५८	४	०	०	३	३ ओटा टुट फुटभएको
५१	ईनभटर	१	५९	१	०	०	०	
५२	ब्याट्री (इनभटर को सेट मा भएको)	४	६०	४	०	०	०	
५३	angle र्याक	२	६१	२	०	०	०	
५४	फ्याक्स मेसिन राख्ने बकस	१	६३	१	०	०	०	
५५	G.P.S. meter	१	६४	०	१	०	१	
५६	क्यानन फोटोकपी हेभी मेसिन	१	६५	०	१	१	०	
५७	स्टिल टेवुल	८	६६	८	०	०	०	
५८	प्लास्टिक कुर्सि	६२	६७	६२	०	०	५	भाचिएको
५९	इलेक्ट्रिक कित्ली	१	६८	१	०	०	०	
६०	ब्लाङकेट	६	६९	४	२	०	२	
६१	डेक्ची	२	७०	२	०	०	०	
६२	सुप वोल(कचौरा जस्तो)	२	७२	२	०	०	०	
६३	चम्चा	३०	७४	३०	०	०	०	
६४	टि.म्याट	२४	७५	१४	१०	०	१०	५२ मा सार्नुपर्ने
६५	डाडु	३	७६	३	०	०	०	
६६	वाटर डीस्पेंसर	१	७७	१	०	०	०	
६७	हार्ड डिक्स	१	७८	०	१	०	१	
६८	इलेक्ट्रिक मिटर	१	८१	१	०	०	०	जडान भएको
६९	स्टिल चिम्टा	१	८२	१	०	०	०	
७०	बक्स पलंग	१	८४	१	०	०	०	

७१	मेट्रेस	६	८५	६	०	०	०	
७२	सिरानी	५	८६	५	०	०	०	
७३	लो- बेड	३	८७	३	०	०	०	
७४	मुभी क्यामरा	१	८८	१	०	०	०	
७५	सफ्ट बोर्ड	१	८९	१	०	०	०	
७६	pH meter (Digital)	१	९१	१	०	०	०	
७७	spectrophotometer	१	९२	१	०	०	०	
७८	disital flamephotometer with compressor	१	९३	१	०	०	०	
७९	distilled water plant	१	९४	१	०	०	०	
८०	mechanical shaker	१	९५	१	०	०	०	
८१	electronic balance	१	९६	१	०	०	०	
८२	ताप्के	१	७९	१	०	०	०	

<u>तयार गर्ने</u>
दस्तखतः
नामः शर्मिला पुन
पदः नायब प्राविधिक सहायक
अधिकृत

<u>स्वीकृत गर्ने</u>
दस्तखतः
नामः माधव प्रसाद लम्साल
पदः बरिष्ठ कृषि विकास

म.ले.प.फा.न.४९

परियोजना कार्यान्वयन इकाई स्थापना भए पछि थप भएका खर्च भएर नजाने जिन्सी खाता तर्फ जिन्सी विवरण

क्र स.	समानको नाम	परिमाण	जि.खा.पा.न.	जिन्सी सामानको भौतिक आवस्था			
				प्रयोगमा रहेको	प्रयोगमा नरहेको	मर्मत गर्नु पर्ने	मर्मत हुन नसक्ने
१	कम्प्युटर (डेक्सटप)	२	१	२	०	०	०
२	प्रिन्टर	२	२	२	०	०	०
३	मल्टिमिडिया प्रोजेक्टर	१	३	१	०	०	०
४	ग्लोब	१	४	१	०	०	०
५	मोटरसाइकल	१	५	१	०	०	०
६	गेट बल्ब	१	६	१	०	०	०
७	यूनियन	२	७	२	०	०	०
८	टि	२	८	२	०	०	०
९	यल्बो	२	९	२	०	०	०
१०	अफिस टेबल (हेभी)	१	१०	१	०	०	०
११	कुर्सि						
	मिनिबोक्स रिभाल्बिंग	१	११	१	०	०	०
	फूल र्याक	१	११	१	०	०	०
	मिटिंग लाइबेरी चेयर	१०	११	१०	०	०	०
	प्लास्टिक कुर्सि	५	११	५	०	०	०
	स्टिल फ्रेम	२	११	२	०	०	०
१२	दराज	१	१२	१	०	०	०
१३	बोर्ड	१	१३	०	१	०	०
१४	हेल्मेट	१	१४	१	०	०	०
१५	ग्यास सिलिन्डर	१	१५	१	०	०	०

तयार गर्ने

दस्तखतः

नामः शर्मिला पुन

पदः नायब प्राविधिक सहायक

स्वीकृत गर्ने

दस्तखतः

नामः माधव प्रसाद लम्साल

पदः बरिष्ठ कृषि विकास अधिकृत

४.७ कार्यकर्म संचालनको लागि सुचिकृत भएका समूह सहकारी तथा निजि उद्धमीहरुको बिबरण

सि.न.	समूह सहकारी तथा निजि उद्धमीहरुको नाम	ठेगाना	सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क न.
१	स्यालम बहूउदेशिय सहकारी सस्था	टुकुचे	बिष्णु थकाली	९८४७६६६ ९९६
२	टुकुचे स्याउ फार्म	टुकुचे	धोछिरिङ थकाली	९८४७६०६२०
३	आइ.पि.एम स्याउ फार्म	टुकुचे	निरज थकाली	९८६०७०२४६०
४	हिमाली शेर्पा स्याउ नर्सरी	टुकुचे	राजन शेर्पा	९८६७७६६३२९
५	निलगिरी अर्गानिक एग्रो प्रा.लि.	टुकुचे	शुकप्रसाद शेर्पा	शुकप्रसाद शेर्पा
६	जनकल्याण कृषक समुह	चिमाङ	चन्द्र बहादुर बि.क.	९८६७६८७२९३
७	हिमालयन फार्म	टुकुचे	आ.फुर्वा शेर्पा	९८४५३४७३५
८	एस तुलाचन एप्पल फार्म	टुकुचे	सरोज तुलाचन	९८४१७३००५२
९	जनजागरण कृषक स मुह	कोवाङ	थासाङ गाउँपालिका	९८४०६०३३२७
१०	हर्क देबी फलफुल तथा कृषि खेति फार्म	कोवाङ	नयन्द्र प्रसाद शेरचन	९८४१३१२३४६
१०	धौलागिरी गुरुसाङमो कृषि सहकारी सस्था लि	कोवाङ	नर प्रसाद हिराचन	९८६७७००८३०
११	मिलिजुली कृषि सहकारी सस्था	मार्फा	जेम्स हिराचन	९८५७६५००४०
१२	मुक्तिनाथ बिक्रि भण्डार	मार्फा	महेन्द्र थकाली	
१३	हिमाली स्याउ खेति तथा नर्सरी	मार्फा	मोहनलाल थकाली	९८५७६५००४७
१४	स्याङफोला सामुदायिक कृषि स.स.	मार्फा	राजकुमार थकाली	९८४७६८२१३९
१५	छैरो कृषक समुह	मार्फा	बिनोद थकाली	९८५७६५०१०९
१६	छैरो छहरा कृषक समुह	मार्फा	भिम बहादुर रसाइली	भिमबहादुर रसाइली
१७	मार्फा कृषि सहकारी सस्था लि.	मार्फा	धन बहादुर पन्नाचन	९८६७६०८२०८
१८	भोङमोर साना किशान कृषि सहकारी सस्था	मार्फा	कमला लालचन	९८५७६५०४८९
१९	भोङमोर फलफुल प्रशोधन केन्द्र	मार्फा	कमला लालचन	९८५७६५०४८९
२०	स्याउ ब्लक संचालक समिति	मार्फा	राजु प्रसाद लालचन	९८५७६५०२९०
२१	निलगिरी श्रम सेवा	मार्फा	घरपझोङ गाउँपालिका	९८५७६५०२२४
२२	निलगिरी फलफुल प्रशोधन उद्योग	मार्फा	सुबर्ण कुमारी हिराचन	०६९४०००४४
२३	मार्फा मितेरी कृषि सहकारी सस्था लि.	मार्फा	शक्तिलाल ग्वार्चन	९८४६७००६८६
२४	मार्फा कृषक समुह	मार्फा	धन प्रसाद हिराचन	९८४७७९०१८२
२५	फलफुल तथा स्याउ ग्रेडीङ मेशिन उपभोक्ता व्यबस्थापन समिति	मार्फा	काल बहादुर लालचन	९८५७६५०३३१
२६	धमाङ कृषक समुह	मार्फा	दिपक लालचन	९८४७६७०६६०
२७	मोहन शिह लालचन	मार्फा	घरपझोङ गाउँपालिका	
२८	पैमधन फलफुल तथा जडिबुटी उद्योग	मार्फा	शक्बहादुर लालचन	9867650069
३९	तिलिचो फलफुल तथा कृषि फार्म	स्याङ	सुकेन्द्र कुमार थकाली	९८५७६५००४

३०	निलगिरी फलफुल तथा कृषि फार्म	स्याङ	आस बहादुर थकाली ९८५७६३८०६७
३१	चन्द्र थकाली	स्याङ	चन्द्र थकाली
३२	गोपाल गुरुङ	स्याङ	घरपझोङ गाउँपालिका
३३	हरियाली बहुउद्देशीय कृषक समुह	ठिनी	सन्प्रसाद थकाली ९८४७६३७९०१
३४	एम वि.वि धुम्बा कृषि फार्म	ढुम्बा	संजय थकाली ९८५७६५००५१
३५	चिम्ले अर्चाड्स प्रा.लि.	चिम्ले, ढुम्बा	आइत राम तामाङ ९८६७६९१४५६
३६	सम्ले फलफुल प्रशोधन कृषक हमुह	ढुम्बा	योगेन्द्र शेरचन ९८५६५०००३२
३७	घरपझोङ कृषक समूह	ठिनी	असिला थकाली ९८४७६८२०१४
३८	निलगिरी कृषक समूह	ठिनी	लक्ष्मी थकाली ९८४७६७०४४३
३९	ठिनी कृषक समूह	ठिनी	चद्र बहादुर थकाली ९८४७६८२०११
४०	निलगिरी स्याउ नर्सरी	ठिनी	सरिता बि.क. ९८६७६४४२७०
४१	कृष्ण गण्डकी कृषक समुह	जोमसोम	राजेन्द्र शेरचन , ९८४७७३७०१९
४२	इकोग्रो मुस्ताङ कृषि सहकारी सस्था	जोमसोम	जयेन्द्र लाल थकाली ९८४७६३७७०७
४३	मुस्ताङ कल्याणकारी संघ	जोमसोम	कुल बहादुर थकाली ०६९४४०००२
४४	तेज फलफुल तथा कृषि फार्म	जोमसोम	तेज बहादुर गुरुङ ९८६७६५००१७
४५	मोडीफिकेशन जोमसोम	जोमसोम	घरपझोङ गाउँपालिका
४६	शेर बहादुर गुरुङ	जोमसोम	शेर बहादुर गुरुङ
४७	सरिता थकाली	जोमसोम	सरिता थकाली
४८	फल्याक कृषक समूह	फल्याक	गोबिन्द बिष्ट (९८६१६९९९६६)
४९	मुस्ताङ अर्गानिक एग्रो	वारागुङ-३	कारण गुरुङ ९८४९५४८२८३
५०	ह्वालचेन अर्गानिक स्याउ फार्म	कागबेनी	पैमा गुरुङ ९८५७००४४४५
५१	पेम्बा अर्गानिक स्याउ फार्म	कागबेनी	वाकोंचाम गुरुङ .९८६७८४८७२
५२	हिसी घ्याचो अर्गानिक स्याउ फार्म	कागबेनी	आङगया गुरुङ ९८७६८०५९६
५३	गोम्बे अर्गानिक स्याउ फार्म	तिरी	न्हुपू गुरुङ ९८४७७४२७९३
५४	धाङगोक एप्पल एग्रो फार्म	मुक्तिनाथ	नामग्या वंग्दी गुरुङ ९८५११८७३७१
५५	मुक्तिनाथ अर्गानिक कृषि फार्म	मुक्तिनाथ	गम बहादुर गुरुङ ९८४७७९९८८०
५६	तई ल्हुम्बो कृषक समुह	वारागुङ	नामग्याल गुरुङ ९८४६७४३२०९
५७	मुस्ताङ हिमालयन अर्गानिक फस्ट एण्ड फुट्स कन्सर्ट	मुक्तिनाथ	आङगया गुरुङ ९८५११३३०९६
५८	ग्रीन ताङवे कृषि सहकारी सस्था लि.	छुसाङ	प्रेम सिंह गुरुङ ९८५७६५०१२१
५९	कर्मा अर्गानिक एप्पल फार्म	वारागुङ	लाक्पाटासी गुरुङ ९८४७६७०२५५ .
६०	तमशेल भेना कृषि सहकारी सस्था लि.	छुसाङ	कुंका तेन्जिङ गुरुङ ९८४१५४५७९४
६१	ढि- व्यावसायिक स्याउ फार्म	ढि	जिम्की वान्गदी गुरुङ ९८४९२७८०४५
६२	घमी सामुदायिक स्याउ खेति कृषक समूह	घमी	रिसाङक्या गुरुङ ९८६७७००८५५
६३	ध्ये थाङजुङ कृषि सहकारी सस्था	सुर्खाङ	पासाङ गुरुङ ९८४९०४६०४२
६४	लो- घेकर कृषि विकास समूह	माराङ	नुओङचु गुरुङ गा.पा.९८५१९००६४१० ९८९८५१००६४१०

६५	ग्यारा तोपा कृषक समूह	लो-घेकर	छिरिङ लाक्पा ९८५११५४१६५
६६	भर्का तोप कृषक समूह	लो-घेकर	कुन्संग गुरुङ ९८६७७४४५१३
६७	लोमान्थाङ कृषि सिर्जनशिल समूह	लोमान्थाङ	लोमान्थाङ गा.पा. ९८४३४४६००५

४.८ प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधिहरु

१) व्यवसायिक कृषि उत्पादन तथा प्रशोधन केन्द्र (जोन) विकास कार्यक्रम संचालन कार्यविधि

खण्ड १. पृष्ठभूमि

प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना अन्तरगतका ४ वटा सम्भागहरु मध्ये तेश्रो सम्भागको रुपमा रहेको **व्यवसायिक कृषि उत्पादन तथा प्रशोधन केन्द्र (जोन) विकास कार्यक्रम**को प्रभावकारी कार्यान्वयनका सन्दर्भमा परियोजनाको दस्तावेजमा उल्लेख भएको व्यवस्था बमोजिम नेपाल सरकारले यो कार्यविधि बनाइ लागु गरेको छ ।

खण्ड २. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,

(क) "परियोजना" भन्नाले प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना सम्झनु पर्दछ ।

(ख) "जोन" भन्नाले राष्ट्रिय प्राथमिकता र स्थानिय सम्भाव्यताका आधारमा तोकिएको पुर्वाधारहरु भएको र तोकिएको बालीमा न्यूनतम ५०० हे. मा संचालन भएको व्यवसायिक कृषि उत्पादन तथा प्रशोधन केन्द्र सम्झनु पर्दछ ।

(ग) "समिति" भन्नाले जोन संचालक समिति सम्झनु पर्दछ ।

(घ) "पोष्ट हार्भेष्ट सेन्टर" भन्नाले भन्नाले कृषि व्यवसायीकरणका लागि सम्वन्धित संचालक समिति वा अन्य निकायले संचालन गर्ने प्रशोधन केन्द्र, गोदाम घर, ग्रेडिंग, प्याकेजिंग तथा संकलन केन्द्र लगायतका उत्पादनोपरान्त आवश्यक पूर्वधारहरु सहितको सेवा सम्झनु पर्दछ ।

(ङ) "कस्टम हायरिंग सेन्टर" भन्नाले यान्त्रीकरण प्रवर्दनका सन्दर्भमा सम्वन्धित संचालक समिति वा अन्य निकायले संचालन गर्ने सम्वन्धित बाली/वस्तुका लागि उत्पादनदेखि भण्डारणसम्म आवश्यक पर्ने सवै प्रकारका मेशिनरी औजार उपकरणको सेट सहितको सेवा सम्झनु पर्दछ ।

(च) "संचालक" भन्नाले सम्वन्धित जोन संचालक सम्झनु पर्दछ ।

(छ) "परियोजना कार्यान्वयन इकाइ (PIU)" भन्नाले यस परियोजना अन्तरगत जोन क्षेत्रमा रहने प्रशासनिक इकाइ सम्झनु पर्दछ ।

(ज) "विषय विज्ञ" भन्नाले जोन क्षेत्रमा प्राविधिक परामर्शका लागि नेपाल सरकारले करार नियुक्त गरेको सम्वन्धित विषयको विज्ञ सम्झनु पर्दछ ।

(झ) "कार्यदल" भन्नाले यसै कार्यविधिको दफा ४.३ बमोजिमको कार्यदल सम्झनु पर्दछ ।

खण्ड ३. उद्देश्य

व्यवसायिक कृषि उत्पादन तथा प्रशोधन केन्द्र (जोन) विकास कार्यक्रम संचालनका उद्देश्यहरु देहायबमोजिम रहेका छन्

(क) जोनमा समावेश गरिएका बाली/वस्तुको उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृध्दि गर्नु,

(ख) जोन क्षेत्रमा कृषि यान्त्रिकरण, कृषि पूर्वाधार विकास एवं व्यवसायीकरण प्रवर्दन तथा प्रारम्भिक प्रशोधन केन्द्रहरुको स्थापनामार्फत कृषि आधनिकीकरणको आधारशिला तयार गर्ने

खण्ड ४. जोन निर्माण प्रक्रिया

४.१ जोन क्षेत्र निर्माणका लागि देहायका सेवा/सुविधा/पूर्वाधारहरु भएको हुनुपर्नेछ :

क) सडकको पहुँच भएको वा हुनसक्ने

ख) सिंचाईको उपलब्धता भएको वा हुनसक्ने

ग) विद्युतको उपलब्धता भएको वा हुनसक्ने

घ) तोकिएको क्षेत्रफल चक्लाबन्दी भएको वा एउटै कोरिडोरमा रहेको

४.२ यस परियोजना अन्तरगत प्रथम वर्ष अर्थात आ.व २०७३/७४ का लागि अनुसूची ३ बमोजिम का जिल्लाहरुको तोकिएका क्षेत्रमा तोकिएका बाली/वस्तुका कुल ३० जोनहरु संचालनमा रहनेछन् । परियोजना अवधिमा सम्भाव्यताका आधारमा ३०० यस्ता जोनहरु मुलुकभरमा निर्माण गरिनेछन् । थप जोनहरु स्थापना सम्वन्धी निर्णय परियोजना कार्यान्वयन इकाइ (PIU)को सिफारिशमा परियोजना कार्यन्वयन समितिले लिनेछ ।

४.२ जोन निर्माण गर्दा भौगोलिक तथा प्राविधिक सम्भाव्यताका आधारमा प्रत्येक जिल्लाको तोकिएको क्षेत्रमा तोकिएका बाली/वस्तुका जोनहरु निर्माण गर्न चाहने कृषक समुह/सहकारी/जल उपभोक्ता समूह/कृषक उद्यमीहरुको सूची तयार गरिनेछ । सूचीकृतहरुमध्येवाट आवश्यक संख्यामा जोन छनौटका लागि परियोजना कार्यान्वयन इकाइ (PIU) ले सम्वन्धित विषय विज्ञको संयोजकत्वमा आवश्यकतानुसार सदस्यहरु रहने एक प्राविधिक कार्यदल बनाइनेछ ।उक्त कार्यदलले तोकिएका सूचकहरु र स्थलगत प्रमाणिकरण समेतका आधारमा सिफारिश गरे अनुरुप जोन क्षेत्रको छनौट सम्वन्धित परियोजना कार्यान्वयन इकाइ (PIU)ले गर्नेछ ।यसरी जोन क्षेत्र संचालन गर्न छानिएका कृषक समुह/सहकारी/कृषक उद्यमीहरु रहने दफा ५.१ अनुसारको जोन संचालक समिति र सम्वन्धित परियोजना कार्यान्वयन इकाइका वीच तोकिएका कार्यक्रमहरु संचालनका लागि एक सम्झौता हुनेछ ।

४.३ यसरी छनौट भएका जोनमा आवध्द कृषकहरुलाइ सम्वन्धित परियोजना कार्यान्वयन इकाइले तोकिएको ढाँचामा कृषक सदस्यता परिचय पत्र वितरण गर्नेछ।

४.४ छनौट भएका व्यवसायिक कृषि उत्पादन तथा प्रशोधन केन्द्र (जोन) सम्वन्धित बाली विशेषको श्रोतकेन्द्रको रुपमा रहनेछ ।

खण्ड ५. जोन संचालन प्रक्रिया

५.१ जोन संचालक समितको गठन, काम कर्तव्य र अधिकार

जोन संचालनका सम्वन्धमा सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयसंग भएको सम्झौता बमोजिमका कार्यहरु संचालन गर्ने सम्वन्धमा माथि उल्लेखित प्रक्रियाद्वारा छनौट भइ कृषक समुह/सहकारी/जल उपभोक्ता समुह/कृषक उद्यमीद्वारा संचालन गरिने जोन क्षेत्रको व्यवस्थापनका लागि सम्वन्धित कृषक समुह/सहकारी/कृषक उद्यमीहरुमध्येवाटै छानिएको व्यक्ति अध्यक्ष र सदस्य सचिव र जोन क्षेत्र नजिकको कृषि सेवा केन्द्रको प्रतिनिधि, जोन क्षेत्र नजिकमा रहेको एग्रोभेट/कृषि सामग्री आपूर्तिकर्ता प्रतिनिधि लगायतका बढीमा थप ११ जना सदस्य रहने गरि बढीमा १३ सदस्यीय जोन संचालक समिति रहनेछ ।

तोकिएको क्षेत्रफलको संचालक गरि कृषक उद्यमी एक्लैले संचालन गर्ने जोन क्षेत्रको हकमा भने त्यस्तो कृषक उद्यमी स्वयंले नै संचालक समितिको भूमिका निर्वाह गर्नेछ ।जोन क्षेत्रमा रहने कृषि प्राविधिकहरु यस्तो समितिको सल्लाहकारका रुपमा रहनेछन् ।

जोन संचालक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ

क) तोकिएका आधारहरुमा जोन संचालक नियुक्त गर्ने

ख) जोन संचालकको काम, कर्तव्य र अधिकार निर्धारण गर्ने

ग) जोन कार्यक्रम संचालन गर्नका लागि आवश्यक उत्पादन सामग्री र सो को परिमाण आंकलन गर्ने, उत्पादन योजना तयार गर्ने, आवश्यक उत्पादन र अन्य सामग्रीको श्रोत संचालक गर्ने ।सम्वन्धित बालीको बालीचक्र निर्धारण गर्ने ।

घ) जोनमा निर्माण हुने पुर्वाधार विकास सम्वन्धी कार्यका लागि परियोजना कार्यान्वयन इकाइसंग आवश्यक समन्वय गर्ने ।

ङ) जोन संचालनका लागि जिल्ला कृषि विकास कार्यालय र अन्य सरोकारवाला निकायहरुसंग आवश्यक समन्वय गर्ने ।

च) जोनमा संलग्न कृषकहरुलाइ परिचय पत्र वितरणमा सहयोग गर्ने । जोनलाइ व्यवस्थित रुपमा संचालनका लागि आधार तयार गर्ने, सम्लग्न कृषक समुह/सहकारी/उपभोक्ता समूह/कृषक उद्यमी लगायतसंग निरन्तर सम्वाद र सहकार्य बनाइराख्ने ।

छ) संचालक समितिको बैठक पाक्षिक रुपमा अनिवार्य र आवश्यकतानुसार अन्य समयमा बस्नेछ । बैठकमा समिति बाहिरका प्रतिनिधिलाइ आमन्त्रित गर्न सकिनेछ ।

ज) जोन निर्माण, संचालक, संचालन र अनुगमनका सन्दर्भमा अन्य सवै आवश्यक कार्यहरु गर्ने ।

५.२ जोन व्यवस्थापक (Zone Manager)को नियुक्ति, काम कर्तव्य र अधिकार

जिल्लामा संचालन हुने जोन विकास कार्यक्रमको प्रभावकारी संचालन तथा आवश्यक समन्वयका लागि जोन संचालक समितिले देहायको योग्यता भएको एक जोन संचालक नियुक्त गर्नेछ :

क) कम्तीमा प्रविणता प्रमाण पत्र तहको शैक्षिक योग्यता भएको,

ख) न्यूनतम २ वर्ष कृषि व्यवसायको अनुभव भएको,

ग) ४० वर्ष उमेर ननाघेको,

घ) समन्वय क्षमता उच्च रहेको,

५.३ जोन संचालकको काम, कर्तव्य र अधिकार जोन संचालक समितिले तोके बमोजिम हुनेछ ।

५.४ जोन व्यवस्थापकको पारश्रमिक जोन संचालक समितिले निर्धारण गरे बमोजिम समितिवाटै भुक्तानी हुनेछ ।

खण्ड ६. संचालन गरिने कार्यक्रम/क्रियाकलाप

६.१ जोनस्तरमा परियोजना अभिमुखीकरण

सम्वन्धित परियोजना कार्यान्वयन इकाइ (PIU) ले जोन क्षेत्रका कृषक समुह/सहकारी/जल उपभोक्ता समूह/कृषक उद्यमी, नीजि सेवा प्रदायक लगायत अन्य सरोकारवाला निकायहरुको उपस्थितीमा परियोजना र जोन संचालन सम्वन्धमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गर्नेछ ।

६.२ प्रविधि तथा प्राविधिक सहयोग

क) सम्वन्धित परियोजना कार्यान्वयन इकाइ (PIU) ले जोन क्षेत्रमा सहभागितात्मक व्यवसायिक उत्पादन प्रविधि प्रदर्शन तथा स्थलगत तालिम कार्यक्रम संचालन गर्नेछ ।प्रत्येक जोन सम्वन्धित बाली/वस्तुका १ हे. क्षेत्रफलमा सहभागितात्मक व्यवसायिक उत्पादन प्रविधि प्रदर्शन संचालन गरिनेछ ।

ख) जोनमा सम्वन्धित बालीको श्रोतकेन्द्रको स्थापना गरिनेछ ।

ख) प्रत्येक जोनमा कृषि प्राविधिक शिक्षालय संचालन सहयोगको कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।यस सम्वन्धि कार्यविधि छुट्टै व्यवस्था गरिएको छ।

ख) सम्वन्धित परियोजना कार्यान्वयन इकाइ (PIU) ले जोन क्षेत्रमा एकिकृत माटो, वीउ र बाली संरक्षण सेवा उपलव्ध गराउन घुम्ती स्थलगत प्रयोगशाला सेवा संचालनमा ल्याउनेछ ।

६.३ उत्पादन सामग्री सहयोग

क) उत्पादन सामग्री विशेषगरि रासायनिक तथा प्रांगारिक मलमा हाल प्रचलित प्रावधान अनुरुप नै जोन क्षेत्रका लागि आवश्यक परिमाणमा अनुदानमा उपलव्ध गराइनेछ ।

ख) सम्वन्धित जोन संचालक समितिले रासायनिक तथा प्रांगारिक मल विक्री वितरणका लागि कृषि सामग्री कम्पनी लि. को डिलरशिप प्राप्त गर्नेछन् ।

ग) वीउ/वेर्नामा अनुदान उपलव्ध गराइने छैन। यसका लागि प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान उपलव्ध गराइनेछ । यस सम्वन्धी कार्यविधि छुट्टै व्यवस्था गरिएको छ ।

६.४ कृषि यान्त्रीकरणका लागि Custom Hiring Center स्थापना

क) सम्वन्धित जोनमा यान्त्रीकरण प्रवर्दनका लागि जोनका बाली/वस्तुका लागि उत्पादनदेखि भण्डारणसम्म आवश्यक पर्ने सवै प्रकारका मेशिनरी औजार उपकरणको सेट खरिदमा ५० प्रतिशत पूंजीगत अनुदान उपलव्ध गराइनेछ ।

ख) सम्वन्धित जोनका लागि आवश्यक मेशिनरी औजार उपकरणको सेटको विवरण र लागत इष्टिमेट कृषि इन्जिनियरिग निर्देशनालयको सहयोग र समन्वयमा सम्वन्धित परियोजना कार्यान्वयन इकाइ (PIU) ले गर्नेछ ।

ग) सम्वन्धित संचालक समितिले उक्त मेशिनरी औजार उपकरणको सेट खरिद गरि Custom Hiring Center संचालन गर्न चाहेमा सोही समितिमार्फत वा सो समिति यस किसिमको सेवा उपलव्ध गराउन विभिन्न कारणले अनिच्छुक देखिएमा यो सेवा संचालन गर्न इच्छुक अन्य कृषक समुह/सहकारी/उपभोक्ता समूह/कृषक उद्यमी वा नीजि सेवा प्रदायकलाइ सम्वन्धित जोनलाइ प्राथमिकतामा राख्दै अन्य क्षेत्रमा समेत सहुलियत दरमा सो सेवा उपलव्ध गराउने गरी त्यस्ता कृषक समुह/सहकारी/उपभोक्ता समूह/कृषक उद्यमी वा नीजि सेवा प्रदायकलाइ यस वापतको अनुदान उपलव्ध गराइनेछ।

घ) यस केन्द्र संचालन गरेवापतको पूंजीगत अनुदान सम्वन्धित जोन संचालक समिति वा उपरोक्तानुसार सो सेवा संचालन गर्ने कृषक समुह/सहकारी/उपभोक्ता समूह/कृषक उद्यमी वा नीजि सेवा प्रदायकको बैंक खातामा उपलव्ध गराइनेछ ।

६.५ पोष्ट हार्भेष्ट सेन्टर स्थापना

क) सम्वन्धित जोनमा व्यवसायीकरणका लागि प्राथमिक प्रशोधन केन्द्र, गोदाम घर, ग्रेडिंग लगायतका उत्पादनोपरान्त आवश्यक पूर्वधारहरु रहेको एक पोष्ट हार्भेष्ट सेन्टर निर्माण गरिनेछ ।यसका लागि ८५ प्रतिशत पूंजीगत अनुदान उपलव्ध गराइनेछ ।

ख) यस्तो केन्द्र स्थापनाका लागि सम्वन्धित संचालक समिति वा सम्वन्धित कृषक उद्यमीले आवश्यक जग्गा उपलव्ध गराउनु पर्नेछ ।

ग) सम्वन्धित जोनका लागि आवश्यक पोष्ट हार्भेष्ट सेन्टरको विस्तृत डिजाइन र लागत इष्टिमेट कृषि इन्जिनियरिग निर्देशनालयको सहयोग र समन्वयमा सम्वन्धित परियोजना कार्यान्वयन इकाइ (PIU) ले गर्नेछ ।

ग) सम्वन्धित जोन संचालक समितिले यस्तो पोष्ट हार्भेष्ट सेन्टर संचालन गर्न चाहेमा सोही समितिमार्फत वा सो समिति यस किसिमको सेवा उपलव्ध गराउन विभिन्न कारणले अनिच्छुक

देखिएमा यो सेवा संचालन गर्न इच्छुक अन्य कृषक समुह/सहकारी/उपभोक्ता समूह/कृषक उद्यमी वा नीजि सेवा प्रदायकलाइ सम्वन्धित जोनलाइ प्राथमिकतामा राख्दै अन्य क्षेत्रमा समेत सहुलियत दरमा सो सेवा उपलव्ध गराउने गरी त्यस्ता कृषक समुह/सहकारी/उपभोक्ता समूह/कृषक उद्यमी वा नीजि सेवा प्रदायकलाइ यस वापतको अनुदान उपलव्ध गराइनेछ।

घ) यस सेन्टर संचालन गरेवापतको पूंजीगत अनुदान सम्वन्धित जोन संचालक समिति वा उपरोक्तानुसार सो सेवा संचालन गर्ने कृषक समुह/सहकारी/उपभोक्ता समूह/कृषक उद्यमी वा नीजि सेवा प्रदायकको बैंक खातामा उपलव्ध गराइनेछ ।

६.५ नर्सरी/ग्रिन हाउस/सेड हाउस स्थापना सहयोग

क) सरकारी-नीजि-सहकारी/समुहको साझेदारीमा जोन क्षेत्रमा सम्वन्धित बाली/वस्तुका उच्च प्रविधियुक्त नर्सरी/ग्रिन हाउस/सेड हाउस निर्माण गरिनेछ ।

ख) तोकिएको बालीको जोनले सो बालीको श्रोतकेन्द्रको रुपमा समेत कार्य गर्नेछ ।

६.६ साना सिंचाइ निर्माण तथा मर्मत सम्भार सहयोग

क) साना सिंचाइ निर्माण तथा मर्मत सुधार संचालक समितिको सिफारिशमा परियोजना कार्यान्वयन इकाइले निर्णय गरे बमोजिम संचालन गरिनेछ ।

ख) मझौला तथा ठूला सिंचाइ निर्माण तथा मर्मत सम्भारका लागि सिंचाइ मन्त्रालयको समन्वयमा संचालन गरिनेछ ।

६.७ मत्स्य पोखरी निर्माण तथा ह्याचरी स्थापना सहयोग कार्यक्रम

क) हिमाल, पहाड र तराइका लागि उपयुक्त मत्स्य पोखरी र ह्याचरी स्थापनाका लागि मत्स्य विकास निर्देशनालयको सहयोग र समन्वयमा मत्स्य पोखरी निर्माण तथा ह्यचारी स्थापना सहयोग संचालन गरिनेछ ।

६.८ उत्पादनमा आधारित प्रोत्साहन प्रणाली

क) तोकिएको जोन क्षेत्रमा लगाइने वाली/वस्तुको तोकिएको लक्ष्य अनुरुपको क्षेत्रफल/उत्पादकत्व वा अन्य तोकिएको सूचक अनुसारको प्रगति हासिल भएमा जोनमा संलग्न कृषकहरुले उपलव्ध बजेटको सिमाभित्र रही तोकिएको प्रोत्साहन रकम प्राप्त गर्नेछन् । यस सम्वन्धि कार्यविधि छुट्टै व्यवस्था गरिएको छ ।

खण्ड ७. कार्यक्रम अनुगमन/प्रतिवेदन

७.१ जिल्लाभित्र रहेका जोन क्षेत्रहरुमा संचालित कार्यक्रमको अनुगमन सम्वन्धित परियोजना कार्यान्वयन इकाइ (PIU) र जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले गर्नेछ ।

७.२ विषयगत निर्देशनालयहरुले आ-आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्रका बाली/वस्तुका जोनहरुको र सम्वन्धित क्षेत्रीय कृषि निर्देशनालयहरुले आफ्नो क्षेत्रका जोनहरुको अनुगमन निरिक्षण गरी परियोजना संचालक इकाइमा प्रतिवेदन गर्नेछ ।

७.३ जोन क्षेत्रहरुमा संचालित कार्यक्रमको प्रगति विवरण मासिक रुपमा सम्वन्धित परियोजना कार्यान्वयन इकाइ (PIU) ले परियोजना संचालक इकाइ समक्ष गर्नेछ ।प्रत्येक चौमासिक र बार्षिक अवधिमा कार्यक्रमको समिक्षा गरिनेछ ।

खण्ड ८. विविध

८.१ अन्य कुराहरु प्रचलित नियम कानून बमोजिम हुनेछ ।

८.२ आगामी वर्षहरुमा थप हुने जोन क्षेत्रको संख्या र व्लकमा रहने बाली/वस्तु सम्वन्धी अन्य विषयवस्तुहरु सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालय/ परियोजना कार्यान्वयन इकाइ (PIU) को सिफारिशमा परियोजना कार्यान्वयन समितिको निर्णय बमोजिम हुनेछ।

२) व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र (व्लक) विकास कार्यक्रम संचालन कार्यविधि

खण्ड १. पृष्ठभूमि

प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना अन्तरगतका ४ वटा सम्भागहरुमध्ये दोश्रो सम्भागको रुपमा रहेको **व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र (व्लक) विकास कार्यक्रम**को प्रभावकारी कार्यान्वयनका सन्दर्भमा परियोजनाको दस्तावेजमा उल्लेख भएको व्यवस्था बमोजिम नेपाल सरकारले यो कार्यविधि बनाइ लागु गरेको छ ।

खण्ड २. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,

(ञ) "परियोजना" भन्नाले प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना सम्झनु पर्दछ ।

(ट) "व्लक " भन्नाले राष्ट्रिय प्राथमिकता र स्थानिय सम्भाव्यताका आधारमा तोकिएको पूर्वाधारहरु भएको र तोकिएको बाली/वस्तुमा न्यूनतम १०० हे मा संचालन भएको व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र सम्झनु पर्दछ ।

(ठ) "समिति" भन्नाले सम्वन्धित व्लक संचालक समिति सम्झनु पर्दछ ।

(ड)"पोष्ट हार्भेष्ट सेन्टर " भन्नाले भन्नाले कृषि व्यवसायीकरणका लागि सम्वन्धित सन्चालक समिति वा व्लक भित्र अन्य निकायले संचालन गर्ने प्रशोधन केन्द्र, गोदाम घर, ग्रेडिंग, प्याकेजिंग तथा संकलन केन्द्र लगायतका उत्पादनोपरान्त आवश्यक पूर्वधारहरु सहितको सेवा सम्झनु पर्दछ ।

(ढ)"कस्टम हायरिग सेन्टर " भन्नाले यान्त्रीकरण प्रवर्दनका सन्दर्भमा सम्वन्धित सन्चालक समिति वा व्लक भित्र अन्य निकायले संचालन गर्ने सम्वन्धित बाली/वस्तुका लागि उत्पादनदेखि भण्डारणसम्म आवश्यक पर्ने सवै प्रकारका मेशिनरी औजार उपकरणको सेट सहितको सेवा सम्झनु पर्दछ ।

(ण)"व्यवस्थापक" भन्नाले सम्वन्धित व्लक व्यवस्थापक सम्झनु पर्दछ ।

(त)"कार्यदल" भन्नाले यसै कार्यविधिको दफा ४.३ बमोजिमको कार्यदल सम्झनु पर्दछ

खण्ड ३. उदेश्य

कृषि आधुनिकीकरण प्रवर्दन गर्ने गरि व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र (व्लक) विकास कार्यक्रम संचालनका उदेश्यहरु देहायबमोजिम रहेका छन्

(ग) व्लकमा समावेश गरिएका बाली/वस्तुको उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृध्दि गर्नु,

(घ) व्लक क्षेत्रमा कृषि यान्त्रिकरण, कृषि पूर्वाधार विकास तथा व्यवसायीकरण प्रवर्दन गर्नु,

खण्ड ४. व्लक निर्माण प्रक्रिया

४.१ व्लक क्षेत्र निर्माणका लागि देहायका सेवा/सुविधा/पूर्वाधारहरु भएको हुनुपर्नेछ :

क) सडकको पहुँच भएको वा हुनसक्ने

ख) सिंचाईको उपलब्धता भएको वा हुनसक्ने

ग) विधुतको उपलब्धता भएको वा हुनसक्ने

घ) तोकिएको क्षेत्रफल चक्लाबन्दी भएको वा एउटै कोरिडोरमा रहेको

४.२ यस परियोजना अन्तरगत प्रथम वर्ष अर्थात आ.व २०७३।७४ का लागि माथि उल्लेखित पूर्वाधार सहितको अनुसूची २ बमोजिम का जिल्लाहरुको तोकिएको क्षेत्रमा तोकिएका बाली/वस्तुका कुल १५० व्लकहरु संचालनमा रहनेछन् । परियोजना अवधिमा सम्भाव्यताका आधारमा १५०० यस्ता व्लकहरु मुलुकभरमा निर्माण गरिनेछन् । थप व्लकहरु सम्वन्धी निर्णय परियोजना कार्यान्वयन इकाइको सिफारिशमा परियोजना व्यवस्थापन इकाइले लिनेछ ।

४.३ व्लक निर्माण गर्दा भौगोलिक तथा प्राविधिक सम्भाव्यताका आधारमा प्रत्येक जिल्लाको तोकिएको क्षेत्रमा तोकिएका बाली/वस्तुका व्लकहरु निर्माण गर्न चाहने कृषक समुह/सहकारी/जल उपभोक्ता समूहहरु/कृषक उद्यमीहरुको सूची तयार गरिनेछ । सूचीकृतहरुमध्येवाट आवश्यक संख्यामा व्लक छनौटका लागि जिल्लास्तरमा सम्वन्धित विषय विशेषज्ञको संयोजकत्वमा आवश्यकतानुसार सदस्यहरु रहने एक प्राविधिक कार्यदल बनाइनेछ ।उक्त कार्यदलले तोकिएका सूचकहरु र स्थलगत प्रमाणिकरण समेतका आधारमा सिफारिश गरे अनुरुप व्लक क्षेत्रको छनौट सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले गर्नेछ ।यसरी व्लक क्षेत्र संचालन गर्न छानिएका कृषक समुह/सहकारी/कृषक उद्यमीहरु रहने दफा ५.१ अनुसारको व्लक संचालक समिति र सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयकावीच तोकिएका कार्यक्रमहरु संचालनका लागि एक सम्झौता हुनेछ ।

४.४ यसरी छनौट भएका व्लकमा आवध्द कृषकहरुलाइ सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले तोकिएको ढाँचामा व्लक सदस्यता परिचय पत्र वितरण गर्नेछ। कृषक सदस्यता परिचय पत्रको ढाँचा अनुसूची.......बमोजिम हुनेछ ।

खण्ड ५. व्लक संचालन प्रक्रिया

५.१ व्लक संचालन समितको गठन, काम कर्तव्य र अधिकार

व्लक संचालनका सम्वन्धमा सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयसंग भएको सम्झौता बमोजिमका कार्यहरु संचालन गर्ने सम्वन्धमा माथि उल्लेखित प्रक्रियाद्वारा छनौट भइ कृषक समुह/सहकारी/कृषक उद्यमी द्वारा संचालन गरिने व्लक क्षेत्रको व्यवस्थापनका लागि सम्वन्धित कृषक समुह/सहकारी/कृषक उद्यमीहरुमध्येवाटै छानिएको व्यक्ति अध्यक्ष र सदस्य सचिव र व्लक क्षेत्र नजिकको कृषि सेवा केन्द्रको प्रतिनिधि, व्लक क्षेत्र नजिकमा रहेको एग्रोभेट/कृषि सामग्री

आपूर्तिकर्ता प्रतिनिधि लगायतका बढीमा थप ७ जना सदस्य रहने गरि बढीमा ९ सदस्यीय व्लक संचालक समिति रहनेछ ।
तोकिएको क्षेत्रफलको व्यवस्थापन गरि कृषक उद्यमी एक्लैले संचालन गर्ने व्लक क्षेत्रको हकमा भने त्यस्तो कृषक उद्यमी स्वयंले नै सन्चालक समितिको भूमिका निर्वाह गर्नेछ ।व्लक क्षेत्रमा रहने कृषि प्राविधिकहरु यस्तो समितिको सल्लाहकारका रुपमा रहनेछन् ।
व्लक संचालक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ

झ) तोकिएका आधारहरुमा व्लक व्यवस्थापक नियुक्त गर्ने
ञ) ब्लक व्यवस्थापकको काम, कर्तव्य र अधिकार निर्धारण गर्ने
ट) व्लक कार्यक्रम संचालन गर्नका लागि आवश्यक उत्पादन सामग्री र सो को परिमाण आंकलन गर्ने, उत्पादन योजना तयार गर्ने, आवश्यक उत्पादन र अन्य सामग्रीको श्रोत व्यवस्थापन गर्ने ।
ठ) व्लकमा निर्माण हुने पुर्वाधार विकास सम्वन्धी कार्यका लागि जिल्ला कृषि विकास कार्यालयसंग आवश्यक समन्वय गर्ने ।
ड) व्लक संचालनका लागि जिल्ला कृषि विकास कार्यालय र अन्य सरोकारवाला निकायहरुसंग आवश्यक समन्वय गर्ने ।
ढ) व्लकमा संलग्न कृषकहरुलाइ परिचय पत्र वितरणमा सहयोग गर्ने । व्लकलाइ व्यवस्थित रुपमा संचालनका लागि आधार तयार गर्ने, सम्लग्न कृषक समुह/सहकारी/उपभोक्ता समूह/कृषक उद्यमी लगायतसंग निरन्तर सम्वाद र सहकार्य बनाइराख्ने।
ण) संचालक समितिको बैठक पाक्षिक रुपमा अनिवार्य र आवश्यकतानुसार अन्य समयमा बस्नेछ । बैठकमा समिति बाहिरका प्रतिनिधिलाइ आमन्त्रित गर्न सकिनेछ ।
त) व्लक निर्माण, व्यवस्थापन, संचालन र अनुगमनका सन्दर्भमा अन्य सवै आवश्यक कार्यहरु गर्ने ।

५.२ व्लक व्यवस्थापक (Block Manager)को नियुक्ति, काम कर्तव्य र अधिकार
जिल्लामा संचालन हुने व्लक विकास कार्यक्रमको प्रभावकारी संचालन तथा आवश्यक समन्वयका लागि व्लक सन्चालक समितिले देहायको योग्यता भएको व्लक व्यवस्थापक नियुक्त गर्नेछ :

ङ) कम्तीमा प्रविणता प्रमाण पत्र तहको शैक्षिक योग्यता भएको,
च) न्यूनतम २ वर्षको कृषि व्यवसायको अनुभव भएको,
छ) ४० वर्ष उमेर ननाघेको,

ज) समन्वय क्षमता उच्च रहेको,

५.३ व्लक व्यवस्थापकको काम, कर्तव्य र अधिकार व्लक संचालक समितिले तोके बमोजिम हुनेछ ।

५.४ व्लक व्यवस्थापको पारिश्रमिक व्लक सन्चालक समितिले निर्धारण गरे बमोजिम समितिवाटै भुक्तानी हुनेछ ।

खण्ड ६. संचालन गरिने कार्यक्रम/क्रियाकलाप

६.१ व्लकस्तरमा परियोजना अभिमुखीकरण

सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले व्लक क्षेत्रका कृषक समुह/सहकारी/जल उपभोक्ता समूह/कृषक उद्यमी, नीजि सेवा प्रदायक लगायत अन्य सरोकारवाला निकायहरुको उपस्थितीमा परियोजना र व्लक संचालन सम्वन्धमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गर्नेछ ।

६.२ प्रविधि तथा प्राविधिक सहयोग

क) सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले व्लक क्षेत्रमा सहभागितात्मक व्यवसायिक उत्पादन प्रविधि प्रदर्शन तथा स्थलगत तालिम कार्यक्रम संचालन गर्नेछ ।प्रत्येक व्लकमा सम्वन्धित बाली/वस्तुका १ हे. क्षेत्रफलमा सहभागितात्मक व्यवसायिक उत्पादन प्रविधि प्रदर्शन संचालन गरिनेछ । साथै, प्रत्येक व्लकमा सम्वन्धित बाली/वस्तुको उत्पादन प्रविधि, बजारीकरण, मूल्य श्रृंखला विकास लगायतका विविध पक्षहरु समेटिने गरि स्थलगत तालिम कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

ख) सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले व्लक क्षेत्रमा एकिकृत माटो, वीउ र बाली संरक्षण सेवा उपलव्ध गराउन मोवाइल भ्यानमार्फत स्थलगत प्रयोगशाला सेवा संचालनमा ल्याउनेछ ।

६.३ उत्पादन सामग्री सहयोग

क) उत्पादन सामग्री विशेषगरि रासायनिक तथा प्रांगारिक मलमा हाल प्रचलित प्रावधान अनुरुप नै व्लक क्षेत्रका लागि आवश्यक परिमाणमा अनुदानमा उपलव्ध गराइनेछ ।

ख) सम्वन्धित व्लक संचालक समितिले रासायनिक तथा प्रांगारिक मल विक्री वितरणका लागि कृषि सामग्री कम्पनी लि. को डिलरशिप प्राप्त गर्नेछन् ।

ग) वीउ/वेर्नामा अनुदान उपलव्ध गराइने छैन।यसका लागि प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान उपलव्ध गराइनेछ ।यस सम्वन्धी कार्यविधि छुट्टै व्यवस्था गरिएको छ ।

६.४ कृषि यान्त्रीकरणका लागि Custom Hiring Center स्थापना

क) सम्वन्धित व्लकमा यान्त्रीकरण प्रवर्दनका लागि व्लकका बाली/वस्तुका लागि उत्पादनदेखि भण्डारणसम्म आवश्यक पर्ने सवै प्रकारका मेशिनरी औजार उपकरणको सेट खरिदमा ५० प्रतिशत पूंजीगत अनुदान उपलव्ध गराइनेछ ।

ख) सम्वन्धित व्लकका लागि आवश्यक मेशिनरी औजार उपकरणको सेटको विवरण र लागत इष्टिमेट कृषि इन्जिनियरिग निर्देशनालयको सहयोग र समन्वयमा सम्वन्धित परियोजना कार्यान्वयन इकाइ (PIU) ले गर्नेछ ।

ग) सम्वन्धित संचालक समितिले उक्त मेशिनरी औजार उपकरणको सेट खरिद गरि Custom Hiring Center संचालन गर्न चाहेमा सोही समितिमार्फत वा सो समिति यस किसिमको सेवा उपलव्ध गराउन विभिन्न कारणले अनिच्छुक देखिएमा यो सेवा संचालन गर्न इच्छुक अन्य कृषक समुह/सहकारी/उपभोक्ता समूह/कृषक उद्यमी वा नीजि सेवा प्रदायकलाइ सम्वन्धित व्लकलाइ प्राथमिकतामा राख्दै अन्य क्षेत्रमा समेत सहुलियत दरमा सो सेवा उपलव्ध गराउने गरी त्यस्ता कृषक समुह/सहकारी/उपभोक्ता समूह/कृषक उधमी वा नीजि सेवा प्रदायकलाइ यस वापतको अनुदान उपलव्ध गराइनेछ।

घ) यस centre संचालन गरेवापतको पूंजीगत अनुदान सम्वन्धित व्लक संचालक समिति वा उपरोक्तानुसार सो सेवा संचालन गर्ने कृषक समुह/सहकारी/उपभोक्ता समूह/कृषक उद्यमी वा नीजि सेवा प्रदायकको बैंक खातामा उपलव्ध गराइनेछ ।

६.५ पोष्ट हार्भेष्ट सेन्टर स्थापना

क) सम्वन्धित व्लकमा व्यवसायीकरणका लागि प्राथमिक प्रशोधन केन्द्र, गोदाम घर, ग्रेडिंग लगायतका उत्पादनोपरान्त आवश्यक पूर्वधारहरु रहेको एक पोष्ट हार्भेष्ट सेन्टर निर्माण गरिनेछ ।यसका लागि ८५ प्रतिशत पूंजीगत अनुदान उपलव्ध गराइनेछ ।

ख) यस्तो केन्द्र स्थापनाका लागि सम्वन्धित सन्चालक समिति वा सम्वन्धित कृषक उद्यमीले आवश्यक जग्गा उपलव्ध गराउनु पर्नेछ ।

ग) सम्वन्धित व्लकका लागि आवश्यक पोष्ट हार्भेष्ट सेन्टरको विस्तृत डिजाइन र लागत इष्टिमेट कृषि इन्जिनियरिग निर्देशनालयको सहयोग र समन्वयमा सम्वन्धित परियोजना कार्यान्वयन इकाइ (PIU) ले गर्नेछ ।

घ) सम्वन्धित व्लक संचालक समितिले यस्तो पोष्ट हार्भेष्ट सेन्टर संचालन गर्न चाहेमा सोही समितिमार्फत वा सो समिति यस किसिमको सेवा उपलव्ध गराउन विभिन्न कारणले अनिच्छुक देखिएमा यो सेवा संचालन गर्न इच्छुक अन्य कृषक समुह/सहकारी/उपभोक्ता समूह/कृषक उद्यमी वा नीजि सेवा प्रदायकलाइ सम्वन्धित व्लकलाइ प्राथमिकतामा राख्दै अन्य क्षेत्रमा समेत सहुलियत दरमा सो सेवा उपलव्ध गराउने गरी त्यस्ता कृषक समुह/सहकारी/उपभोक्ता समूह/कृषक उद्यमी वा नीजि सेवा प्रदायकलाइ यस वापतको अनुदान उपलव्ध गराइनेछ।

घ) यस सेन्टर संचालन गरेवापतको पूंजीगत अनुदान सम्वन्धित व्लक संचालक समिति वा उपरोक्तानुसार सो सेवा संचालन गर्ने कृषक समुह/सहकारी/उपभोक्ता समूह/कृषक उद्यमी वा नीजि सेवा प्रदायकको बैंक खातामा उपलव्ध गराइनेछ ।

६.५ नर्सरी/ग्रिन हाउस/सेड हाउस स्थापना सहयोग

६.५.१ स्वस्थ तथा गुणस्तरीय विरुवा उत्पादनका लागि सरकारी-नीजि-सहकारी/समुहको साझेदारीमा व्लक क्षेत्रमा उच्च प्रविधियुक्त नर्सरी स्थापना गरिनेछ । यसका लागि ८५ प्रतिशत पूंजीगत अनुदान उपलव्ध गराइनेछ ।

ख) यस्तो नर्सरी स्थापनाका लागि सम्वन्धित संचालक समिति वा सम्वन्धित कृषक उद्यमीले आवश्यक जग्गा उपलव्ध गराउनु पर्नेछ ।

ग) सम्वन्धित जैतुन व्लकका लागि आवश्यक नर्सरीको विस्तृत डिजाइन र लागत इष्टिमेट फलफूल विकास निर्देशनालयको सहयोग र समन्वयमा सम्वन्धित परियोजना कार्यान्वयन इकाइ (PIU) ले गर्नेछ ।

ग) सम्वन्धित व्लक संचालक समितिले यस्तो नर्सरी स्थापना गर्न चाहेमा सोही समितिमार्फत वा सो समिति यस किसिमको सेवा उपलव्ध गराउन विभिन्न कारणले अनिच्छुक देखिएमा यो सेवा संचालन गर्न इच्छुक अन्य कृषक समुह/सहकारी/उपभोक्ता समूह/कृषक उद्यमी वा नीजि सेवा प्रदायकलाइ सम्वन्धित व्लकलाइ प्राथमिकतामा राख्दै अन्य क्षेत्रमा समेत सहुलियत दरमा विरुवा उपलव्ध गराउने गरी त्यस्ता कृषक समुह/सहकारी/उपभोक्ता समूह/कृषक उद्यमी वा नीजि सेवा प्रदायकलाइ यस वापतको अनुदान उपलव्ध गराइनेछ।

घ) यस्तो नर्सरी संचालन गरेवापतको पूंजीगत अनुदान सम्वन्धित व्लक सन्चालक समिति वा उपरोक्तानुसार सो सेवा संचालन गर्ने कृषक समुह/सहकारी/उपभोक्ता समूह/कृषक उद्यमी वा नीजि सेवा प्रदायकको बैंक खातामा उपलव्ध गराइनेछ ।

६.५.२ तरकारी नर्सरी

क) स्वस्थ तथा गुणस्तरीय तरकारी विरुवा उत्पादनका लागि सरकारी-नीजि-सहकारी/समुहको साझेदारीमा व्लक क्षेत्रमा सम्वन्धित तरकारी बालीको उन्नत प्रविधियुक्त नर्सरी स्थापना गरिनेछ ।यसका लागि ५० प्रतिशत अनुदान उपलव्ध गराइनेछ ।

ख) सम्वन्धित व्लकका लागि आवश्यक नर्सरीको विस्तृत डिजाइन र लागत इष्टिमेट तरकारी विकास निर्देशनालयको सहयोग र समन्वयमा सम्वन्धित परियोजना कार्यान्वयन इकाइ (PIU) ले गर्नेछ ।

ग) सम्वन्धित व्लक संचालक समितिले यस्तो तरकारी नर्सरी स्थापना गर्न चाहेमा सोही समितिमार्फत वा सो समिति यस किसिमको सेवा उपलव्ध गराउन विभिन्न कारणले अनिच्छुक देखिएमा यो सेवा संचालन गर्न इच्छुक अन्य कृषक समुह/सहकारी/उपभोक्ता समूह/कृषक उद्यमी वा नीजि सेवा प्रदायकलाइ सम्वन्धित व्लकलाइ प्राथमिकतामा राख्दै अन्य क्षेत्रमा समेत सहुलियत दरमा तरकारी वेर्ना उपलव्ध गराउने गरी त्यस्ता कृषक समुह/सहकारी/उपभोक्ता समूह/कृषक उद्यमी वा नीजि सेवा प्रदायकलाइ यस वापतको अनुदान उपलव्ध गराइनेछ।

ग) यस्तो नर्सरी संचालन गरेवापतको पूंजीगत अनुदान सम्वन्धित व्लक सन्चालक समिति वा उपरोक्तानुसार सो सेवा संचालन गर्ने कृषक समुह/सहकारी/उपभोक्ता समूह/कृषक उद्यमी वा नीजि सेवा प्रदायकको बैंक खातामा उपलव्ध गराइनेछ ।

६.६ साना सिंचाइ निर्माण तथा मर्मत सम्भार सहयोग

क) साना सिंचाइ निर्माण तथा मर्मत सुधार संचालक समितिको सिफारिशमा परियोजना कार्यान्वयन इकाइले निर्णय गरे बमोजिम संचालन गरिनेछ ।

ख) मझौला तथा ठूला सिंचाइ निर्माण तथा मर्मत सम्भारका लागि सिंचाइ मन्त्रालयको समन्वयमा संचालन गरिनेछ ।

६.७ मत्स्य पोखरी निर्माण तथा ह्याचरी स्थापना सहयोग कार्यक्रम

क) हिमाल, पहाड र तराइका लागि उपयुक्त मत्स्य पोखरी र ह्याचरी स्थापनाका लागि मत्स्य विकास निर्देशनालयको सहयोग र समन्वयमा सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले मत्स्य पोखरी निर्माण तथा ह्यचारी स्थापना सहयोग संचालन गरिनेछ ।

६.८ उत्पादनमा आधारित प्रोत्साहन प्रणाली

क) तोकिएको व्लक क्षेत्रमा लगाइने वाली/वस्तुको तोकिएको लक्ष्य अनुरुपको क्षेत्रफल/उत्पादकत्व वा अन्य तोकिएको सूचक अनुसारको प्रगति हासिल भएमा व्लकमा संलग्न कृषकहरुले उपलव्ध बजेटको सिमाभित्र रही तोकिएको प्रोत्साहन रकम प्राप्त गर्नेछन् । यस सम्वन्धि कार्यविधि छुट्टै व्यवस्था गरिएको छ ।

खण्ड ७. कार्यक्रम अनुगमन/प्रतिवेदन

७.१ जिल्लाभित्र रहेका व्लक क्षेत्रहरुमा संचालित कार्यक्रमको अनुगमन सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले गर्नेछ ।

७.२ विषयगत निर्देशनालयहरुले आ-आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्रका बाली/वस्तुका व्लकहरुको र सम्वन्धित क्षेत्रीय कृषि निर्देशनालयहरुले आफ्नो क्षेत्रका व्लकहरुको अनुगमन निरिक्षण गरी पृष्टपोषण सहित परियोजना व्यवस्थापन इकाइमा प्रतिवेदन गर्नेछ ।

७.३ व्लक क्षेत्रहरुमा संचालित कार्यक्रमको प्रगति विवरण मासिक रुपमा सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले परियोजना व्यवस्थापन इकाइ समक्ष पेश गर्नेछ । चौमासिक र वार्षिक रुपमा व्लक विकास कार्यक्रमको क्षेत्रीय र राष्ट्रियस्तरमा समिक्षा गरिनेछ ।

खण्ड ८. विविध

८.१ अन्य कुराहरु प्रचलित नियम कानून बमोजिम हुनेछ ।

८.२ आगामी वर्षहरुमा थप हुने व्लक क्षेत्रको संख्या र व्लकमा रहने बाली/वस्तु सम्वन्धी अन्य विषयवस्तुहरु सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयको सिफारिशमा परियोजना कार्यान्वयन समितिको निर्णय बमोजिम हुनेछ ।

३) **साना व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र (पकेट) विकास कार्यक्रम** संचालन कार्यविधि

खण्ड १. पृष्ठभूमि

प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना अन्तरगतका ४ वटा सम्भागहरुमध्ये प्रथम सम्भागको रुपमा रहेको **साना व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र (पकेट) विकास कार्यक्रम**को प्रभावकारी कार्यान्वयनका सन्दर्भमा परियोजनाको दस्तावेजमा उल्लेख भएको व्यवस्था बमोजिम नेपाल सरकारले यो कार्यविधि बनाइ लागु गरेको छ ।

खण्ड २. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,

(थ) "परियोजना" भन्नाले प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना सम्झनु पर्दछ ।

(द) "पकेट " भन्नाले राष्ट्रिय आवश्यकता र स्थानिय सम्भाव्यताका आधारमा तोकिएको बाली/बालीवस्तुमा न्यूनतम १० हे मा जिल्लास्तरमा संचालन गरेको साना व्यवसायिक उत्पादन केन्द्र सम्झनु पर्दछ ।

(ध)"समिति" भन्नाले सम्वन्धित पकेट संचालन समिति सम्झनु पर्दछ ।

(न)"कार्यदल" भन्नाले यसै कार्यविधिको दफा ४.३ बमोजिमको कार्यदल सम्झनु पर्दछ

खण्ड ३. उदेश्य

कृषि क्षेत्रको आधुनिकीकरणमा योगदान पुर्याउने गरी साना व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र (पकेट) विकास कार्यक्रम संचालनका उदेश्यहरु देहायबमोजिम रहेका छन्

(ङ)पकेटमा समावेश गरिएका बाली/वस्तुको उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृध्दि गर्नु,

(च) पकेट क्षेत्र तथा आसपासको क्षेत्रमा मौसमी रोजगारी सिर्जना गर्नु,

खण्ड ४. पकेट निर्माण/छनौट प्रक्रिया

४.१ पकेट क्षेत्र निर्माणका लागि देहायका सेवा/सुविधा/पूर्वाधारहरु भएको हुनुपर्नेछ :

क) सडकको पहुँच भएको वा हुनसक्ने

ख) सिंचाईको उपलब्धता भएको वा हुनसक्ने

ग) विद्युतको उपलब्धता भएको वा हुन सक्ने

घ) तोकिएको क्षेत्रफल चक्लाबन्दी भएको वा एउटै कोरिडोरमा रहेको

४.२ यस परियोजना अन्तरगत प्रथम वर्ष अर्थात आ.व २०७३/७४ का लागि देशका सवै ७५ जिल्लामा माथि उल्लेखित पूर्वाधारहरु भएको ७५ जिल्लाहरुमा कुल २१०० पकेटहरु संचालनमा रहनेछन् ।

४.३ पकेटमा समावेश गरिने बाली/वस्तुहरुका सम्वन्धमा सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयहरुले कुल पकेट संख्याको कम्तीमा आधामा उक्त जिल्लामा संचालनमा रहेको/रहने व्लक/जोन/सुपर-जोनका बाली/वस्तुमा र बाँकीका हकमा जिल्लाको आवश्यकता र सम्भाव्यताका आधारमा अन्य बाली/वस्तुमा संचालन गरिनेछ ।

४.४ बुँदा नं ४.३ बमोजिम पकेट निर्माण गर्दा माटोको उर्वराशक्ति तथा प्राविधिक सम्भाव्यताका आधारमा प्रत्येक जिल्लामा तोकिएका बाली/वस्तुका पकेटहरु निर्माण गर्न चाहने कृषक समुह/सहकारी/कृषक उद्यमीहरुको सूची तयार गरिनेछ । सूचीकृतहरुमध्येवाट आवश्यक संख्यामा पकेट छनौटका लागि जिल्लास्तरमा सम्वन्धित विषय विशेषज्ञको संयोजकत्वमा आवश्यकतानुसार सदस्यहरु रहने एक प्राविधिक कार्यदल बनाइनेछ ।उक्त कार्यदलले तोकिएका सूचकहरु र स्थलगत प्रमाणिकरण समेतका आधारमा सिफारिश गरे अनुरुप पकेट क्षेत्रको छनौट सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले गर्नेछ ।यसरी पकेट क्षेत्र संचालन गर्न छानिएका कृषक समुह/सहकारी/कृषक उद्यमीहरु रहने दफा ५.१ अनुसारको पकेट सन्चालक समिति र सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयकावीच तोकिएका कार्यक्रमहरु संचालनका लागि एक सम्झौता हुनेछ ।

४.४ यसरी छनौट भएका पकेटमा आवद्ध कृषकहरुलाइ सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले तोकिएको ढाँचामा पकेट सदस्यता परिचय पत्र वितरण गर्नेछ।

खण्ड ५. पकेट संचालन प्रक्रिया

५.१ पकेट संचालन समितको गठन, काम कर्तव्य र अधिकार

५.१.१ पकेट संचालनका सम्वन्धमा सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयसंग भएको सम्झौता बमोजिमका कार्यहरु संचालन गर्ने सम्वन्धमा माथि उल्लेखित प्रक्रियाद्वारा छनौट भइ कृषक समुह/सहकारीद्वारा संचालन गरिने पकेट क्षेत्रको व्यवस्थापनका लागि सम्वन्धित कृषक समुह/सहकारी/कृषक उद्यमीहरुमध्येवाटै छानिएको व्यक्ति अध्यक्ष र सदस्य सचिव र पकेट क्षेत्र नजिकको कृषि सेवा केन्द्रको प्रतिनिधि, पकेट क्षेत्र नजिकमा रहेको एग्रोभेट/कृषि सामग्री आपूर्तिकर्ता प्रतिनिधि लगायतका बढीमा थप ५ जना सदस्य रहने गरि बढीमा ७ सदस्यीय पकेट संचालन समिति रहनेछ ।

५.१.२ तोकिएको क्षेत्रफलको व्यवस्थापन गरि कृषक उद्यमी एक्लैले संचालन गर्ने पकेट क्षेत्रको हकमा भने त्यस्तो कृषक उद्यमी स्वयंले नै सन्चालक समितिको भूमिका निर्वाह गर्नेछ ।

५.१.३ पकेट क्षेत्रमा रहने कृषि प्राविधिकहरु यस्तो समितिको सल्लाहकारका रुपमा रहनेछन् ।

५.१.४ पकेट संचालन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ

क) पकेट संचालनका लागि आवश्यक उत्पादन सामग्रीहरुको परिमाण, श्रोत र लागतको अनुमान गर्ने ।बाली चक्रको लागि उत्पादन योजना तयारी गर्ने ।

ख) जिल्ला कृषि विकास कार्यालयको समन्वयमा आवश्यक उत्पादन सामग्रीहरुको व्यवस्थापन गर्ने

ग) जिल्ला कृषि विकास कार्यालयवाट पकेट क्षेत्रमा संचालन गरिने कार्यक्रम कार्यान्वयन एवं आवश्यक समन्वय गर्ने ।

घ) पकेटमा संलग्न कृषकहरुलाइ परिचय पत्र वितरणमा सहयोग गर्ने । पकेटलाइ व्यवस्थित रुपमा संचालनका लागि आधार तयार गर्ने, सम्लग्न कृषक समुह/सहकारी/जल उपभोक्ता समूह/कृषक उद्यमी लगायतसंग निरन्तर सम्वाद र सहकार्य बनाइराख्ने।

ङ) पकेट निर्माण, व्यवस्थापन, संचालन र अनुगमनका सन्दर्भमा अन्य सवै आवश्यक कार्यहरु गर्ने ।

च) संचालन समितिको बैठक पाक्षिक रुपमा अनिवार्य र आवश्यकतानुसार अन्य समयमा बस्नेछ । बैठकमा समिति बाहिरका प्रतिनिधिलाइ आमन्त्रित गर्न सकिनेछ ।

खण्ड ६. संचालन गरिने कार्यक्रम

६.१ जिल्लास्तर र पकेटस्तरमा परियोजना अभिमुखीकरण

सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले पकेट क्षेत्रका कृषक समुह/सहकारी/जल उपभोक्ता समूह/कृषि उद्यमी, नीजि सेवा प्रदायक लगायत अन्य सरोकारवाला निकायहरुको उपस्थितीमा परियोजना र पकेट संचालन सम्वन्धमा जिल्लास्तरमा र सम्वन्धित पकेटस्तरमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गर्नेछ ।

६.२ चालु तथा पूंजीगत अनुदान कार्यक्रमहरु

६.२.१ चालु अनुदान

६.२.१.१ उत्पादन प्रविधि प्रदर्शन

क) सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले सम्वन्धित पकेट क्षेत्रमा सहभागितात्मक नविन उत्पादन प्रविधि प्रदर्शन तथा स्थलगत तालिम कार्यक्रम संचालन गर्नेछ ।

६.२.१.२ उत्पादन सामग्री सहयोग

क) सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले सम्वन्धित पकेट क्षेत्रका लागि उन्नत वीउ/वेर्ना/विरुवा/माछा भुरा लगायत रासायनिक मलजस्ता उत्पादन सामग्री सहयोग गर्नेछ ।

६.२.२ पूंजीगत अनुदान

पूंजीगत अनुदान वापत प्रत्येक पकेटका लागि निश्चित बजेट विनियोजन गरिनेछ । बिनियोजित बजेटको परिधिभित्र रही पूंजीगत आवश्यकताका क्षेत्रहरु जस्तै मेशिनरी औजार, सिंचाइ पूर्वाधार निर्माण तथा मर्मत सम्भार लगायत अन्य पूर्वाधार विकासमा खर्च गर्न सकिनेछ ।

खण्ड ७. कार्यक्रम अनुगमन/प्रतिवेदन

७.१ जिल्लाभित्र रहेका पकेट क्षेत्रहरुमा संचालित कार्यक्रमको अनुगमन सम्वन्धित कृषि सेवा केन्द्रमार्फत जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले गर्नेछ ।

७.२ विषयगत निर्देशनालयहरुले आ-आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्रका बाली/वस्तुका पकेटहरुको र सम्वन्धित क्षेत्रीय कृषि निर्देशनालयहरुले आफ्नो क्षेत्रका पकेटहरुको अनुगमन निरिक्षण गरी पृष्टपोषणसहित परियोजना व्यवस्थापन इकाइमा प्रतिवेदन गर्नेछ ।

७.३ पकेट क्षेत्रहरुमा संचालित कार्यक्रमको प्रगति विवरण मासिक रुपमा सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले परियोजना व्यवस्थापन इकाइ समक्ष पेश गर्नेछ । चौमासिक र वार्षिक रुपमा पकेट विकास कार्यक्रमको क्षेत्रीय र राष्ट्रियस्तरमा समिक्षा गरिनेछ ।

खण्ड ८. विविध

८.१ अन्य कुराहरु प्रचलित नियम कानून बमोजिम हुनेछ ।

८.२ आगामी वर्षहरुमा थप हुने पकेट क्षेत्रको संख्या र पकेटमा रहने बाली/वस्तु सम्वन्धी अन्य विषयवस्तुहरु सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास समितिको निर्णय बमोजिम हुनेछ ।

४) **प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साह अनुदान (Output Based Incentive System) कार्यक्रम** संचालन कार्यविधि

खण्ड १. पृष्ठभूमि

प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना अन्तरगतका ३ वटा सम्भागहरु ब्लक, जोन र सुपरजोनमा कृषि उपज उत्पादनमा संलग्न कृषकहरुलाई थप उत्पादन बृद्धिमा प्रोत्साहित गर्न परियोजनाको दस्तावेजमा उल्लेख भएको व्यवस्था बमोजिम नेपाल सरकारले यो कार्यविधि बनाइ लागु गरेको छ ।

खण्ड २. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,

(न) "परियोजना" भन्नाले प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना सम्झनु पर्दछ ।

(प) "सुपर जोन " भन्नाले राष्ट्रिय प्राथमिकता र स्थानिय सम्भाव्यताका आधारमा तोकिएको पुर्वाधारहरु भएको तोकिएको बाली/वस्तुमा न्यूनतम १००० हे. मा संचालन भएको कृषि औद्योगिक क्षेत्र सम्झनु पर्दछ ।

(फ) "जोन" भन्नाले राष्ट्रिय प्राथमिकता र स्थानिय सम्भाव्यताका आधारमा तोकिएको पुर्वाधारहरु भएको र तोकिएको बालीमा न्यूनतम ५०० हे मा संचालन भएको व्यवसायिक कृषि उत्पादन तथा प्रशोधन केन्द्र सम्झनु पर्दछ ।।

(ब) "व्लक" भन्नाले राष्ट्रिय प्राथमिकता र स्थानिय सम्भाव्यताका आधारमा तोकिएको पूर्वाधारहरु भएको र तोकिएको बाली/वस्तुमा न्यूनतम १०० हे मा संचालन भएको व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र सम्झनु पर्दछ ।

(भ) "प्रतिफल " भन्नाले व्लक/जोन/सुपरजोनमा संलग्न कृषकहरुद्वारा उत्पदन गरिएको कृषि उपज सम्झनु पर्दछ ।

(म) "प्रोत्साहन अनुदान" भन्नाले व्लक/जोन/सुपरजोनमा तोकिएको वालि उत्पादनको तोकिएको लक्ष हासिल गरे पश्चात नेपाल सरकारले प्रदान गर्ने एकमुष्ठ नगद अनुदान सम्झनु पर्दछ।

खण्ड ३. उदेश्य

प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान (Output Based Incentive System) कार्यक्रम संचालनका उदेश्यहरु देहायबमोजिम रहेको छ

(छ) परियोजना अन्तरगतका व्लक, जोन र सुपर-जोन सम्भागहरुमा कृषि उपज उत्पादनमा संलग्न कृषिकहरुलाई थप उत्पादनमा प्रोत्साहन गर्दै कृषि उत्पादन तथा उत्पादकत्व बृद्धि गर्नु।

खण्ड ४. प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान विधि

४.१ प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान

क) सम्वन्धित व्लक/जोन/सुपर-जोनमा माटोको उर्वरा शक्ति, उन्नत उत्पादन सामाग्रिको उपलब्धता र उत्पादन प्रविधिलगायतको आधारमा परियोजना कार्यान्वयन ईकाईको सिफारिसमा जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले तोकिएको वालिको उत्पादकत्व लक्ष्य निर्धारण गर्नेछ।

ख) प्रोत्साहन अनुदान वितरणका लागि तोकिएको लक्ष्य प्राप्त भए नभएकोको मापनकालागि सिष्टेम्याण्टिक -याण्डम स्याम्पलिङ्ग (Systematic Random Sampling) का आधारमा ब्लकमा ३०, जोनमा ४५ र सुपरजोनमा ६० नमुना क्रप कटिङ्ग गरिनेछ।

ग) तोकिएको क्षेत्रमा लगाइने वाली/वस्तुको तोकिएको लक्ष्य अनुरुपको उत्पादकत्व हासिल भएमा तत् तत् क्षेत्रमा कृषि उपज उत्पादनमा संलग्न कृषकहरुले सन्चालक समितिमार्फत उपलव्ध बजेटको सिमाभित्र रही तोकिएको प्रोत्साहन भत्ता प्राप्त गर्नेछन्।

घ) उपलव्ध प्रोत्साहन भत्ता मध्ये सन्चालक समितिको कोषमा ३० प्रतिश र बाँकी ७० प्रतिशत प्रोत्साहन भत्ता उत्पादनमा संलग्न कृषकहरुलाई उत्पादनको अनुपातका आधारमा वितरण गरिनेछ।

ङ) सम्वन्धित व्लक/जोन/सुपर-जोन क्षेत्रमा लगाइने वाली/वस्तुमा प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान प्रणाली अवलम्वनका लागि तोकिएको लक्ष्य प्राप्त गर्ने कृषकहरुलाई ब्लक/जोन/सुपरजोन सन्चालक समिति मार्फत देहायवमवजिमको वालिमहरुमा तोकिएवमोजिमको प्रोत्साहन अनुदान प्रदान गरिनेछ।

नमुना फर्मेट

क्र.सं	सम्भाग	प्रोत्साहन भत्ता उपलव्ध गराइने बाली	सूचक	लक्ष्य (वार्षिकरुपमा जिल्लागतरुपमा तोकिउवमोजिम)	प्रोत्साहन रकम प्रति इकाइ (स्विकृत वार्षिक बजेट बमोजिम)	लक्ष्य हासिल भए नभएको एकिन गर्ने विधि/संयन्त्र	प्रोत्साहन रकम उपलव्ध गराइने विधि
१	व्लक						
२	जोन						
३	सुपर-जोन						

च) प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन उपलव्ध गराउने सम्वन्धमा कुनै पनि विवाद आएमा त्यसको निराकरण सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालय/परियोजना कार्यान्वयन इकाइको सिफारिशमा परियोजना व्यवस्थापन ईकाईको निर्णयवाट हुनेछ ।

खण्ड ५. विविध

५.१ प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन भत्ता वितरण सम्वन्धमा अन्य कुराहरु प्रचलित नियम कानून बमोजिम हुनेछ ।

५) कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन भत्ता (Performance Based Incentive System) कार्यक्रम संचालन कार्यविधि

खण्ड १. पृष्ठभूमि

प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना अन्तरगतका ३ वटा सम्भागहरु ब्लक, जोन र सुपरजोनमा कृषि उपज उत्पादन बृद्धिमा सहजिकरण गर्ने कृषि प्राविधिकहरुलाई थप उत्पादन बृद्धिमा प्रोत्साहित गर्न परियोजनाको दस्तावेजमा उल्लेख भएको व्यवस्था बमोजिम नेपाल सरकारले यो कार्यविधि बनाइ लागु गरेको छ।

खण्ड २. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,

(क) "परियोजना" भन्नाले प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना सम्झनु पर्दछ ।

(ख) "सुपर जोन" भन्नाले राष्ट्रिय प्राथमिकता र स्थानिय सम्भाव्यताका आधारमा तोकिएको पुर्वाधारहरु भएको तोकिएको बाली/वस्तुमा न्यूनतम १००० हे. मा संचालन भएको कृषि औधोगिक क्षेत्र सम्झनु पर्दछ ।

(ग) "जोन" भन्नाले राष्ट्रिय प्राथमिकता र स्थानिय सम्भाव्यताका आधारमा तोकिएको पुर्वाधारहरु भएको र तोकिएको बालीमा न्यूनतम ५०० हे मा संचालन भएको व्यवसायिक कृषि उत्पादन तथा प्रशोधन केन्द्र सम्झनु पर्दछ ।।

(घ) "व्लक" भन्नाले राष्ट्रिय प्राथमिकता र स्थानिय सम्भाव्यताका आधारमा तोकिएको पूर्वाधारहरु भएको र तोकिएको बाली/वस्तुमा न्यूनतम १०० हे मा संचालन भएको व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र सम्झनु पर्दछ ।

(ङ) "प्रतिफल" भन्नाले व्लक/जोन/सुपरजोनमा संलग्न कृषकहरुद्वारा उत्पदन गरिएको कृषि उपज सम्झनु पर्दछ ।

(च) "कृषि प्राविधिक" भन्नाले व्लक/जोन/सुपरजोनमा कृषि उपजको उत्पादन तथा उत्पादकत्व बृद्धिमा सहजिकरण गर्न खटिएका कृषि सेवा अन्तरगतका राष्ट्र सेवक कर्मचारी सम्झनु पर्दछ।

(छ) "प्रोत्साहन भत्ता" भन्नाले व्लक/जोन/सुपरजोनमा तोकिएको वालि उत्पादनको तोकिएको लक्ष हासिल गरे पश्चात नेपाल सरकारले प्रदान गर्ने एकमुष्ठ नगद अनुदान सम्झनु पर्दछ।

खण्ड ३. उदेश्य

कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन भत्ता (Performance Based Incentive System) कार्यक्रम संचालनका उदेश्यहरु देहायबमोजिम रहेको छ

(क) परियोजना अन्तरगतका व्लक, जोन र सुपर-जोन सम्भागहरुमा कृषि उपज उत्पादन बृद्धिमा सहकरण गर्न खटिएका कृषि प्राविधिकहरुलाई थप उत्पादन बृद्धिकालागि प्रोत्साहन गर्दै कृषि उत्पादन तथा उत्पादकत्व बृद्धि गर्नु।

खण्ड ४. कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन भत्ता वितरण विधि

४.१ कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन भत्ता वितरण विधि

क) सम्वन्धित व्लक/जोन/सुपर-जोनमा माटोको उर्वरा शक्ति, उन्नत उत्पादन सामाग्रिको उपलब्धता र उत्पादन प्रविधि तथा प्राविधिक सहयोगलगायतको आधारमा परियोजना कार्यान्वयन ईकाईको सिफारिसमा जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले तोकिएको वालिको उत्पादकत्व लक्ष्य निर्धारण गर्नेछ।

ख) प्रोत्साहन अनुदान वितरणका लागि तोकिएको लक्ष प्राप्त भए नभएकोको मापनका लागि सिष्टेम्याण्टिक -याण्डम स्याम्पलिङ्ग (Systematic Random Sampling) का आधारमा छनिएका ब्लकमा ३०, जोनमा ४५ र सुपरजोनमा ६० नमुना क्रप कटिङ्ग गरिनेछ।

ग) तोकिएको क्षेत्रमा लगाइने वाली/वस्तुको तोकिएको लक्ष्य भन्दा थप उत्पादकत्व हासिल भएमा तोकिएको लक्ष्यको बढ प्रतिशतको आधारमा तत् तत् क्षेत्रमा कृषि उपज उत्पदकत्व बृद्धिमा संलग्न कृषि प्राविधिकहरुलाई उनीहरुले मासिकरुपमा प्राप्त गर्ने तलवमा उत्पादकत्व बृद्धिको प्रतिशत वरावर थप रकम स्विकृत बजेटको सिमाभित्र रही प्रोत्साहन भत्ता प्राप्त गर्नेछन्।

घ) प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन उपलव्ध गराउने सम्वन्धमा कुनै पनि विवाद आएमा त्यसको निराकरण सम्वन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालय/परियोजना कार्यान्वयन इकाइको सिफारिशमा परियोजना व्यवस्थापन ईकाईको निर्णयवाट हुनेछ ।

खण्ड ५. विविध

५.१ प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन भत्ता वितरण सम्वन्धमा अन्य कुराहरु प्रचलित नियम कानून बमोजिम हुनेछ।

४.९ मुस्ताङ जिल्ला स्थित कार्यालयहरुको विवरण

क्र.सं.	कार्यालयको नाम	पद	नाम,थर	मोवाइल नम्वर	कार्यालय नं.
१	मुस्ताङ जिल्ला अदालत	मा.जिल्ला न्यायाधिश	मनोज श्रेष्ठ	९८४६०८७९७४	४४००९५
२	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	प्र.जि.अ.	बेद प्रसाद अर्याल	९८५७६३७७७७	४४००३३
३	जिल्लासमन्वय समिति	स्था.वि.अ.	पुष्पराज कटुवाल	९८५७६३६२२२	४४००४४
४	सैनिक उच्च शिखर शिक्षालय	महा सेनानी	इन्द बहादुर शाह	९८५७६५००४५	४४००४५
५	बज्रदल गण	प्र.से.	सुवास के सी	९८५७०४५९३३	४४००१८
६	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	प्र.ना.उ.	तुल बहादुर कार्की	९८५७६३५५५५	४४०११६
७	सशस्त्र प्रहरी बल नेपाल, ३३ नं. गुल्म हे.क्वा,	स.प्र.ना.उ.	आनन्द थापा मगर	९८५१२७२२३६	४४०१८९
८	राष्ट्रिय अनुसन्धन जि.का.	प्र.अ.अ.	ओम बहादुर खड्का	९८५७६४४०४३	४४००४३
९	जिल्ला शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ	स.इ.प्र.	टंक वराल	९८५७६५०१३७	४४०१०५
१०	जिल्ला अस्पताल कार्यालय	जि.अ.प्रमुख	डा.	९८४१४९५८८८	४४००८८
११	परियोजना कार्यान्वयन इकाई स्याउ जोन	बरिष्ठ कृषि अधिकृत	माधव प्रसाद लम्साल	९८५७६५००८८	४४०१३०
१२	शितोष्ण बागवानी विकास केन्द्र मार्फा	ब.वाग.वि.अ.	बाल कृष्ण अधिकारी	९८५६०३४८६६	४०००३४
१३	क्वारेन्टाइन कार्यालय, नेचुंङ्ग, लोमान्थाङ्ग	क्वारेन्टिन अधिकृत	किशोर यादव	९८५७६३३२९२	
१५	जिल्ला हुलाक कार्यालय	हुलाक अधिकृत	शेभाकर पाण्डे	९८४७६३७९०८	४४००२२
१६	डिभिजन वन कार्यालय	डिभि.व.अ.	रुक्मागत सुवेदी	९८५७६५०२१७	४४०११७
१७	मालपोत कार्यालय	का.प्र.	नारायण प्रसाद भट्टराई	९८५७६५०६०४	४४०१०४
१८	जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय	जिल्ला न्यायधिवक्ता	टेकनाथ अधिकारी	९८४७६२४६३४	४४०१०९
१९	जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र	आयुर्वेद चिकित्सक	डा.शंकार गौतम	९८५७६४०१५३	४४०१५३
२०	कोष तथा लेखा नि.का.	कोष नियन्त्रक	मिन बहादुर वानिया	९८५७६५०१५९	४४०१४०
२१	स्वास्थ्य कार्यालय मुस्तांग	स्वा का प्रमुख	टिका अधिकारी	९८५७६५०६८८	
२२	जिल्ला निर्वाचन कार्यालय	जि.नि.अ.	कुल प्रसाद सापकोटा	९८५७६५०३६५	४४०१७२
२३	घरेलु तथा साना उ.वि.का.	उद्योग अधिकृत	खेमराज पौडेल	९८५७६५२१२४	४४०१२४
२४	नापी कार्यालय	नापी अधिकृत	मिथिलेश शाह	९८५६०३१९५७	४४०१४८
२५	जोमसोम नागरिक उड्यन कार्यालय	प्रबन्धक	दीपक वि. क.	९८५१११२५५५	४४०००६
२६	कारागार कार्यालय	जेलर	विनोद प्रसाद अर्याल	९८५७६७२७७७	४४००७६
२७	अ.स.क्षे.आयोजना इ.स.का.	का.प्र.स.अ.	तुलसी प्रसाद दहाल	९८५७६४४१०२	४४०१०२
२८	नेपाल खाद्य संस्थान	कार्यालय प्रमुख	गंगा प्रसाद शाह	९८४११७९१६२	४४०११५

२९	नेपाल बैंक लिमिटेड	शाखा प्रबन्धक	रविन पौडेल	९८४९१५१४४२	४४००५५
३०	कृषि बिकास बैंक	शाखा प्रबन्धक	गोपि शर्मा लामिछाने	९८५१००८४४०	४४०१०६
३१	नेपाल वायु सेवा निगम	स्टे-म्यानेजर	सुमन थकाली	९८४१६६४२५६	४४००८१
३२	नेपाल टेलिकम	स.प्र.अधिकृत	सुमन राम श्रेष्ठ	९८५६०३३०००	४४०१२२
३३	मुस्ताङ भन्सार कार्यालय	का.प्र./नासु	राजु कुमार वि.सी.	९८५११८९५२५	४४०३८८
३४	जलस्रोत तथा सिंचाई विकास सव डि.का.		झलकमोहन ओझा	९८५७६५०४९०	४४०३९३
३५	इलाका प्रशासन कार्यालय,लोमन्थाङ	शाखा अधिकृत	दिबाकर पौडेल	९८५७६५०४३५	
३६	बेनी -जोमसोम- कोराला सडक योजना	डिभिजनल इन्जिनियर	अशोक तिवारी	९८५६०३२५३०	४४०४२४
३७	राष्टिय बाणिज्य बैंक	शाखा प्रबन्धक	बिमल पौडेल	९५७६५४४४५	
३८	थासाङ गाउपालिका	प्रमुख प्र.अधिकृत	सन्तोष कुमार खत्री	९८५७६५०४१२	
३९	घरपझोङ गाउपालिका	प्रमुख.प्र.अधिकृत	नेत्र पौडेल	९८५७६५०२३४	४४००१६
४०	वारागुङ मुक्तिक्षेत्र गाउपालिका	प्रमुख.प्र.अधिकृत	चिरन्जीवी वराल	९८५७६३६५५५	
४१	लो-घेकर दामोदरकुण्ड गाउपालिका	प्रमुख.प्र.अधिकृत	मनोहर ढुङ्गाना	९८५१०३४६०८	
४२	लोमन्थाङ गाउपालिका	प्रमुख.प्र.अधिकृत	शेसकान्त पौडेल	९८५७६३०३३०	
४३	जि.खेलकुद विकास समितिको कार्यालय	का.प्रमुख	सुमन थकाली	९८४७६७०२१२	
४४	निलगिरी उपभोक्ता सहकारी संस्था	का.प्र.	सन प्रसाद थकाली	९८४७६३७९०१	४४०००९